STRIPSCHRIFT

VERSCHIJNT
MAANDELIJKS
NUMMER 102/103
PRIJS FL.3,95

KUIFJE WEEKBLAD E.P. JACOBS
BOB DE MOOR AUCLAIR

DIT VERHAAL "TOM POES EN DE SCHOONSCHIJNERS„ KUNT U NOG COMPLEET KRIJGEN IN DE OUDE

Voor een groot aantal oude nummers van *Stripschrift*, teruggaand tot in 1970, hoeft u geen antikwarische prijzen neer te leggen; dat is een tragisch en kostbaar misverstand dat nu maar eens voorgoed de wereld uit moet. Bij Thespa zijn heel wat nummers verkrijgbaar en om u een indruk te geven van wat daarin te genieten valt, hieronder een lijst van wat nog leverbaar is met een globale keuze uit de inhoud. Een volledig inhoudsoverzicht van de nrs. 49/50 - 84 is opgenomen in *Stripschrift* 86: beginnen dus met de aanschaf van dat nummer!

De hieronder genoemde nummers kunt u bestellen door overmaking van het betreffende bedrag op girorekening 209948 van Stripschrift, Koninginneweg 164, Amsterdam 1007 (met vermelding van de door u gewenste nummers.

16 (f 2,25): **Secret-Agent X9**-herdruk (Alex Raymond) en [illegible] Dick Cavalli; Amerikaanse undergroundstrips. . .

18 (f 2,25): 50 jaar **Bruintje Beer** met uitgebreide [illegible] en herdruk van de eerste 2 verhalen; Disney-tekenfilms.

19 (f 2,25): Kabouterstrips met herdruk van het **Paulus de Boskabouter**-verhaal nr. P.14; John Bakker . . .

20 (f 2,25): **Prins Valiant** door Harold R. Forster met een herdruk van **Aanval op de Neveleilanden** (1960); Thé Tjong Khing. . .

33/34 (f 3,25) Ketelbinkie-nummer met herdruk Ketelbinkiestrip van Kruis, Van Leeuwdijk, De Jeugd van Eric de Noorman en Jijé.

36 1/2 (f 1,50): **Mad**-poster & gemengd nieuws. . .

37/38 (f 3,25): Alles over **Suske en Wiske** met herdrukken: [illegible] Bruynestein; de [illegible]belovende grappen van Sjoerd Bob Richard; herdruk van **Heer Bommel en zijn Iksel** (1876-1883). . .

38 1/2 (f 1,50): Het pikante **Lucky Luke**verhaal **Luke se défoule** (1966) op posterformaat & gemengd nieuws. . .

43/44 (f 3,25): Huiveringwekkende beschouwingen over gruwelstrips met herdrukken van Reed Crandall (**Tales from the Crypt**, 1954), Archie Goodwin/Dan Adkins (**Creepy** nr. 1) en Gonzalez (**Slow Death**, 1970); **Fritz the Cat Trouwt; Heer Bommel en zijn Iksel** (1900-1907). . .

45/46 (f 3,25): Superhelden; **Octobriana; Guus Slim's** Tillieux met herdruk van **Felix; Heer Bommel en zijn Iksel** (1908-einde). . .

47/48 (f 3,25): Peyo met herdruk van **De groene Draak (Johan en Pirrewiet,** uit **Sprint; De Blauwbloezen** van Salverius; Giles; herdruk **De valstrik van de Rode Kreek** (Timoer, 1956); tekenfilm en pornostrip. . .

51/52 (f 3,75): Alles over Marc Sleen met **Nero**-bibliografie en **Oktaaf Keunink**-herdrukken; Börge Ring; Gotlib met fraaie herdruk van een onfris verhaal. . .

53/54 (f 3,75): De komplete herdruk van het eerste **Baard (en Kale)**-verhaal uit 1938; **Peanuts; Pep;** bijna alles over **Alex** van Jacques Martin; **Nader tot Kuifje 1** over **Het Zwarte Goud. . .**

55/56 (f 3,75): Special over Peter de Smet met een herdruk van de oer-**Generaal** en van zijn **Fulco en de Miesmannetjes** (uit **'t Kapoentje**); Druillet mét adembenemende herdruk (1969); striptekenaars aller landen verenigt u . . .

57/58 (f 3,75): Erg veel over Marten Toonder, met name zijn jeugdwerk (**Thijs IJs**); **Buck Danny** en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes (**2 voor t**) Richard Corben met een gruwelijke herdruk. . .

59/60 (f 3,75): 50 jaar Disney-tekenfilms, een tussensprint van Kees de Bree; Daan Jippes over Carl Barks mét unieke **Donald Duck**herdruk van Barks; **Donald-Duck**weekblad en een heel klein **Kuifje. . .**

61 (f 2,25): **Peanuts**; Maroto; **Bernard Prince**; Marc Smeets. . .

62 (f 2,25):ThéTjong Khing en Hartog van Banda mét de herdruk van het eerste verhaal van **Arman en Ilva**; Justin Green. . .

63 (f 2,25): De Indianenstrips van Hans G. Kresse en bovendien het begin van een herdruk van zijn **Eric de Noorman's De Wonderen van Mu** uit 1948 (11/1-11/20); **Natasja** en Walthéry. . .

65 plus (f 2,25): Interview Tibet met herdruk **Rik Ringers leidt de dans** (1955); **Chick Bill; Tina;** Jay Linch door Evert Geradts; **De Wonderen van Mu** (11/33-11/44). . .

66 (f 2,25): Interview Franquin met uitvoerige bibliografie én herdrukken **Guust Flater The Spirit** van Will Eisner; Dick Matena (over de **Macaroni's**); **De Wonderen van Mu** (11/45-11/49). . .

67 (f 2,25): **Nader tot Kuifje 3** over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met **Bollie en Billie** en **De Sliert** en een bibliografie; **De Wonderen van Mu** (11/50-11/70). . .

68/69 (f 3,75): De Marten Toonder-story deel 1 en het begin van de herdruk van **Tom Poes en de Schoonschijners** (1610-1635); alles over **Akim** en **Tarzan**-pulpuitgaven; **De Wonderen van Mu** 11/71-11/82)

70 (f 2,25): De Marten Toonder story deel 2 (**Panda**, Toonderstudio's) Jan van Haasteren; **De Wonderen van Mu** (11/83-einde); **Tom Poes en de Schoonschijners** (1636-1655). . .

71 (f 2,25): **Koning Hollewijn**; Lambil, Cauvin; **Tom Poes en de Schoonschijners** (1656-einde). . .

72 (f 2,25): **Blake en Mortimer; Panda**; een persiflage op **Kuifje**; veel over Craenhals met de herdruk van **Fort Bravo** uit 1953. . .

73 (f 2,95): Legendarische beschouwingen van Domien ten Berge over Marten Toonder; **Tibor, Fulgo** en **Raka**-lilliputuitgaven; Dick Matenapersiflage op stripfanzines. . .

74 (f 2,95): 4 blz. **Zuiptor** van

uitverkocht
uitverkocht
uitverkocht
uitverkocht

vervolg zie pagina 4.

STRIPSCHRIFT

no. 102/103 aug/sept. 1977

Uitgegeven door Thespa Uitgeverij voor het Stripschap Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 september 1968.

Uitgeverij Thespa
Koninginneweg 164
Amsterdam
tel. (020) 791319
Abonnementen en advertenties
tel. (020) 791319.

Redactie-adres:
Postbus 9494, Amsterdam
tel. (020) 171332

Redactie:
Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Rob van Eijck, Wim van Helden, Marcel van der Hoff, Nico Noordermeer, Martin Wassington.
Vormgeving:
Hans Frederiks
Vaste medewerkers:
Domien ten Berge, Herman Pieter de Boer, Reinolt Duerings, A. den Dooier, Evert Geradts, F Hansen, Dick Matena, Henk J.Meier, Guus Ong, Leny Zwalve.

Stripschrift is verkrijgbaar:
via een abonnement (jan t/m dec.) à f 32,50
giro 20 99 48 t.n.v. Stripschrift, Koninginneweg 164, Amsterdam; of via een lidmaatschap/abonnement van het Stripschap à f 38,50 giro no. 15 13 000 t.n.v. de penningmeester van het Stripschap te Amsterdam;
in de losse verkoop f 3,95
Houders van een CJP-paspoort kunnen zich bij hun CJP-buro opgeven en betalen de gereduceerde abonnementsprijs van f 29,00 voor een kalenderjaar.
Lopende (bestaande) abonnementen kunnen niet omgezet worden!
Abonnementen op Stripschrift die in de loop van het abonnementsjaar worden opgegeven, kunnen slechts voor een gehele jaargang worden afgesloten.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOCOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

SUKSESRIJKE ZAKEN BESTAAN NIET, ER ZIJN ALLEEN SUKSESRIJKE MENSEN!

In de nog natrillende handen, gretige handen vat u - opnieuw - een dubbelnummer van dit blad. Verspreidingstechnische redenen, die de toekomst veilig stellen (hoe machtig is het verspreidingsapparaat niet?) noodzaakten ons in korte tijd een maand te overbruggen. Er staan u daardoor dit jaar nog drie nummers te wachten. Uw toorn om het verlies van een nummer zal ongetwijfeld omslaan in uitzinnige vreugde wanneer u kennisneemt van het feit dat u - naast de voortzetting van de fraaie kleurenomslagen *dit jaar in totaal maar liefst* 20 pagina's *meer zult ontvangen dan verleden jaar. Maar genoeg gemijmerd: de aanhef op deze pagina is een uitspraak van Raymond Leblanc de huidige president-directeur-generaal van Les Editions du Lombard, maar tevens de stichter van de uitgeverij in 1945. Het belang van dat initiatief waarbij Leblanc zijn spaarcenten inzet, blijkt vooral op 26 september van het jaar daarop als na 'Spirou (1938) van uitgeverij Dupuis, de eerste 40.000 exemplaren van een striptijdschrift voor 'de jeugd van 7 tot 77 jaar' van de persen rollen.*
Met als inhoud Hergé's Kuifje, Corentin van Cuvelier, De Zwaardvis van Jacobs en De Heemskinderen van Laudy wordt het blad enthousiast ontvangen, de oplaag uitverkocht en de Europese strip herboren. Nagenoeg alle toonaangevende jeugdstripmakers w.o. Franquin zullen er daarna in optreden. Naast een uitvoerig onderzoek naar de ontwikkelingsgeschiedenis besteden we in een drietal interviews meer aandacht aan het blad en zijn makers.
Jacobs van het eerste uur, De Moor uit de periode daarna en Auclair als vertegenwoordiger van de nieuwe generatie kozen we daarvoor.
Dit nummer kwam tot stand met enthousiaste medewerking van zowel Ed. du Lombard, als Uitgeverij Helmond en Kuifje Nederland. Voor de omslag werd gretig gebruik gemaakt van de deskundige adviezen van Joost Swarte en Ton Frederiks. Red.

INHOUD

5. **HET STRIPVERHAAL IS EEN SOORT GETEKENDE OPERA**, zegt Edgar P. Jacobs in een interview waarin we onderzochten waarom zijn Blake en Mortimer-verhalen blijven boeien. Met vier-pagina-herdruk van 'De Schat van Toetanchamon'.
15. **DE ONOVERWINNELIJKE BOB DE MOOR**, De Moor, een van de grootste talenten van 'De Brusselse School', treedt uit de schaduw van Hergé. Met vijf-pagina-herdruk 'Duik - boot verdwenen'.
27. **HET STRIPSCHAP**
28. **CLAUDE AUCLAIR, DE TEKENAAR ALS STRIPHELD.** Portret van een door mens en natuur zeer bewogen stripmaker van de nieuwe Kuifje-generatie.
33. **HET WEEKBLAD KUIFJE.** Schets in drie deelartikelen van de ontwikkelingsgeschiedenis van 31 jaar stripbladen voor de jeugd van 7 tot 77 jaar.
40. **PUZZEL MEE MET MARCEL VAN DER HOFF.** Verschillen in uitgaven bijeengezocht door Marcel van der Hoff, m.m.v. Hans Matla.
41. **DE VERTROSSING VAN HET BEELDVERHAAL:** Henk J. Meier over Rik Ringers en Het Ethisch Reveil.
43. **DE EERLOZE KRIJG**, vervolg van de herdrukken van het 66e en laatste ERIC de Noormanverhaal van Hans G. Kresse.
46. **POSTRIPTUM**, lezers over Pogologie en Gumnistiek.
47. **THE KING IS DEAD, THE LEGEND LIVES ON.** Martin Wassington kon het weer niet laten a tribute to Elvis te schrijven. Moge de Elvistekening van Giraud als motivatie gelden!
49. **LA FRANCE OH LA LA**, over veel nieuwe Franse uitgaven.
52. **NIEUWS en Stripflitsen...**
55. **PROFESSOR PI en SIMPELMAN strips**

SOMMAIRE

Ce numéro double de Stripschrift est un spécial journal-Tintin. Nous avons fait des interviews avec trois collaborateurs Edgar Jacobs, Bob de Moor et Claude Auclair. Comme illustration de leur travail nous avons repris deux histoires complètes parues dans Tintin. Pour completer le dossier nous parlons des trente-et-un ans d'existence de Tintin (Belge). Et naturellement nous n'oublions pas la reprise d'Eric l'homme du. Nord.

SUMMARY

This special (double) issue of Stripschrift is a Tintin special. We made interviews with three important contributors; Edgar Jacobs, Bob de Moor and Claude Auclair. As an illustration of their work we publish two complete stories, taken from Tintin-magazine
To complete the file we talk about the thirty-one years of existence of the magazine. Of course we don't forget the reprint of Eric the Viking, news etc.

TOPTIEN

1. SUSKE EN WISKE (1)
De Raap van Rubens
VANDERSTEENSTUDIO'S
Standaard Uitgeverij

2. LUCKY LUKE
Zeven korte Verhalen
MORRIS/GOSCINNY
Oberon bv/Dargaud

3. ISABELLE AVONDROOD
De waanzinnig Geleerde (4)
TARDI
Uitgeverij Casterman

4. TOM POES
- en de Jakker-Jekker
TOONDERSTUDIO'S
Uitg. Oberon bv

5. ROODBAARD
De onzichtbare Piraat
HUBINON/CHARLIER
Oberon bv/Dargaud

6. ALEX (7)
Het Spook van Carthago
MARTIN
Uitg. Casterman

7. MICHEL VAILLANT
De jonge Wolven
GRATON
Oberon bv

8. STEF ARDOBA
Opdracht in het Verleden
BUS
Uitg. Oberon bv

9. LUITENANT (5)
BLUEBERRY (5)
Ballade voor een Doodskist
GIRAUD/CHARLIER
Oberon bv/Dargaud

10. DE BLAUWBLOEZEN (6)
Blauwen in zwart-wit
LAMBIL/CAUVIN
Uitg. Dupuis

De rust aan het stripuitgeversfront tijdens de vakantieperiode had zijn invloed op de toptienlijst. Liefst 5 titels bleven goed verkopen. Opmerkelijk is de vlucht die *Metal Hurlant* blijft nemen. Groeit de groep volwassen striplezers echt zo snel? Het is te hopen voor zowel *De Stripkoerier, Gummi* als ook *Stripschrift*.
De tussen haakjes vermelde getallen geven de notering op de vorige Toptienlijst aan. Gegevens voor deze Toptien werden verstrekt door Athenaeum Nieuwscentrum, De Blauwe Lotus, de Bijenkorf, Drukwerk, fa. Hermans, De Jacobijn, Lambiek, De Leeswinkel, Old Comic House, Plaatjes-Boekjes, Richard, Sjors, Wammes, Wammes Waggel en Wout
MWMGW

vervolg van pagina 2.

STRIPSCHRIFT NUMMERS, ZOALS OOK VELE ANDERE VERHALEN (ZIE ONDERSTAAND OVERZICHT).

Uco Egmond speciaal voor **Stripschrift**, Raymond Macherot **(Chlorophyl, Poezekat)**, Domien ten Berge over Marten Toonder; **Professor Pi. . .**

75/76 (f 4,25): Uitvoerige aandacht aan Peter O'Donnell met een herdruk van zijn **Modesty Blaise**; Willy Lohmann's vochtige **Kraaienhove**persiflage. . .

77 (f 2,95): Special Gerrit Stapel met de nergens elders gepubliceerde strip **Mijn vriend Andries**; Aart Clerkx tekent voor **Stripschrift. . .**

78 (f 2,95): Speciaal voor Stripschrift 8 blz. Daan Jippes in **Intercity Incident**, Interview met Forrest 'Bud' Sagendorf over **Popeye; Modesty Blaise**; algemene beschouwingen over de vloek in het beeldverhaal. . .

79 (f 2,95): Jules Feiffer; **Moem**; Piet Wijn onder de loep én voor het voetlicht met een herdruk van **De Moorse Tovenaar; Tintin et moi** (Kuifje dus). . .

80 (f 2,95): de **Robbedoes**-verhalen van Fournier; **The Hulk** met een herdruk; **De Tovenaar van Fop**; Vervolg & slot-herdruk **De Moorse Tovenaar** van Piet wijn. . .

81/82 (f 4,25): Special Peyo, **Smurfen** met herdrukken; alles over de Dupuis-tekenaars in een overzichtelijke encyclopedie; Tillieux en een **Felix**-herdruk. . .

83 (f 2,95): De stripbladen **Sjors** en **Pep** (nu **Eppo**), Loriot; begin unieke herdruk van de **Dick Bos**-reklamestrip **Glashard**; de populariteit van strip-figuren. . .

84 (f 3,60): Special **Asterix**, interviews met Goscinny en Uderzo en een unieke persiflage op **Asterix**, bovendien de historische betrouwbaarheid van deze strip aan de werkelijkheid getoetst; Börge Ring; **Dick Bos. . .**

85 (f 2,95): De professoren in het Europese beeldverhaal **(Zonnebloem, Barabas, Adhemar, Sickbock, Prlwytskofsky, Kalker, Lupardi)**; Harry Balm; **Kuifje**wedstrijd; Patty Klein over stripscenario's; **Dick Bos. . .**

86 (f 2,95): komplete inhoudsopgave van **Stripschrift** nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape; informatie over het SDCN. .

87 (f 2,95) Alles over **Bert Bus** met een herdruk van zijn Nitokris, katoenrubriek Ong-Gezien over **Tom Ungerer**, start van herdrukken **Simpelman, Lucky Luke** voor voor psychologen en een unieke LL-persiflage.

88 (f 2,95) **Ridderspecial**: **Prins Valliant, De Rode Ridder** en de Vlaamse Ridderschap van **Bob de Moor** op hun historische betrouwbaarheid getoetst. Een nummer geknipt voor het (geschiedenis) onderwijs, met Prins Valiant-persiflage van **Wood** en aandacht voor tekenfilm **Tarzoon, de schande van de jungle**

89 (f 2,95) **Uitgeverij Casterman**, met o.m. interview met **Jacques Martin, Jacques Tardi** in de voetsporen van Jules Verne, herdruk van unieke **Tardi**-oorlogsstrip, **Kuifje en de Picaro's**, de **4 Helden**, gewogen en te licht bevonden, **Craenhals, Kresse.**

90/91 (f 4,60) Zéér uitvoerige **Disney-special** met Art Babbit, Floyd **Gottfredson, Barks index**, de tekenfilm Fantasia, **Donald Duckweekblad** nader bekeken, Mickey Mouse - Donald Duck - strijden om de macht in een Bill **Elder**-persiflage, en als **extra** een kompleet nimmer in Nederland gepubliceerd MM-verhaal: **MM als oorlogsvrijwilliger.**

92 (f 2,95) **De auto in de strip**, ambivalentie t.o.v. Jean Graton's schepping **Michel Vaillant, Julie Wood**, herdruk MV-strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en **Van Strijd tot Strip**, overpeinzingen bij de **Nederlandse** politieke plaat van Kartoenist/striptekenaar **Wim van Wieringen.**

93 (f 2,95) **Start van herdrukken** (vert. Dick Matena) van de legendarische strip **Pogo** met een artikel over schepper **Walt Kelly**, nog meer over **Paulus de Boskabouter**, aandacht voor Toonder's **Magister Hocus Pas**, miskend en onderkend genie. Jan Gerhard Toonder over **De Stripkunst** van Marten Toonder, **Ong-gezien** en een opzienbarende kartoen van Yrrah uit VN.

94/95 (f 3,60) Alles over **2000 nummers Robbedoesweekblad.** De ontwikkeling van het blad, interview met **hoofdredacteur Karel Cavens** de **geboorte van Robbedoes** in herdruk. . . **Robbedoes index** t/m nr. 2000, verder aandacht voor de dertigste verjaardag van het **weekblad Kuifje**, Pogo, Banda worden het eens en de start van een nieuwe rubriek Frans nieuws **La Franca Oh la la**

96 (f 3,25) **Jijé-special, interview** met Jijé (Joseph Gillain) herdruk van zijn **Pogologie**, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van

97 (f 3,25) De opkomst en ondergang van de keizerstrip **Trigië**, in een interview met tekenaar **Don Lawrence Verdwenen Kuifjes** door Har Brok teruggevonden, interview met **Selby Kelly** weduwe van Pogo-tekenaar Walt en tevens degene die de strip voortzette. . . herdrukken

98 (f 3,25) Uniek **dokumentatienummer**: **Strips in de dertiger jaren** met: Herman Pieter de Boer over **De Toverwereld van Doe mee**, Mr. van Veen met een opzienbarende konklusie! . . . . over **De relatie kinderprentstripverhaal**. . . De werkelijke geschiedenis van Tripje, Gerrit Theodoor **Rotman**, George van Raemdonck, - **Bulletje en Boonestaak**, Honderdduizenden **Soete suikerbolien van W.G. van de Hulst en Zn., Thijs IJs**, Toonder's eerste beer. . . Barend Servat over zijn wederwaardigheden met **Gijsje Goochem**, GG-herdrukken.

99 (f 4,95) SUPERDIK **Amerikanen nummer** met o.m. een exclusief interview met **Wallace Wood**, stripmaker **Martin Lodewijk over Milton Caniff**, unieke herdrukken **Male call** (Caniff) en **The Curse** van **Wood** en als extra **Wood-persiflage op Caniff-strip** Terry & The Pirates, **Trigië**, politiek gewogen, een navrante beschouwing. **Pogo** herdrukken, **Kuifje** in Rotterdam en een verslag van het **congres in Angoulème.**

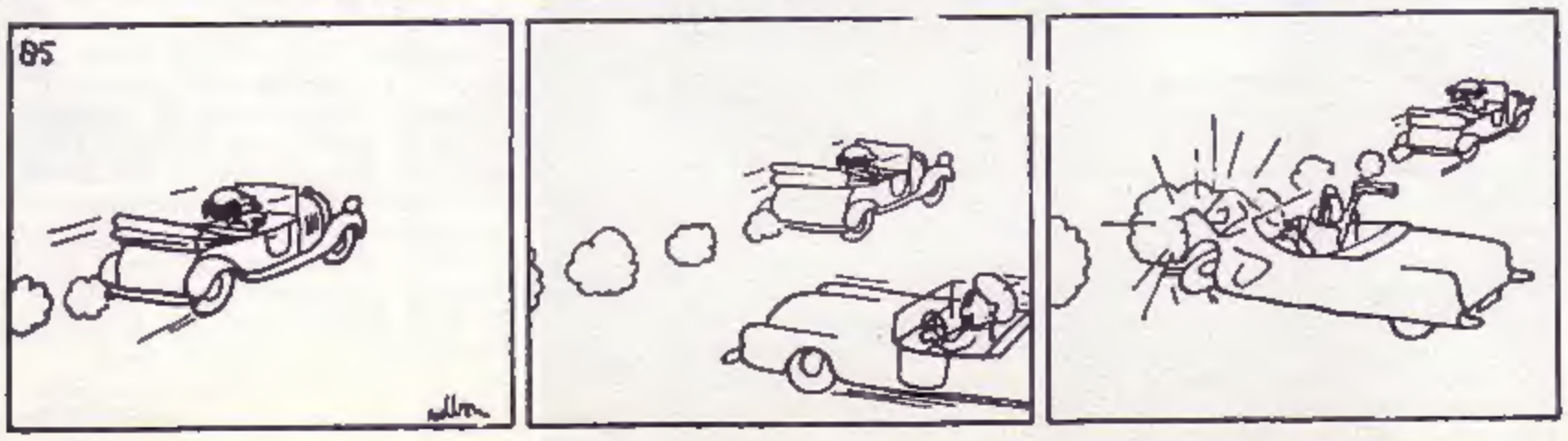

Prijs f 5,– voor leden en f 7,50 voor niet-leden voor maksimaal 40 woorden. Tekst op achterkant van girokaart. Gironummer 209948.

GEVRAAGD
Miranda (Modesty Blaise) vóór afl. 1100. Ook inkomplete verhalen en losse nummers. Tot f 100,- per compl. verhaal.
Tevens Puk & Poppedijn en Holle Pinkel uit de Speigel gezocht
Peter de Witte, Nijenheim 91-07, Zeist 03404-15552.

GEVRAAGD
Komplete jaargangen weekblad Arend; Sjors van de REbellenclub en De Notenkraker.
J.H. Rentzenbrink, Voorhaven 88, Edam

AANGEBODEN
Donald Ducks: vele honderden losse nummers 1952-1976; kompl.jaargangen 1955 t/m 1966. Pep: vele losse nrs. 1962-1974; compl. jaargangen 1962-1964; Kuifje: vele losse nrs. 1965-heden. Compl.jaargangen 1970-1974
verzamelbanden 76, 86, 92, 95, 96, 98, 115 t/m 122.
Robbedoes: verzamelbanden 33, 41, 43

GEVRAAGD
Robbedoes verzamelbanden 31, 34, 47, 48, 49, 52, 54, 59, 61, 65, 74, 75, 76, 87, 88, 89, 90, 93-95, 97, 105-107, 111, 115.
Wim van Helden, Columbusstraat 163, Den Haag 070-639054

AANGEBODEN
Kuifje Weekblad 1962-1972, Sjors 1964-1975, Panda, Hollewijn, Kappie, Tom Poes, Pepparade, Phenix, Bessy, Classics, Bambi, Sneeuwwitje, Collectie Jong Europa.

GEVRAAGD
Eric-krantenknipsels: De Scheepsbouwer en Wraak van de Weerwolf.
H.van Laar, Amstelkade 145 III, Amsterdam. Tel. 020-762393 (na 19.00 uur).

Heer Bommel/Een heer in de kracht van zijn leven (Bezige Bij nr. 0634), T P en de A-prillers ill. T P en de doffe doffer ill. De partij van de blijheid I 10.2, De spliterwt I 12. 1b, Plakboek voor Ollie B.Bommel plaatjes B 16.1b, T P en de laarzenreuzen B 8 (1 blz. kopi) De wensvervuller ill, De knokenpijp ill. T P en de sappeljuwelen B 27.1, T P en de schatscherven B 33.1.
J.G.M. Hermens, Kloosterstr. 35 Blerick.

GEVRAAGD
Pukkie en Wanda in Wonderland. Macaronis, Gangsters & Voetbal. (Oberon)
A.Westerbaan, Vierambachtstraat 77, Rotterdam-3006

EDGAR P. JACOBS

Het stripverhaal is in principe een soort getekende opera

Het antwoord hierop is misschien te vinden in de enorme nauwgezetheid waarmee Edgar P. Jacobs zijn verhalen maakt. En dan doelen we niet alleen op de zeer nauwkeurige wijze van tekenen, op de uiterst uitgebalanceerde manier waarop een pagina is opgebouwd, of op het feit dat zijn scenario's buitengewoon hecht doortimmerd zijn, maar vooral op het gevoel dat je als lezer bekruipt, dat voor Jacobs geen enkele moeite te veel is geweest om zijn verhaal zo grondig als maar mogelijk is voor te bereiden. De enorme stapels dokumentatie die de man bij elkaar moet hebben gesleept voor ieder verhaal opnieuw vormen waarschijnlijk grotendeels de basis van het enorme 'waarheidsgehalte' dat uit de verhalen van Blake en Mortimer naar buiten straalt. Je voelt als lezer dat je niet belazerd wordt, omdat de schrijver al zijn vermogens heeft gebruikt om een bestaanbare wereld te scheppen, en juist deze enorme natuurgetrouwheid verschaft de boeken van Edgar Jacobs misschien hun nimmer aflatende populariteit.

Het is lange tijd stil geweest rond Blake en Mortimer. Jaren geleden reeds moesten we professor Mortimer in een zeer kritieke situatie in Japan achterlaten en we zijn tot op heden in het ongewisse gelaten over zijn verdere lot.
Binnenkort zal er echter een einde komen aan de spanning, want Jacobs is na een ziekte van enkele jaren nu weer volop in de running, en druk bezig Mortimer uit zijn benarde positie te bevrijden.
In het interview dat wij met hem hadden wordt voornamelijk ingegaan op zijn dokumentatiedrift en de uiterst stabiele opbouw van de verhalen, die mede daarvan het gevolg is. Maar zoals gebruikelijk wordt er ook weer even in het verleden gedoken, om de wortels bloot te leggen van de karrière van Edgar P. Jacobs. . .

Hoe bent u begonnen?
Ik ben begonnen met het ontwerpen van de enscenering voor het theater. Ik was operazanger, maar al gauw ging ik daarvoor ook kostuums ontwerpen en dekors maken. Dat

Wat is er de reden van dat je, als op een gure, donkere avond de slagregens om het huis huilen en je de sterke behoefte aan afleiding en warmte gevoelt die je naar de boekenkast drijft, daaruit telkens weer een greep doet naar de verhalen van Blake en Mortimer? Een boek van Edgar Jacobs legt beslag op je hele avond en je geeft je dan een aantal uren over aan een wereld die is gekonstrueerd uit fantasie die niet op hol is geslagen, maar voortdurend het gevoel blijft geven dat alle gebeurtenissen reëel zijn. Ook al worden er wereldoorlogen uitgevochten met zeer futuristische wapens,worden er mensen van hun wilskracht beroofd, het weer als oorlogswapen gebruikt, tegen sauriërs gevochten, en zelfs hele volkeren het heelal in gestuurd, toch behouden Jacob's verhalen die aparte sfeer van realiteit die de lezer meesleurt in gebeurtenissen, die simpelweg naverteld dolzinnig zouden zijn. Waarin ook ligt het vermogen van E.P. Jacobs om steeds nieuwe generaties blijvend te boeien? Een jonge Peplezer die 'De Grote Pyramide' leest, twintig jaar nadat het verhaal geschapen is, blijkt er minstens even gebiologeerd door als de Kuifjelezers dat eind veertiger jaren waren. En dat ondanks de rechthoekige auto's, de plompe vliegtuigen en veel te ruime broeken die dat tijdperk kenmerken.
Hoe is het trouwens te verklaren dat ook wij vroeger als zeer jeugdigen zo geboeid waren door de verhalen van Jacobs? We hadden nog nooit gehoord van telekinese en electro-magnetisme en ook verder begrepen we geen fluit van de wetenschappelijke termen waarmee we om de oren werden geslagen, en tòch rekenden we Blake en Mortimer tot onze favoriete striphelden.

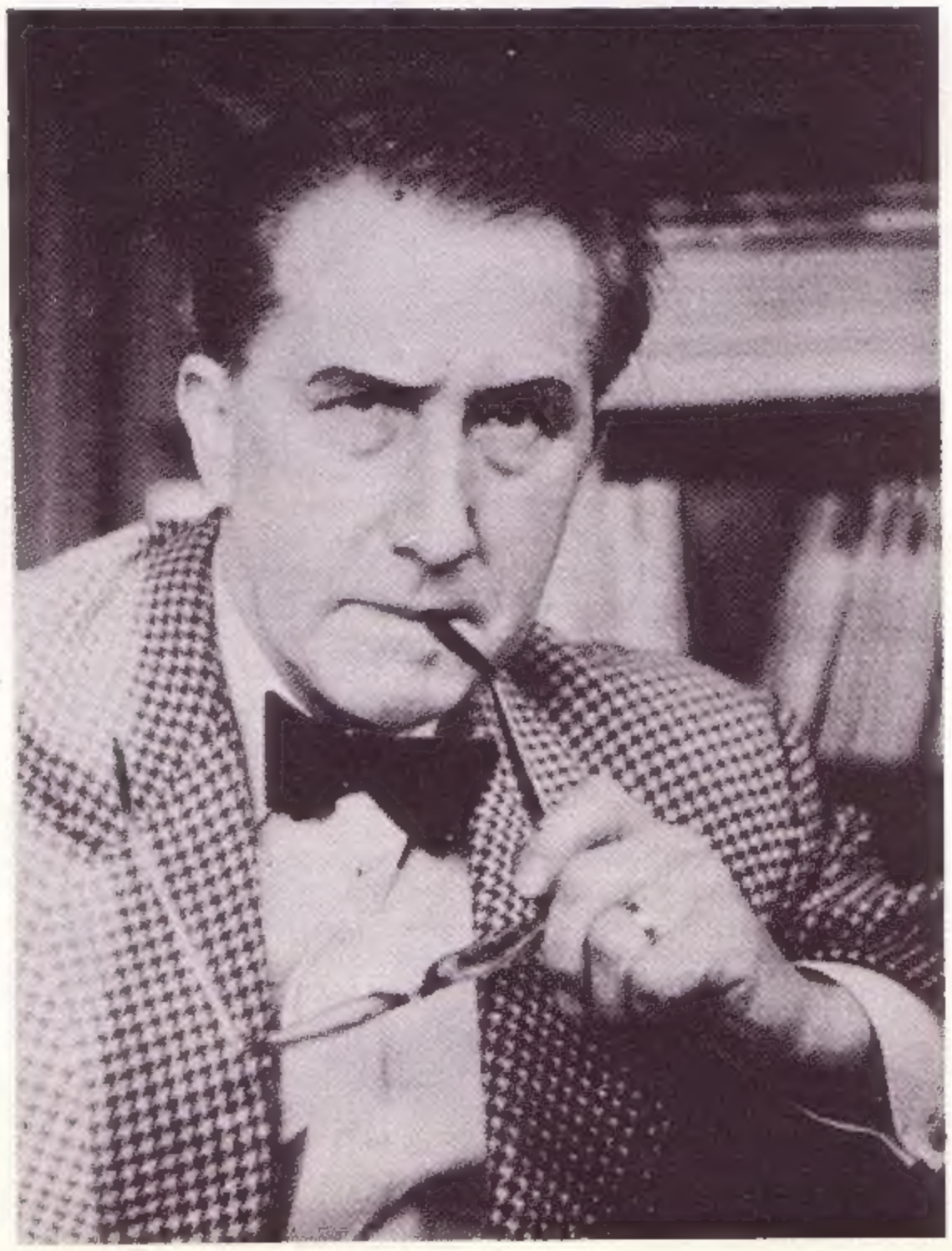

hoorde toen allemaal bij het vak. Bij het uitbreken van de oorlog werd ik gemobiliseerd en het was dus afgelopen met de opera. Tijdens de bezetting was het reizen onmogelijk, er werd geen opera meer gespeeld en daarom ben ik toen meer overgegaan op het teken- en illustratiewerk, dat ik vroeger ook wel eens deed. Ik kon bij 'Bravo' aan de slag, en daar heb ik enorm veel illustraties getekend. 'Bravo' was in die tijd zeker zo belangrijk als 'Kuifje' later werd, misschien nog wel belangrijker.
Een van de verhalen die het blad publiceerde was de 'Space-opera' Flash Gordon. Maar op een gegeven ogenblik ging Amerika met de oorlog meedoen en moest de aanvoer van die strip stoppen. De redaktie vroeg toen aan mij de strip voort te zetten, maar het probleem was dat we niet wisten hoe het verhaal verder ging: we kenden het scenario niet! Tot dan toe had de redaktie iedere veertien dagen de pagina's uit Amerika toegestuurd gekregen, met de tekst in het Engels geschreven. Van de ene op de andere week hield de aanvoer op en de enige indikatie over hoe het verhaal af zou moeten lopen, was het tekstje onderaan de laatste 'echte' Flash Gordon strook, zo van: 'Volgende week: . . .' Toen ik de strip overnam heb ik geprobeerd zoveel mogelijk in de stijl van Alex Raymond te blijven, om de overgang niet al te groot te maken. Na een paar weken grepen de Duitsers echter in: Flash Gordon was te Amerikaans, dus dat moest afgelopen zijn. We kregen nauwelijks de tijd het verhaal een beetje normaal te laten aflopen.

Daarna heeft u de 'U-Straal' gemaakt?
Inderdaad. De lezers van 'Bravo' hadden de smaak van Flash Gordon te pakken gekregen en de redaktie vroeg mij dan ook of ik een strip wilde gaan maken die er een beetje op leek, maar niet zóveel dat de Duitsers er vervelend over zouden kunnen worden. Dat werd de 'U-Straal', een verhaal dat al direkt veel sukses had. Voor mij was het mijn eerste echte stripverhaal, en tegelijk was het waarschijnlijk ook de eerste science-fictionstrip die

hier in België gemaakt is.
In het begin had ik nogal moeite met het feit dat alles zo Flash Gordon-achtig moest: die typische kostuums en al die mensen, dat lag mij niet zo. Na verloop van tijd ben ik dan ook begonnen bepaalde mensen naar voren te schuiven: professor Marduk, kolonel Calder, die later model stond voor Blake, en Dagon, die Olrik werd. Deze personages werden veel belangrijker dan bijvoorbeeld majoor Walton of de sergeant. Aan de eind van het verhaal hadden Marduk, Calder en Dagon aan gewicht gewonnen, zij waren sleutelfiguren geworden in het geheel.

GETEKENDE OPERA

Ondanks verzoeken van de uitgever ben ik toen niet doorgegaan met een tweede episode. Ik had inmiddels Hergé ontmoet en was met hem gaan samenwerken, o.a. aan de achtergronden van zijn strips. Dat beviel me erg goed en liet me bovendien nog de tijd om voor anderen illustraties te maken. Samen met Hergé heb ik bijvoorbeeld het album 'De scepter van Ottocar' herzien. De meeste kostuums en dekors erin hebben we gewijzigd. Zo droeg de garde uniformen die vrijwel identiek waren aan die van de Beefeaters in Londen, en ik heb geprobeerd alles wat meer een Balkan-tintje te geven.

U bent dus al vroeg begonnen een kostuumdokumentatie aan te leggen.
Ik ben altijd al sterk geïnteresseerd geweest in kostuumgeschiedenis. Ook in de tijd dat ik nog opera deed, zat ik er al midden in, onder andere door mijn ontwerpaktiviteiten. Kijk, hier heb ik nog ontwerpen voor een opvoering van Faust. Men had mij gevraagd vereenvoudigde dekors te ontwerpen voor de Faust van Gounod. In dit ontwerp kon men met twee pilaren en een gordijn vrij veel verschillende situaties kreëren, wat natuurlijk precies de bedoeling was.

Heeft u er over gedacht weer terug te gaan naar de opera, na de oorlog?
Ja zeker! Maar er was erg veel veranderd. De opera had niet zoveel sukses meer als vroeger, de smaak was veranderd en de sfeer in de theaterwereld eveneens. Vooral in Frankrijk waren de mogelijkheden veel kleiner geworden. Het aantal theaters dat nog opera's bracht was gehalveerd, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld in Duitsland of Italië. En ook in Engeland was er nog veel belangstelling: de voorstellingen in Covent Gardens zijn beroemd.In verband met deze veranderingen leek het mij beter om maar met mijn tekenwerk door te gaan, te meer omdat ik aan werk geen gebrek had. Als ik er nu op terugkijk, heb ik daar waarschijnlijk niet onverstandig aan gedaan. De huidige opera is zo veranderd dat de aardigheid er voor mij een beetje af is. Onlangs zag ik in Bayreuth een opvoering van Wagner, waarbij de akteurs doodgewone kleding aan hadden en zelfs mitraillettes en dergelijke droegen. En de Faust van tegenwoordig lijkt zich ook al temidden van flatgebouwen af te spelen.
En bovendien, het stripverhaal zoals ik dat zie, is in principe toch ook een soort getekende opera. Er is overigens in Parijs een professor geweest die een vergelijking heeft gemaakt tussen de opera en mijn beeldverhalen, en daarbij duidelijke parallellen aanwijst, zoals de eigenschap van mijn personages om theatraal over te komen; denk maar aan de priester in 'De Grote Pyramide'.

Er zijn in de stijl van Hergé en in die van u toch wel overeenkomsten aan te wijzen.
De 'klaarheid' hebben we gemeen, de duidelijkheid van de tekening en het verhaal. Er zijn tekenaars die het stripverhaal meer vanuit een artistiek oogpunt bekijken, maar ik geloof niet dat dat goed is voor de leesbaarheid van het verhaal. Een strip moet gemakkelijk leesbaar zijn en prettig om naar te kijken. Het is onjuist als de lezer op de tekening moet gaan studeren als hij wil weten wat het voorstelt.

Vond u het tijdens uw werk voor Hergé niet vervelend dat u geen eigen verhaal meer tekende?
Dat vond ik wel jammer, omdat ik er door de 'U-Straal' wel de smaak van te pakken had gekregen. Ik besloot dan ook toch weer een eigen verhaal te starten, naast mijn werk bij Hergé. Op een zeker moment kreeg Hergé het aanbod een blad te gaan maken. Daarvoor kwam een equipe tot stand van vrienden en kennissen: Hergé natuurlijk, Jacques Laudy, Paul Cuvelier en ik. Met dit groepje hebben we twee jaar lang het blad samengesteld, waarbij we àlles deden: omslagen, illustraties, rubrieken, en dan ook nog de strips. Iedere vier weken moest een van ons dus een omslag maken. Dat betekende dag en nacht werken, alles bij elkaar.

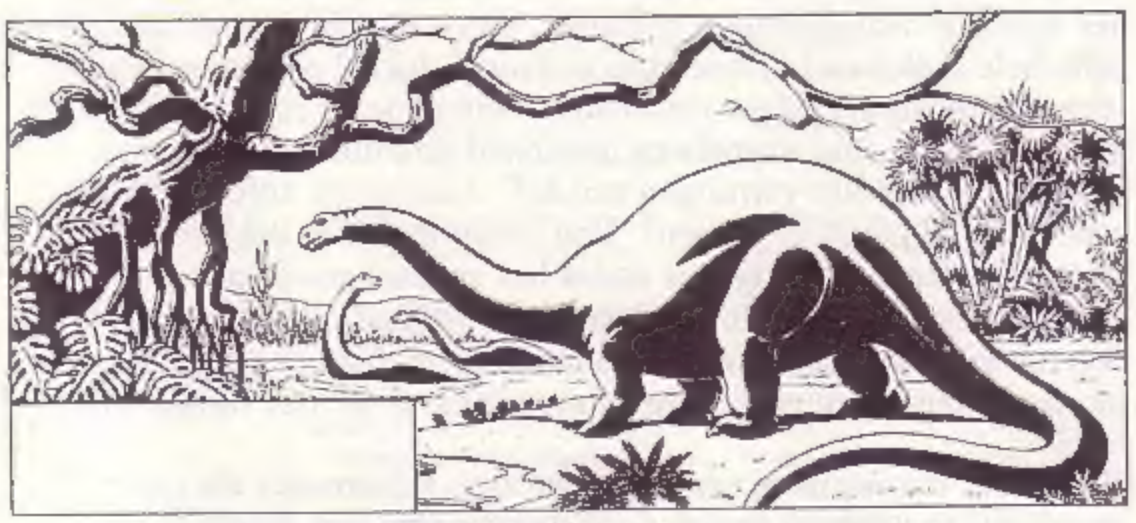

Uit de 'U-straal'

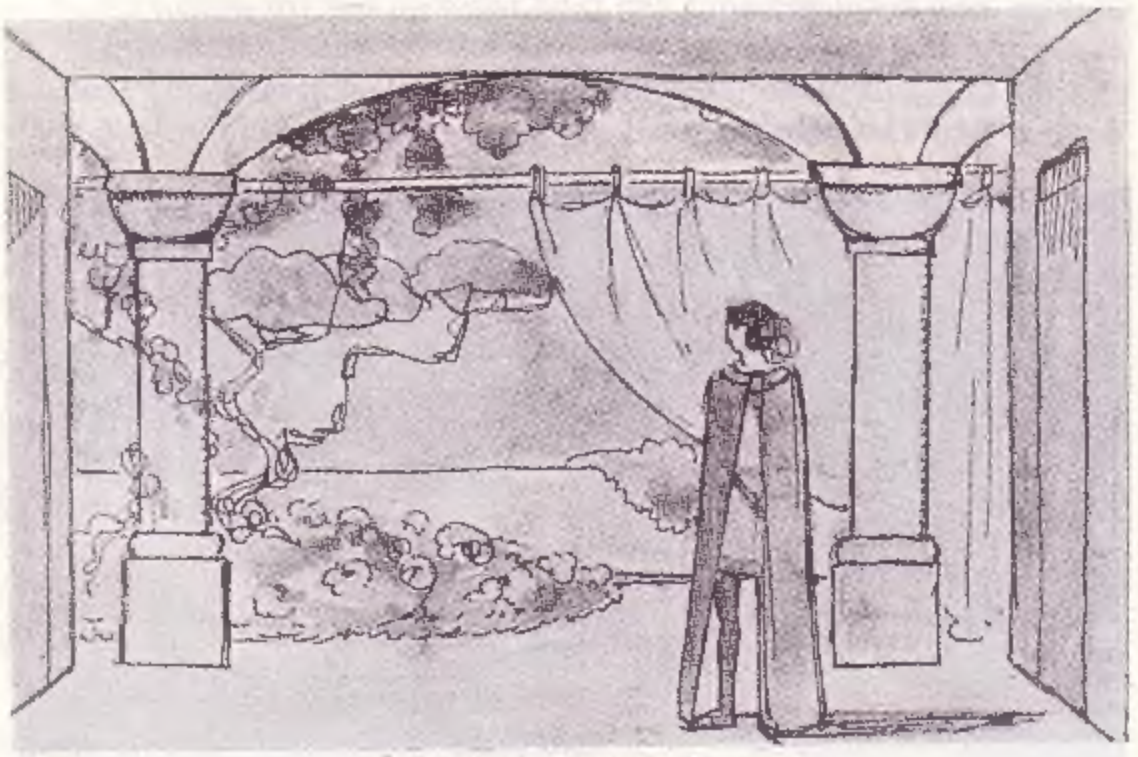

decor voor Faust van Gounod

Werd al dat werk normaal betaald?
Het was allemaal erg krap, maar wat wil je. Het was een groot risiko, zeker voor een jonge uitgever. We wisten dat hij veel geld kwijt zou zijn, als het fout liep. Niemand van onze ploeg dacht er aan zich aan het blad te verrijken. Het doel was alleen om een goed weekblad te maken! Iedere zaterdag hadden we vergadering, waarbij we ons werk bespraken en kritiek uitoefenden. Dat is zo een jaar of vier gebleven. totdat er veel nieuwe tekenaars bijkwamen en de vroegere atmosfeer langzaam maar zeker verloren ging.

Vormde de eerste groep van vier ook de redaktie?
Nee, er was een hoofdredakteur. In het begin was dat Van Melkebeke, later Fernez.

Betekende de oprichting van Kuifje-weekblad voor u het einde van uw werk voor Hergé?
Nee, ik ben nog blijven meewerken tot en met 'De zeven kristallen bollen' en ook nog een stukje van 'De Zonnetempel'. De allereerste voorpagina van Kuifje-weekblad met de tekening van de Zonnetempel had nog een dekor van mij, en verder heb ik voor dat verhaal nog het grootste deel van de dokumentatie bijeengezocht. Maar echt mee blijven werken ging toen echt niet meer: ik werkte de halve dag bij Hergé, en de rest van de dag en de nacht aan mijn opdrachten voor het weekblad.. Ik ben de eerste medewerker van Hergé geweest, toen ik begon had hij nog niet eerder medewerkers gehad.

In het eerste verhaal van Blake en Mortimer,'Het Geheim van de Zwaardvis', herschept u als het ware de tweede wereldoorlog. U gebruikt de Japanners, duidelijk herkenbaar aan hun helmen en verdere uitrusting, maar u noemt ze Tibetanen.
Bij het begin van 'De Zwaardvis' waren we nog in oorlog en de dokumenten die we te pakken konden krijgen gingen over de oorlog in de Stille Oceaan, tussen de Japanners en de Amerikanen. In die tijd was Japan nog een heel andere wereld, die afstand leek veel groter dan tegenwoordig. Momenteel zou het niet meer zo voor de hand liggend zijn de Japanners als vijanden af te beelden, maar toen was er zo'n verschil in denkwereld, dat men daartoe veel eerder geneigd was. Toch heb ik China en Japan willen vermijden en daarom koos ik Tibet. Toentertijd was dat een uithoek van de wereld. Wat dit betreft is het overigens interessant dat Tibet sindsdien een belangrijk stratetisch punt is geworden voor de Chinezen, iets dat niemand verwachtte. Een ander strategisch punt in 'De Zwaardvis', de Golf van Oman, is eveneens een in werkelijkheid fel begeerde plaats geworden, in verband met de olie.

En zelfs De Zwaardvis. . .
De Zwaardvis is inderdaad door

100 000 dollars pour le meilleur projet

Le 26 septembre 1946, le sous-marin volant "ESPADON" apparaissait pour la première fois dans le N°I de TINTIN...

1946

LE SOUS-MARIN VOLANT

1966

..... 20 ans plus tard, le voici, presque trait pour trait, tel que les américains venaient de le mettre au point à la suite d'un concours organisé par l'U.S NAVY entre 44 constructeurs pour la réalisation d'un véhicule "TRIPHIBIE". (Science & Vie)

Le véhicule "triphibie", c'est-à-dire capable de naviguer à la fois sous l'eau, en surface et dans les airs, n'appartient plus au domaine de la science-fiction. Ce sera, d'ici peu, l'une des plus étranges armes stratégiques de la marine américaine.

En mettant au concours l'an dernier [illegible] constructeurs un véhicule de sous-marin volant qu'elle qualifie de véhicule « triphibie », puisqu'il devait naviguer à la fois sous l'eau, en surface et dans les airs, l'U.S. Navy précisait qu'elle ne s'engageait pas dans un projet de science-fiction. Le recours aux techniques existantes lui paraissait suffire. M. Eugene H. Harrell, responsable du programme au Bureau of Weapons, réclamait les dépenses pour le 30 avril. Il s'accordait jusqu'au 1er juillet pour les examiner et attribuer au gagnant les modestes 100 000 dollars qui devaient lui permettre, toujours sur le papier, de poursuivre la phase 1 de l'étude.

Les performances

Sitôt depuis cinq ans d'une douzaine de propositions de véhicules triphibies, l'U.S. Navy s'en est tenue à devenir à des performances modestes. Il ne s'agit nullement, on déclare les responsables du programme, de combiner les exigences d'un sous-marin à propulsion nucléaire et du plus rapide avion embarqué, le General Dynamics de mach 2,6 à voilure repliable.

Le décollage n'est demandé que par creux de moins d'un mètre et par vent de dix nœuds au plus.

Le vol en croisière, à des vitesses de 150 à 250 nœuds, n'est prévu qu'à des altitudes de moins de 300 mètres, avec un rayon d'action de 300 à 500 milles nautiques.

En navigation sous-marine, on se limite à une vitesse de 5 à 10 nœuds, une plongée à une profondeur de 5 à 25 mètres, une endurance de 4 à 10 heures.

La charge utile serait comprise entre 250 et 350 kg. Toute liberté est laissée quant à la propulsion du décollage et à l'endurance.

Si nombreux que soient les problèmes encourageants, il faut se garder en regard de celles que donne encore

maquette voor de Zwaardvis

de Amerikanen gerealiseerd. Er is een Zwaardvis I geweest die sprekend leek op mijn ontwerp, en een Zwaardvis II die korter was. Het is frappant om foto's te zien van die toestellen.
In die tijd was het tamelijk ongewoon een vliegtuig als De Zwaardvis te ontwerpen. Overal zag je namelijk varianten van de zogenaamde vliegende vleugel, vliegtuigen zoals Olriks Rode Vleugel. Men dacht dat toekomst lag in dergelijke toestellen zonder staart. Ik heb juist het omgekeerde gedaan en het deed me dan ook veel plezier dat de loop van de geschiedenis me gelijk heeft gegeven. Hetzelfde gebeurde met mijn onderzeeër. Mijn ontwerp dook tot 200 à 300 meter, maar was wel voorzien van patrijspoorten. De specialist met wie ik dat besprak hield vol, dat patrijspoorten onmogelijk waren, omdat ze niet tegen de druk bestand waren. Twee jaar later, in 1949, ontdekte men in een Italiaans meer een vestzakduikboot die gebouwd was voor 300 meter diepte en wel degelijk patrijspoorten had. En dat vind ik ook de leukste vorm van science-fiction: uitgaan van bestaande zaken en bedenken wat de mogelijke ontwikkelingen kunnen zijn. Het is een kwestie van fantasie hebben en tegelijk de werkelijkheid niet uit het oog verliezen. De Amerikaanse space-opera daarentegen houdt geen rekening met de vraag of iets al dan niet mogelijk is. Ze gebruiken alles wat er maar bij hen opkomt en daardoor raakt de logika in het gedrang: dan wordt het absurd.

GOED EN KWAAD

Gezien uw voorliefde voor geschiedenis was het eerder te verwachten geweest dat u voor Kuifje een historische strip gemaakt zou hebben.
Mijn eerste projekt voor Kuifje was inderdaad een dergelijke strip, een kostuumverhaal dat zich in de Middeleeuwen afspeelde. De titel was 'Roland le hardi', het zou een verhaal worden met ridders, tovenaars, draken en dergelijke. Toen we echter de voorlopige indeling van het blad bekeken, bleek dat er veel te veel kostuumverhalen in zouden komen: Cuveliers 'Corentin', de strip van Laudy op basis van een legende over Karel de Grote, en mijn strip. Omdat ik van die drie de enige was die zelf zijn scenario schreef, was ik het haasje om iets anders te bedenken. Ik koos een professor, die de wetenschap zou vertegenwoordigen, verder een kalme, typisch Engelse gentleman die de drukte van zijn metgezel een beetje zou moeten afremmen en een verrader, iemand die Dagon zou vervangen. Olrik komt waarschijnlijk uit Estland, Letland, die buurt. Waar hij eksakt vandaan komt weet echter niemand. Olrik is geen gangster. Hij is even intelligent als Mortimer of Blake, maar hij ziet de dingen anders. Hij heeft met zijn medemensen geen enkel mededogen. Zelf maakt hij zijn handen niet vuil, daar heeft hij handlangers voor, Olrik blijft de man achter de schermen. Zoals Blake en Mortimer het goede vertegenwoordigen, vertegenwoordigt hij het kwade. Olrik is heel egocentrisch en ziet heel scherp de kwetsbare plekken van mensen. Hij weet dat praktisch alles te koop is, hij eigent zich toe wat hij hebben wil, terwijl zijn tegenspelers er eerder een wat ouderwetse moraal op na houden. De Chinezen zeggen: 'de waarheid ligt in het midden', en dat geldt ook voor de scheiding tussen goed en kwaad.

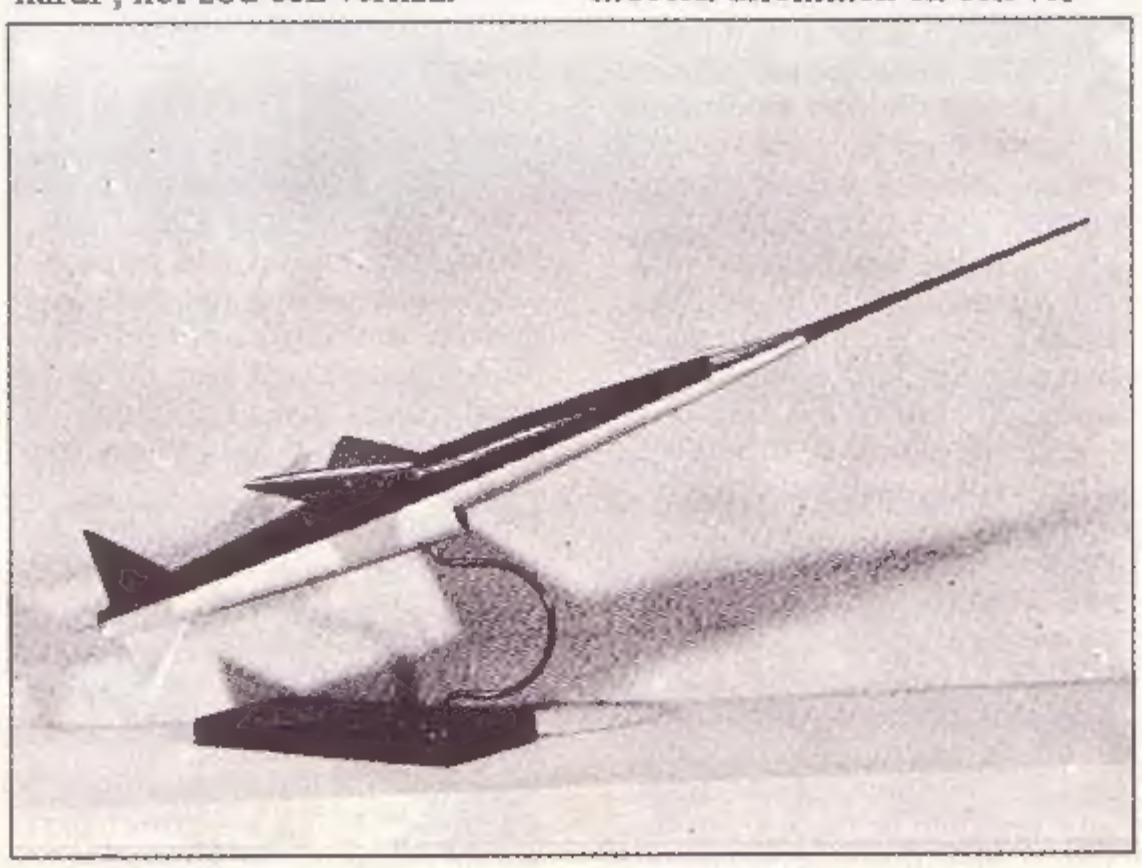

maquette voor de Zwaardvis

DE KAMER VAN HORUS

Gezien 'Het geheim van de Grote Pyramide' is archeologie een hobby van u?
Het verhaal van de Grote Pyramide was ik al een hele tijd van plan, omdat ik Egypte een buitengewoon fascinerend land vind. Ik begon een verhaal te schrijven dat zich in dat land afspeelde, ik heb er veel dokumentatie over verzameld

en naarmate ik er meer over te weten kwam, begonnen me verschillende dingen op te vallen. Zo zijn er de luchtkamers in de pyramide waarvan men het nut niet begreep; zo heeft men in de pyramide nog nooit een mummie gevonden; zo heeft men wel wat stukken van sarkophagen gevonden, maar nooit stukken van de bijbehorende deksels. Mede naar aanleiding van Herodotus, die schrijft over een geheime kamer in de pyramide, heb ik mijn theorie over de Kamer van Horus ontwikkeld.
Met mijn verhaal-opzet ben ik daarna naar het Egyptologisch Museum gestapt, waar ik gelukkig de conservator te spreken kon krijgen. Dat was toen heel wat moeilijker dan tegenwoordig: je moet niet vergeten dat strips toen nog als minderwaardige lektuur werden beschouwd. De conservator was zeer hulpvaardig, hij bekeek mijn situatieschetsen, kontroleerde mijn uitgangspunten en kwam tot de konklusie dat het logisch in elkaar zat. De enige opmerking die hij maakte, was: 'Waarom heeft u de hoogvlakte van Gizeh gekozen? Die vlakte is net een gatenkaas, die is zo goed doorzocht dat er beslist niets nieuws meer ontdekt zal worden.' Maar ik wilde er graag aan vast houden, en verdraaid, nog geen twee jaar later vond men aan de voet van de Grote Pyramide de zonneschepen van Cheops. Overigens kreeg ik jaren na de publikatie van het verhaal een schitterend, waar gebeurd verhaal te horen. Iemand die 'Het geheim van de Grote Pyramide' gelezen had, is, toen hij in Egypte was, naar het Egyptologisch Museum gegaan en heeft daar gevraagd of hij de 'Steen van Maspero' te zien kon krijgen. Zoals je weet wordt op die - door mij verzonnen - steen melding gemaakt van de Kamer van Horus, waar Mortimer en Blake later in terecht zullen komen. De Egyptische gids wilde zich tegenover die buitenlander zeker niet laten kennen en zo kreeg deze na enig nadenken het antwoord 'dat men die waarschijnlijk zolang elders had ondergebracht'!

Herodotus heb ik ook voor 'Het raadsel van Atlantis' weer gebruikt. Hij zegt heel duidelijk dat voorbij de Zuilen van Hercules (Gibraltar, Red.) het land Atlantis gelegen heeft. Dat is heel eigenaardig, aangezien Kreta voor hem meer voor de hand gelegen zou hebben. Hij spreekt over een precies bepaalde plaats, en dat is zeer intrigerend. Naar aanleiding daarvan heb ik de Azoren bestudeerd, en kreeg ik o.a. het verhaal onder ogen dat tot ± 1500 op de noordwestelijke punt van de Azoren een beeld van een ruiter gestaan heeft. Deze ruiter, die in de richting van Amerika wees, is in de 16e eeuw door een Portugese koning gedemonteerd en naar Lissabon verscheept, maar onderweg nogal beschadigd. De brokken ervan zijn honderden jaren in het paleis blijven liggen.
Dat beeld is dan nog maar één van de merkwaardige zaken. Ook de overeenkomst tussen de Azteekse en de Egyptische kultuur is vaak frappant. Ook geologisch is het gebied rond de Azoren buitengewoon eigenaardig: het heeft een vrij groot gebied dat tegenwoordig maar net onder het wateroppervlak ligt.

Het idee voor 'Het raadsel van Atlantis' heb ik op dergelijke aanwijzingen gebaseerd. De verdere inhoud is uiteraard pure science-fiction.
Aanvankelijk lag het in mijn bedoeling om vliegende schotels een grote rol in het verhaal te laten spelen; vliegende schotels die niét van búiten de aarde komen, maar juist van bínnen uit. Maar rond diezelfde tijd, iets eerder dan ik, kwam Willy Vandersteen met zijn vliegende-schotel verhaal. En om niet de indruk te wekken plagiaat te plegen, heb ik noodgedwongen het thema 'vliegende schotels' moeten laten vallen, wat wel erg jammer was.
De kostuums in 'Het raadsel van Atlantis' zijn gebaseerd op de werkelijke dracht uit die tijd. Ik heb daarvoor een heleboel dokumentatie verzameld in het museum. De kostuums van de inwoners van Atlantis zijn ten dele ontleend aan de Inca's, ten dele aan de Griekse, Myceense kultuur van die tijd. Dat ze er zo uitgezien hebben als ik ze getekend heb, is slechts een veronderstelling, maar wel een plausibele.

DE GOEIE OUWE TIJD

In de 'Valstrik' bent u weer teruggekomen op uw historische belangstelling. Bij het toepassen van het Tijdreisthema bent u een aantal problemen niet uit de weg gegaan, bijvoorbeeld het spreken van de taal van oude volkeren. In de meeste vergelijkbare verhalen wordt daar nogal gemakkelijk overheen gelopen.
Het doel van het verhaal was vooral het schrijven van 'een sprookje met een moraal'. Iedereen zegt altijd: 'het was vroeger beter'. Ik heb willen laten zien dat er in iedere tijd wel onprettige dingen voorkomen.
Verder komt in het verhaal mijn opvatting naar voren dat op een onzeker moment in de toekomst een grote katastrofe zal komen, en dat dan vermoedelijk, in verband met het enorme menselijke potentieel, de Aziatische volkeren de beste overlevingskansen hebben en in staat zullen zijn het leiderschap over te nemen.
De plaats van handeling die ik gekozen heb, La Roche-Guyon, ziet uit over de Seine. Mijn vrouw en ik hadden ter voorbereiding al diverse kastelen bezocht, maar nog niets bruikbaars gevonden. Maar toen we bij La Roche-Guyon kwamen, wisten we direkt dat we de juiste plaats gevonden hadden om een dergelijk verhaal te situeren. We hebben er, voor zover mogelijk, alles bekeken: het kasteel, de ruïnes, de omgeving en dat terwijl we nauwelijks iemand zagen omdat het buiten het hoogseizoen was. Later ben ik er in het hoogseizoen nog eens geweest, maar toen was de sfeer totaal anders: het rook er naar frites, overal mensen, kinderen, kortom, een kermis! Maar toen we er de eerste keer waren, in de herfst, was de sfeer perfekt.
Het is een buitengewoon lang voorbereid verhaal geweest. Ik geloof ook niet dat ik over enig ander verhaal zoveel gediskussieerd heb als over 'De Valstrik'. Het album is zelfs een jaar of twee verboden geweest in Frankrijk. Waarom? Ik weet het niet. . . Men gaf als voorwendsel op dat het te gewelddadig was, maar dat kan ik me nauwelijks voorstellen als reden. En dat terwijl het verhaal rond die tijd als hoorspel gebracht werd door de Franse radio RTF.

POLITIEROMAN

Waarom is 'Het halssnoer van de koningin' daarna ineens een gewoon politieverhaal?
Dat is een heel verhaal. De 'Valstrik' lokte bij een aantal mensen, en ik zeg nadrukkelijk erbij dat de uitgever daar niét bij was, het kommentaar uit dat ik 'een boodschap' had, dat ik te diepgravend was. Dat stoorde mij toch wel een beetje en daarom heb ik gezegd: goed, dan wordt mijn volgende verhaal iets heel eenvoudigs. En zo is 'Het Halssnoer' ontstaan, waarover ik prompt weer te horen kreeg dat men het jammer vond dat ik van mijn oude stijl was afgestapt. Achteraf vind ik toch dat het niet juist was om Olrik bij het stelen van het halssnoer te betrekken, want Olrik is niet iemand die zich over een juweel druk maakt, zelfs niet als het het halssnoer van de koningin is. Hij is over het algemeen bezig met zaken van een veel groter kaliber. Wat aan 'Het Halssnoer' ontbrak was 'de opera'. Het was een policier, meer niet, en ik ben er dan ook snel weer afgestapt.

WOORDENBOEK NAAST STRIP

Uw verschillende verhalen hebben eigenlijk weinig samenhang met elkaar en volgen elkaar ook niet chronologisch op. . .
Dat is juist, ze staan los van elkaar. In 'De Zwaardvis' is er sprake van een komplete wereldoorlog, met geweldige verwoestingen, en later wordt daarover nooit meer gesproken. Maar dat heeft mij nooit gehinderd, het verhaal van De Zwaardvis moest ik kwijt. Toen het eenmaal op papier stond was ik er ook van af, er was geen enkele behoefte meer daarop terug te grijpen. De Zwaardvis was een op zichzelf

staand avontuur, zonder banden met de latere verhalen. Pas met de Grote Pyramide begint een meer met elkaar samenhangende cyclus van avonturen.
Als ik een verhaal schrijf moet er voor mij een logische basis zijn, moet ik er zelf in kunnen geloven. Want als je als schrijver je verhaal zelf niet kunt geloven, zal de lezer dat zeker niet kunnen. Ik heb mijn verhalen altijd geschreven voor lezers van zeventien, achttien jaar, die ook H.G. Wells of Conan Doyle kunnen begrijpen. En nu, nu zeker zoveel volwassenen als kinderen strips lezen, houd ik natuurlijk aan die opvatting vast.

Toch wordt u ook door jongere lezers zeer gewaardeerd.
Dat heb ik inderdaad gemerkt. Ik krijg ook vaak brieven van kinderen die schrijven: 'we lezen uw strips met het woordenboek er naast'! Dat geeft wel aan dat ze er heel wat moeite mee hebben. Wat die jonge lezers van tegenwoordig betreft, ze aksepteren volledig dat een verhaal veroudert. Het verhaal van De Grote Pyramide speelde in de tijd van Farouk. Alle pakken van de mensen zijn nu heel anders, en ook de gebouwen zien er anders uit. De autobussen waren toentertijd natuurgetrouw, maar nu klopt dat natuurlijk niet meer. Hetzelfde geldt voor Londen. Toen wij daar heen gingen, zaten we nog midden in de tijd van de schaarste. Het was bijvoorbeeld onmogelijk om ergens chocolade te kopen, en voor de bacon and eggs moest men zich behelpen met eierpoeder! Overigens hoorde ik onlangs dat de Engelse kroonjuwelen niet meer in de Tower opgeborgen zijn, sinds wij er geweest zijn.

Hebt u voor uw dokumentatie veel foto's gemaakt toen u in Londen was?
Een stel heel kleine fotootjes, maar ik heb ook veel aantekeningen gemaakt, en schetsen. Het belangrijkste voor mij was om de atmosfeer te pakken te krijgen, het is een heel andere atmosfeer dan die van een stad als Parijs.
Vóór ik naar Londen ging had ik al een situatieschets gemaakt. Ik wilde het huis van Septimus op Gordon Square plaatsen, dat vlak bij het Britsh Museum ligt. Maar toen ik er kwam inspireerde de sfeer daar mij in het geheel niet. We hebben toen nog wat verder gezocht en kwamen bij Tavistock Square, dat precies was wat ik me voorgesteld had. Dàt was de omgeving die Septimus zou uitkiezen!
Een aspekt waardoor ik wel mijn fantasie te hulp moest roepen was dit: ons bezoek vond plaats onder stralende maneschijn; de mistige entourage uit 'Het Gele Teken' heb ik me er bij moeten denken!

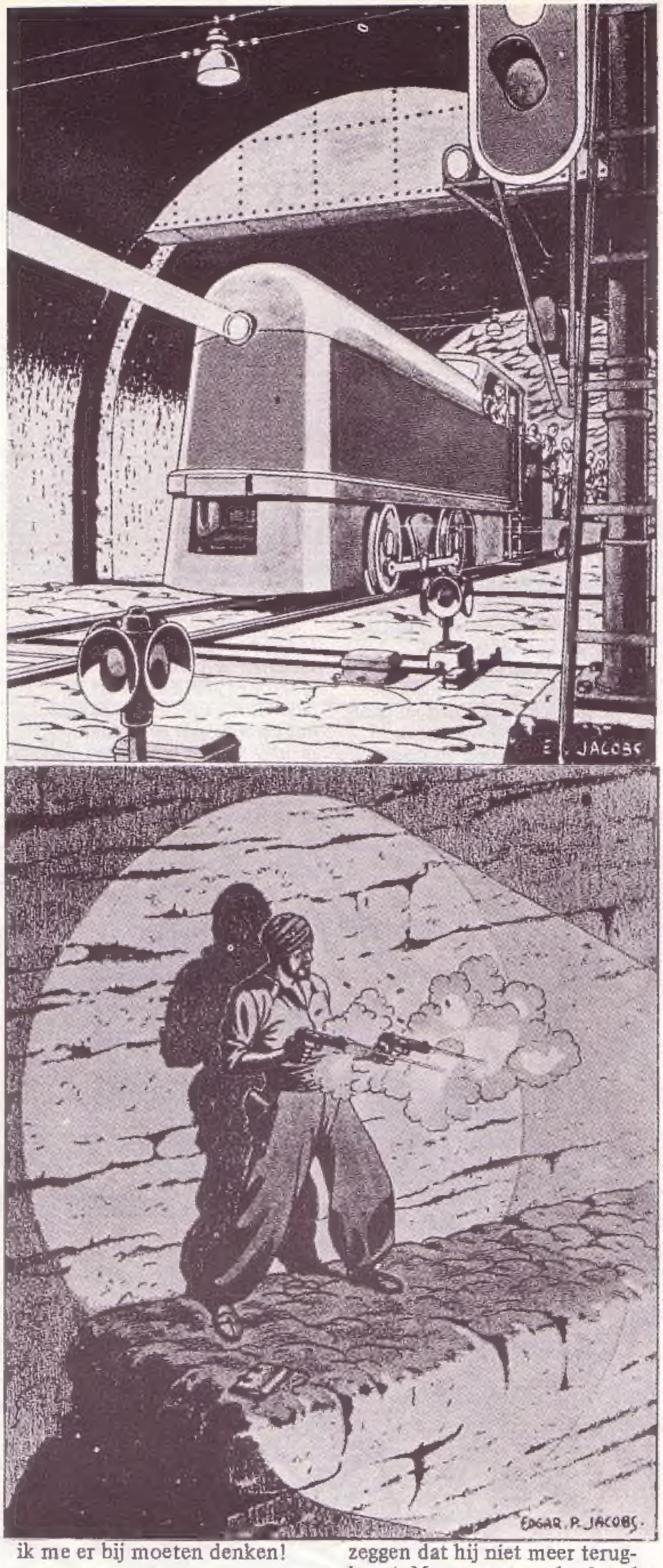

LIEFHEBBERIJEN

In de oudere verhalen heeft Nasir een rol gespeeld, hij werd uiteindelijk een soort huisbediende van Mortimer. Waarom is hij in de latere verhalen verdwenen?
Dat komt omdat ik hem in de laatste paar verhalen eenvoudigweg niet kon gebruiken. Nasir is goed op zijn plaats in Londen, of in een land als Egypte. Maar Nasir in Parijs of in Japan, dat leek me niet zo'n goed idee. Dat wil echter niet zeggen dat hij niet meer terugkomt. Men vraagt me heel vaak of ik weer eens een verhaal in Engeland wil laten spelen. Dat wil ik graag doen, en dan zal Nasir er zeker weer in voor komen.
Ik heb van verschillende kanten de opmerking gehoord, dat Nasir de mensen deed denken aan prins Nazca uit 'De U-Straal'. Het is mogelijk. De Hindoes spreken mij wel aan. In mijn verhalen zijn een heleboel van mijn liefhebberijen terug te vinden: mijn belangstelling voor Egypte, mijn voorliefde voor het Verre Oosten, voor de Engelse kultuur, het zit allemaal in een of meer albums verwerkt. Ik probeer me altijd in mijn verhalen 'terug te vinden'. Het vervelende is echter dat ik nu al voor vier, vijf verhalen de planning heb klaarliggen, een synopsis, maar dat ik de tijd niet heb ze te gaan uitwerken.
Mijn grootste probleem is de tijd. Ik doe alles zelf, wat natuurlijk erg veel tijd neemt, en verder heb ik een paar jaar nogal last gehad met mijn gezondheid. Gelukkig gaat alles nu, na een paar operaties, weer veel beter en ik ben dan ook alweer druk aan het werk aan het tweede deel van 'De drie formules van professor Sato'. Het eerste album daarvan zal dit jaar nog verschijnen. Gemiddeld werk ik een week à acht dagen aan een pagina: dagen van tien uur per dag. Van die tijd gaat een groot deel op aan de 'découpage', de indeling van de pagina, het vaststellen wat er op die pagina te zien moet zijn, en het verzorgen van de juiste tekst. Vaak neemt alleen de découpage twee à drie dagen in beslag. Bij het maken daarvan moet ik o.a. in de gaten houden dat er aan het eind van iedere tweede bladzijde een spanningspunt zit, terwijl het verhaal toch ook goed moet doorlopen. Dezelfde tekeningen moeten later immers voor de albums gebruikt worden en er is geen sprake van dat er dan nog veel aan veranderd kan worden. Ook de totale lengte van het verhaal wordt door de albums bepaald. Het liefste zou ik verhalen maken van tachtig bladzijden. Maar naderhand heb ik mij moeten beperken tot 62 pagina's, in verband met de albums. Met de tegenwoordige albums van 46 pagina's kan ik absoluut niet meer uit de voeten, ik kan mijn verhaal niet kwijt in een zo beperkt aantal bladzijden. Daarom ben ik nu overgegaan op een splitsing van mijn verhaal in twee albums, dat geeft me weer wat ruimte. 'Sato' zal in totaal twee albums omvatten, en geen drie, zoals men wel beweert.

Hebt u wel eens met assistenten gewerkt?
Nooit. Ik heb wel eens geprobeerd iemand te vinden die me bij het tekenen kon helpen, maar hoe goed ik ook zocht, ik vond nooit iemand die zo bekwaam mijn stijl kon imiteren dat het verschil niet meer te zien was. Misschien ben ik wel te lastig. . .

ANDERE ZEDEN

Voor het verhaal van professor Sato, dat zich in Japan afspeelt, heb ik met grote komplikaties te maken gekregen. Voordat je een verhaal over Japan kunt schrijven, moet je enorm veel over dat land weten. Het gedrag van een Japan-

ner, de manier waarop hij praat, wat hij wel of niet zal zeggen, dat alles wijkt af van de westerse manier van doen. Ik heb gelukkig veel inlichtingen kunnen krijgen van een Japanse professor van de universiteit van Tokio, die daar Frans doceert, en onlangs getrouwd is met een dochter van de eerste hoofdredakteur van Kuifje, Van Melkebeke. Hij heeft wat ik nodig had in het Japans vertaald en vice versa, en heeft mij verteld wat de specifieke kenmerken van zijn landgenoten zijn. Bijvoorbeeld: een Japanner zal nooit 'nee' zeggen als je hem iets vraagt. Hij zegt altijd 'ja', maar dat betekent niet dat hij dat werkelijk meent, het kan best zijn dat hij 'nee' bedoelt. Een Japanner mag ook nooit zijn gezicht verliezen, zijn eer.
Als je als schrijver dergelijke dingen niet weet, dan laat je je personages anders handelen dan ze in werkelijkheid zouden doen. Voor het verhaal had ik dokumentatie nodig over het Japanse luchtverkeer, maar bij de Japanse instanties hier in België kreeg ik maar heel weinig informatie, ze zaten er kennelijk een beetje mee. Wat hebben ze toen gedaan? Ze

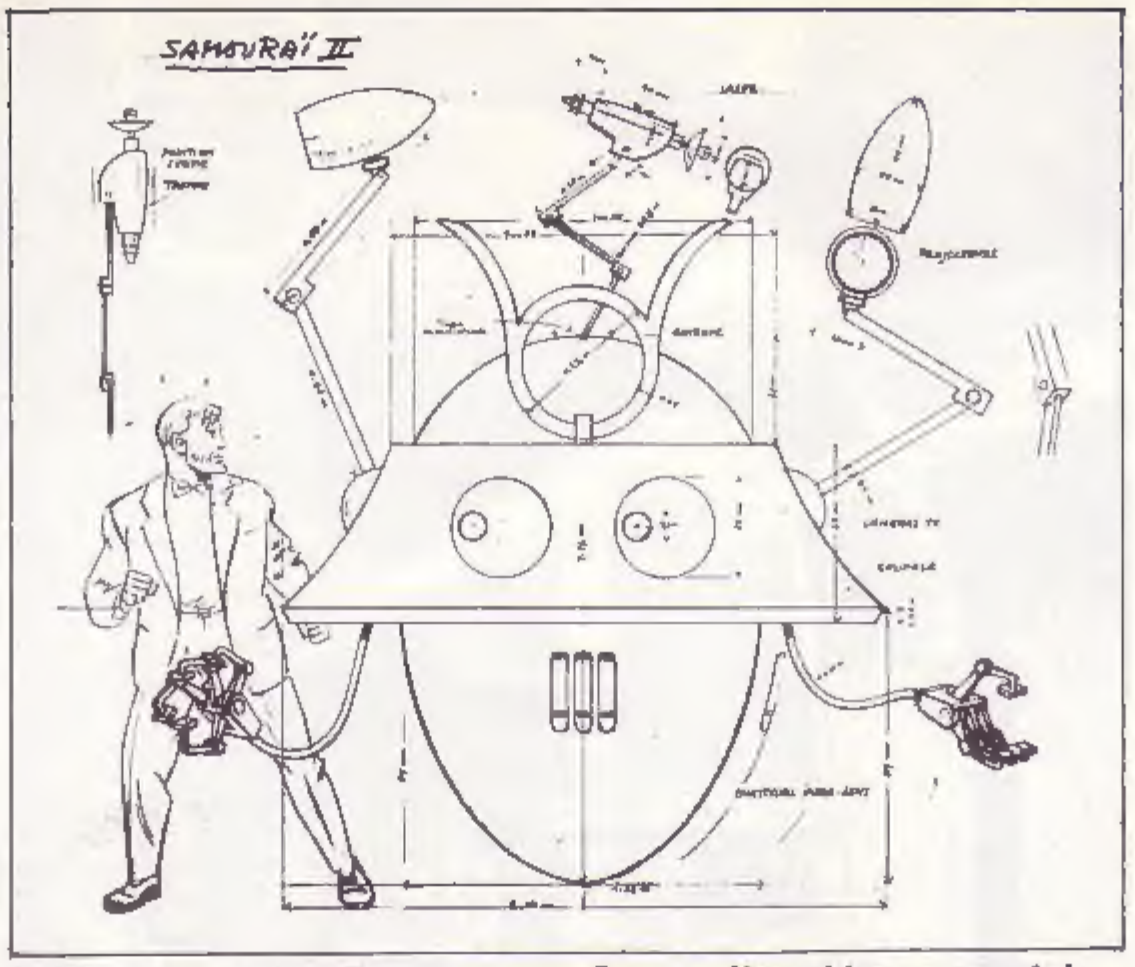

hebben een aantal albums van mij gekocht en naar Japan gestuurd. Die zijn daar bestudeerd en kennelijk goedgekeurd, want enige tijd later kreeg ik ineens een enorm pak informatie toegestuurd en daarbij nog een brief waarin ze aanboden eventuele vragen mijnerzijds nog te willen beantwoorden. Er was echter één voorwaarde: ik mocht op een Japans vliegveld geen ongeluk laten gebeuren!

U hebt in totaal maar weinig verhalen van Blake en Mortimer gemaakt. Van de paginaprijs die Kuifje betaalt hebt u met een gemiddelde produktie van misschien één pagina per twee weken toch nauwelijks kunnen leven?
Ik heb het geluk gehad dat mijn verhalen aansloegen bij het publiek, ook in album. Sommige van mijn kollega's produceren voortdurend albums die een tijdje redelijk verkopen en daarna niet meer. Bij mij gaat het heel anders. De uitgever kan dezelfde albums telkens weer herdrukken, omdat, door welke oorzaak dan ook, iedere oplage weer behoorlijk snel uitverkocht raakt. En dat terwijl Lombard voor de reeks toch nauwelijks reklame maakt, zeker in verhouding met wat Dargaud en Dupuis doen.

Misschien komt het door het eigen karakter van de albums?
Dat is iets waar ik zelf geen oordeel over kan vellen, dat laat ik aan anderen over. Ik volg mijn inspiratie, meer niet. Of dat goede of slechte produkten oplevert, kan ik niet zelf bepalen, maar het feit van de verkoopcijfers duidt er op dat men de verhalen waarschijnlijk wel appreciëert.

Rob van Eijck/Nico Noordermeer

Op de volgende vier pagina's een herdruk van *De schat van Toetanchamon* door Jacobs. Het verhaal verscheen eerder in het weekblad Kuifje.

de schat van TOETANCHAMON

NIEMAND ZAL DE GROTE HELDEN BLAKE EN MORTIMER KUNNEN VERGETEN, EDGAR P JACOBS LAAT ZE FANTASTISCHE AVONTUREN BELEVEN, MAAR VANDAAG VERTELT HIJ HET VERHAAL OVER DE ONTDEKKING VAN TOETANCHAMONS SCHAT.

ACHT JAAR LANG HEBBEN DE BRITSE ARCHEOLOGEN HOWARD CARTER EN LORD CARNAVON GEZOCHT NAAR HET GRAF VAN DE JONGE EGYPTISCHE FARAO. OP EEN DAG IN 1922 .

IK BEGRIJP NIET, WAAROM DIE CARTER STEEDS MAAR BLIJFT ZOEKEN NAAR ZO'N STOFFIGE FARAO!

JA EN DAT, TERWIJL DE AMERIKAAN DAVIS BEWEERT, DAT ER NIETS MEER TE VINDEN IS IN DE VALLEI!

NIET VER DAARVANDAAN, IN DE VALLEI DER KONINGEN ZIT EEN EENZAME CARTER VOOR ZICH UIT TE STAREN

NIETS! HELEMAAL NIETS! IK VRAAG ME AF WAT IK HIER NOG DOE!

PLOTSELING..

HELA, WAAROM ZIJN ZE OPGEHOUDEN MET WERKEN? IK HOOR NIETS MEER!

AHMED, WAT S ER AAN DE HAND?

KIJK, HEER

TOT ZIJN STOMME VERBAZING ZIET CARTER, DAT DE EERSTE TREDE VAN EEN TRAP BLOOTGELEGD IS!

DIT MOET CARNAVON WETEN! IK GELOOF, DAT WE IETS ONTDEKT HEBBEN!

HET BERICHT KOMT BIJ LORD CARNAVON, DE VRIEND VAN CARTER, DIE BOVENDIEN DE HELE ONDERNEMING FINANCIERT...

NIET TE GELOVEN! HET IS FANTASTISCH! IK MOET ZO GAUW MOGELIJK NAAR EGYPTE!

OP 24 NOVEMBER ZETTEN DE MANNEN SAMEN HET ONDERZOEK VOORT.

ER IS GEEN TWIJFEL MOGELIJK. ZIE JE AL DIE ZEGELS VAN TOETANCHAMON?

JA, MAAR HIER ZIE IK OOK SPOREN VAN METSELWERK, DAT NOG NIET ZO OUD IS! HOPELIJK ZIJN GRAFROVERS ONS NIET VOOR GEWEEST!

NADAT DE MUUR WEG GEBROKEN IS, KOMT ER EEN GANG MET EEN LENGTE VAN 7,60 M. BLOOT.

OP DIE STENEN STAAN DE WAPENS VAN VERSCHILLENDE FARAO'S. MISSCHIEN HEBBEN WE ALLEEN MAAR EEN SOORT OPSLAGPLAATS ONTDEKT.

HUM TJA!

OP 26 NOVEMBER BEREIKEN DE ONDERZOEKERS EEN TWEEDE DEUR AAN HET EIND VAN DE GANG.

NU ZULLEN WE ZEKERHEID KRIJGEN.

VOORUIT, CARTER! IK BRAND VAN NIEUWSGIERIGHEID!

CARTER MAAKT EEN KLEINE OPENING IN DE MUUR, STEEKT EEN ZAKLANTAARN IN DE DAARACHTER GELEGEN RUIMTE EN BLIJFT DAN DOODSTIL STAAN.

WAT ZIE JE, HOWARD?

ONGELOFELIJK! WAT EEN RIJKDOM!

DE ONDERZOEKERS BESLUITEN MET HET OPENEN VAN DE SCHATKAMER TOT DE VOLGENDE DAG TE WACHTEN, OMDAT HET AL LAAT GEWORDEN IS EN DE NACHT VALT. VANZELFSPREKEND DOEN ZE GEEN OOG DICHT TOT DE VOLGENDE MORGEN!

HET IS EEN ENORME SCHAT!

BIJNA ALLES IS VAN GOUD!

DE VOLGENDE DAG WORDT DE MUUR VERWIJDERD IN DE GANG ZIJN KRACHTIGE LAMPEN OPGESTELD EN ALS DE BEIDE VRIENDEN DE SCHATKAMER BINNEN GAAN KUNNEN ZE HUN EIGEN OGEN NIET GELOVEN. VAZEN, STOELEN, WAGENS, BEDDEN, KISTEN EN ALLERLEI ANDERE VOORWERPEN ZIJN OPGESTAPELD LANGS DE MUREN. ZE ZIJN VERVAARDIGD UIT DE MEEST KOSTBARE STOFFEN...
IN TOTAAL 171 STUKS!

VOOR DE EERSTE MAAL NA 3.000 JAAR AANSCHOUWEN MENSENOGEN DEZE SCHAT DUS!

IK BEGRIJP NIET, DAT GRAFROVERS DE BOEL NIET LEEGGEHAALD HEBBEN!

ZEG DAT WEL! ALHOEWEL ... ALLES IS ZO SLORDIG OP ELKAAR GESTAPELD! MISSCHIEN ZIJN ZE HALS-OVER-KOP MOETEN VLUCHTEN!

DAT ZOU BEST KUNNEN... MAAR DAN MOETEN HIER TOCH WEL TUNNELS OF ZO GEGRAVEN ZIJN...

CARTER HEEFT NU EEN SMALLE DOORGANG ONTDEKT EN ALS HIJ DAARDOOR KRUIPT KOMT HIJ IN EEN TWEEDE SCHATKAMER, WAAR ZICH NOG MEER WAARDEVOLLE VOORWERPEN BEVINDEN.

TOCH WACHT DE ARCHEOLOGEN NOG EEN VERRASSING. TERUG IN DE EERSTE SCHATKAMER WORDT HUN AANDACHT GETROKKEN DOOR EEN GEDEELTE VAN DE MUUR, DAT BEWAAKT WORDT DOOR TWEE BEELDEN.

HET ZEGEL VAN DE FARAO.. IK BEN ER VAN OVERTUIGD, DAT WE EEN NIEUWE GANG ONTDEKT HEBBEN.

DAT GELOOF IK OOK. MISSCHIEN LIGT DE GRAFKAMER ER WEL ACHTER.

ALS HET AAN MIJ LAG, ZOU IK DIE MUUR ONGENBLIKKELIJK WEGHALEN.

IK OOK, MAAR IK GELOOF, DAT WE BETER EERST EEN LIJST KUNNEN MAKEN VAN DE ZAKEN, DIE WE TOT NU TOE GEVONDEN HEBBEN.

JA, WE ZULLEN ALLES NU MAAR AFSLUITEN.

ZEG DAT WEL, WANT NU ALLE KRANTEN VOLSTAAN OVER ONZE ONTDEKKING, ZULLEN DE NODIGE "TOERISTEN" WEL GAUW OP KOMEN DAGEN!

DAARDOOR KOMT HET, DAT CARTER PAS OP 17 FEBRUARI MET HET WEGHAKKEN VAN DE MUUR BEGINT.

IK BEN BENIEUWD, HOWARD!

EN IK!

EVEN LATER IS ER EEN KLEINE OPENING IN DE MUUR...

MAAR...DAT LIJKT WEL EEN MUUR VAN GOUD!

WAT?

DAN IS HET GAT GROOT GENOEG OM DE TWEE MANNEN DOOR TE LATEN EN INDERDAAD STAAN ZE VOOR EEN SOORT MUUR, DIE BEDEKT IS MET BLADGOUD.

IK BEN ER ZEKER VAN, DAT DIT DE KATAFALK IS, WAAR DE SARCOFAAG VAN DE FARAO IN VERBORGEN IS.

ZULLEN WE ER EENS OMHEEN LOPEN?

ACHTER DE KATAFALK BEVINDEN ZICH NOG MEER VOORWERPEN, DIE BEWAAKT WORDEN DOOR EEN BEELD VAN ANUBIS..

WAT EEN VONDST!

FANTASTISCH!

DE TWEE MANNEN BEKIJKEN NU DE KATAFALK WAT NADER...

OH! DE DEUR IS NIET DICHT!

VERDIKKIE, ZOUDEN DE GRAFROVERS TOCH HIER GEWEEST ZIJN?

MAAR EEN TWEEDE DEUR IS GOED VERZEGELD!

NEE, IK GELOOF, DAT WE GELUK HEBBEN!

HOWARD, DOE WAT! IK KAN HET MEER WACHTEN!

TOCH ZOU LORD CARNAVON DE MUMMIE VAN TOETANCHAMON NOOIT AANSCHOUWEN. NIET LANG DAARNA WERD HIJ NAMELIJK GEBETEN DOOR EEN MUG EN OVERLEED KORTE TIJD LATER AAN BLOEDVERGIFTIGING. CARTER GAAT ECHTER DOOR MET HET ONDERZOEK. ER ZIJN ONDERTUSSEN ADMINISTRATIEVE MOEILIJKHEDEN GEREZEN EN ZODOENDE KAN HIJ DE KATAFALK PAS OP 25 JANUARI 1925 OPENEN

ACHTER DE LAATSTE DEUR VINDT HIJ EINDELIJK DE SARCOFAAG, GEHAKT UIT GELE KWARTS EN BEDEKT MET EEN, MEER DAN 1 TON WEGEND, BLOK GRANIET.

INTACT!

IN DEZE SARCOFAAG ZIJN NOG DRIE ANDERE KISTEN GEPLAATST. TWEE ZIJN VAN HOUT, BEDEKT MET EEN LAAGJE GOUD, TERWIJL DE DERDE VAN ZUIVER GOUD IS. DAARIN LIGT DE MUMMIE VAN DE FARAO.

ZO HEEFT HIJ DUS DERTIG EEUWEN GELEGEN!

DE MUMMIE DROEG EEN GOUDEN MASKER, TERWIJL IN DE WINDSELEN NOG ONGEVEER 140 WAARDEVOLLE JUWELEN VERWERKT WAREN NU MOEST ALLES NOG OVERGEBRACHT, GEFOTOGRAFEERD EN ONDERZOCHT WORDEN. DIT ALLES HEEFT IN TOTAAL TIEN JAAR GEDUURD

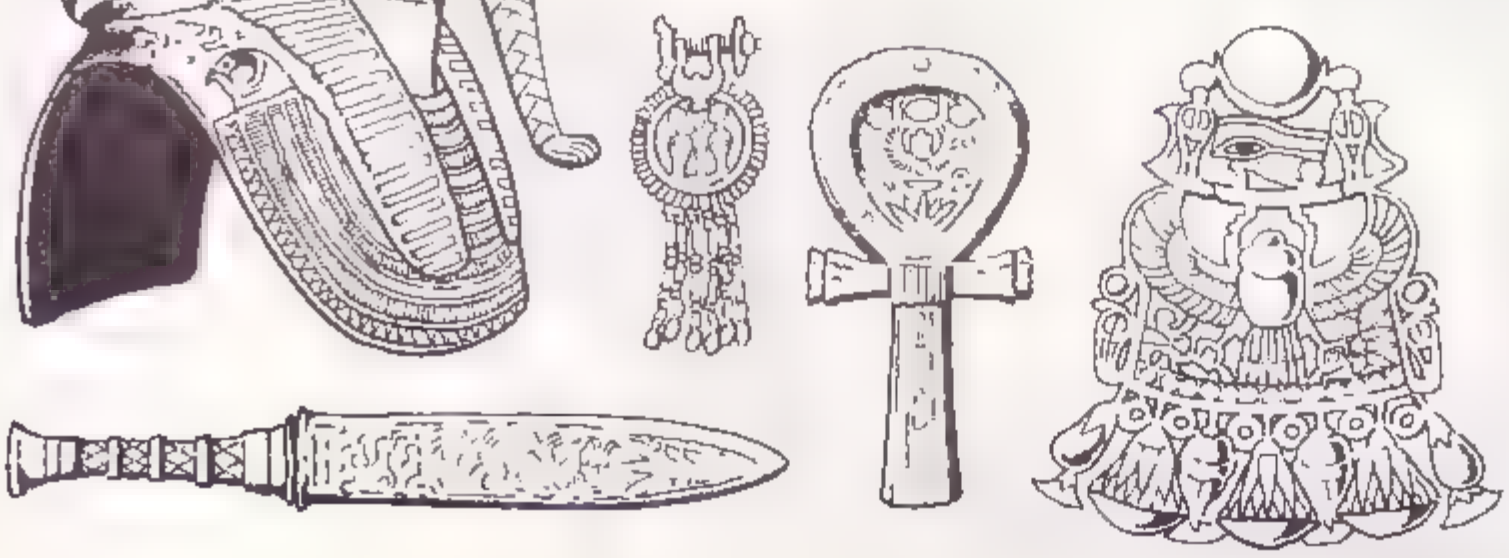

E P JACOBS

TOT BESLUIT VAN DIT VERHAAL WILLEN WE NOG EVEN HET IRONISCHE ANTWOORD AANSTIPPEN, DAT CARTER TIJDENS EEN INTERVIEW GEGEVEN HEEFT.

EN, MENEER CARTER, WAT WEET U NU ALLEMAAL OVER TOETANCHAMON?

WEL, OP HET OGENBLIK KAN IK U MET ZEKERHEID ZEGGEN, DAT HIJ GELEEFD HEEFT EN GESTORVEN IS!

DE ONOVERWINNELIJKE
BOB DE MOOR

Door Har Brok en Rob van Eijck

De haast even knorrige als ambitieuze stripkenner Danny de Laet komt de eer toe als eerste gewezen te hebben op het unieke werk van zijn landgenoot Bob de Moor. Als we er tenminste van uit gaan dat *Serge F. Bertran* het pseudoniem is dat hij in CISO 5/6 (1971) gebruikte, dan kan men alleen maar konstateren dat De Laet in een vroeg stadium de specifieke talenten van De Moor onderkend heeft en dat hij middels de herdrukken van CISO bijgedragen heeft tot ontrafeling van de grote talenten die zo gemakkelijk onder de noemer 'School van Hergé' samengenomen worden. De *Brusselse school* of nog beter de beoefenaars van *De Klare Lijn*[1] omvat een heterogene groep tekenaars, die vanuit dezelfde instelling of techniek verwantschap tonen met Hergé en die al dan niet afhankelijk van Hergé zijn opvattingen van het beeldverhaal toepassen of delen.

Bob de Moor werd geboren op 20 dec. 1925 in Antwerpen. Zijn debuut vormt Bart de Scheepsjongen *in de Kleine Zondagsvriend (1945/46). Sindsdien heeft hij een monster produktie tot stand gebracht, die uiterst moeilijk te karakteriseren is. Hij beoefende uiteenlopende stijlen, genres en tekentechnieken, maakte eigen verhalen, bewerkte bestaande verhalen en werkte met scenaristen en/of tekstschrijvers. Tenslotte werkte hij in volkomen anonimiteit voor Hergé en Martin Hubner, eens, samen, tekende hij een monaat heiligenlevens, een waar historisch overzicht en onderdelen van zijn oeuvre. In vele dag- en weekbladen verschenen zijn verhalen, maar ook gags, losse illustraties, karikaturen en afgeronde verhalen. Zelfs een strip met ondertekst is in zijn verzameld werk te vinden. Een uitvoerige bibliografie van De Moor verscheen in* Striprofiel *nr. 8 (jg. 2, 1974), blz. 16-20. Enkele hoogtepunten daaruit, die in dit interview ter sprake gebracht worden, zijn:*

Bart de Scheepsjongen (Kleine Zondagsvriend *1947/50*)
Hobbel en Sobbel (Kleine Zondagsvriend *1947/50*)
Le Secret du Chateau fort (*album bij Lampeado 1947/8*)
De Leeuw van Vlaanderen (Kuifje *1949/50, herdruk CISO 13*)
Barelli (Kuifje *1950/51, 1964, 1968/heden*)
Sterke Jan (Kuifje *1951, herdruk CISO 1975*)
Onder de vlag van de Compagnie (Kuifje *1951/52, herdruk CISO 18*)
De Kerels van Vlaanderen (Kuifje *1952, herdruk CISO 18*)
Balthazar (Kuifje *1965 en volgende*)
de dekors van De avonturen van Kuifje (*1950/heden*)

Bob de Moor is in dat verband een steeds terugkerende persoon, die uitblinkt in bescheidenheid. Een nobele karaktertrek, dat is zeker, maar in een vakblad is dat eigenlijk niet ter zake, omdat meer dan de intentie het resultaat geldt. Juist bescheidenheid is een deugd die De Moor in feite bijna 25 jaar lang tot een naamloze studiotekenaar gemaakt heeft, die hem noodzaakte zich in een niet eigen stijl (*Balthazar, Alex, De Geheimagenten van Barelli*, enz.) een publiek te verwerven. Zijn kracht, een met Hergé verwante stijl, heeft hij bewust ondergeschikt gemaakt. In het hier afgedrukte interview dat we op 26 mei in de Studio's Hergé met hem hadden verklaart De Moor dat hij zich onderhand in staat voelt zijn éigen verhalen te maken, terwijl hij duidelijk blijkt te bedoelen dat hij langzamerhand van zijn eigen kunde overtuigd geraakt is. Die twijfel van zijn kant had De Laet in 1971 al doorbroken en ook Hergé heeft niet nagelaten te wijzen op het aandeel van De Moor in zijn verhalen. Deze en andere faktoren maken dat De Moor met een inzet als betrof het zijn éérste strip de laatste hand legt aan de eerst episode van een reeks *Cori*-verhalen, die in een strikt realistische stijl en zwaar gedokumenteerd uitgevoerd worden. Uiterlijke overeenkomst met zijn werk voor Hergé is volstrekt uitgesloten. De *Cori*-reeks, die bij Casterman gaat verschijnen, is een feitelijke voortzetting van *Onder de vlag van de Compagnie* dat in 1951/52 in *Kuifje* verscheen van zijn hand en dat in 1974 door Ciso (nr.18) gebundeld en herdrukt werd. Het eerste verhaal *De Onoverwinnelijke Vloot* zal nog dit najaar in *Eppo* in afleveringen verschijnen. De Moors historische en realistische tekenwerk vormt dan ook het hoofdbestanddeel van ons interview, dat op zijn verzoek van enige krasse uitspraken ontdaan werd: bescheidenheid, ach misschien is het eerder een vorm van onzekerheid. . . .

DOKUMENTATIE

Heeft u zich goed gedokumenteerd voor De onoverwinnelijke Vloot*?*
Jazeker, ik heb getracht alles zo nauwkeurig mogelijk te tekenen en ook zo juist mogelijk.

Wat heeft u erbij gebruikt voor wat betreft het verhaal, de historische feiten?
Wel, ik heb in 1950 of 51, toen ik met het eerste *Cori*-verhaal bezig was, een boekje gekocht en dat heette. . . . *De onoverwinnelijke Vloot*. Het bestaat uit brieven van een zekere De la Torre, een Spaanse pater die meegegaan is met die ekspeditie. Het is een soort dagboek. Er staan ook brieven in van de koning aan zijn admiraal, zijn richtlijnen en zo. Ik dacht toen al dat ik daar op 'n zekere dag wel eens een verhaal van wilde maken en nu na 25 jaar is het eindelijk zover.

En voor het uiterlijk van het geheel? Er liggen daar stapels boeken op uw bureau, oude zeekaarten. . .
Ja, ik heb zoveel mogelijk verzameld. Ik put uit boeken over de marine uit het verleden. Ik heb haast alles gekocht in verband met de Armada.

En uw dokumentatie voor de kleding in die tijd?
Daar zijn ook boeken over en andere dokumenten. Alles van na 1588, de tocht van de Armada, heb ik echter laten liggen om geen kritiek te kunnen krijgen. In feite is mijn begindatum wat de kleding betreft ongeveer 1550. Als het verschil dan iets te groot zou zijn, kan ik nog altijd zeggen 'Ja, maar die persoon is heel zorgzaam geweest op zijn kleren! '

U besteedt dus erg veel aandacht aan de achtergrond en het uiterlijk van deze verhalen. Vindt u dat belangrijk bij een historisch verhaal?
Dat vind ik wel. Het is net als bij film. Ik voel dat direkt als er iets niet klopt. Een voorbeeld van een goede film, wat dekors en kleding betreft, is *Barry Lyndon* van Stanley Kubrick. Daarin is alles perfekt, een echte reis in het verleden, je zit er midden in. Ik wil me natuurlijk niet met Kubrick vergelijken, maar ik tracht ook alles zo juist mogelijk te doen.

U vindt wel dat dat per se moet bij een historisch verhaal?
Ja, al is 't maar voor mezelf. Er

zullen natuurlijk nog wel details zijn, die me ontsnapt zijn en die een specialist zo ziet. Ik heb wel bewust de kleding, het silhouet van Corı uit een iets latere tijd genomen, maar ik weet niet of dat wel opvalt. Ik heb het gedaan omdat het gemakkelijker te tekenen was en. . .

Die broek van hem zeker?
Ja, ik denk, maar ik weet 't niet zeker, dat zijn silhouet zo beter is dan met zo'n korte dikke broek. Ik vond dat dat niet ging.

Het staat inderdaad gek.
Tenminste niet esthetisch voor hém, want andere personnages dragen die korte dikke broeken wel bij mij. Ik wilde bovendien niet teveel afwijken van mijn eerste *Cori*-verhaal, dat tussen haakjes ook later speelde.

Hebt u niet het idee dat ontzet tend veel van dit werk eigenlijk vergeefse moeite is, omdat bijv. veel Eppo-*lezers die details er toch niet uithalen, laat staan fouten?*
Dat kan wel zijn, maar ôfwel doe je het goed, in vólle overgave, ôfwel het interesseert je niet zo. Het is zo'n beetje als wanneer je een muur behangt. Als je dat zelf gedaan hebt en er blijft ergens een hoekje los of scheef zitten, dan ergert je dat op den duur, ook al ziet niemand anders het Misschien ben ik wel wat té maniakaal en zal er ook helemaal geen reaktie op komen. Maar toch denk ik dat de lezer het wel zal voelen, omdat hij zich beter kan inleven in het verhaal, hij zal er meer genoegen aan beleven. Mijn dokumentatie is niet bedoeld om vrienden en gelukwensen te krijgen. Ik doe het om volledig tevreden te kunnen zijn over een plaat die ik gemaakt heb. Toch blijf je natuurlijk altijd wel twijfelen.

Maar als iemand u naderhand op een foutje wijst of u komt nieuwe feiten tegen: Is uw dag dan bedorven?
Wel, er zijn altijd beter gespecialiseerde mensen. Mijn dag zou niet bedorven zijn, maar ik zou het wel onthouden en ervoor zorgen dat ik de fout niet opnieuw maak. Natuurlijk zal er wel kritiek komen, want hoe duidelijker en volmaakter men wil tekenen, hoe meer mensen de mogelijkheid kunnen krijgen om op fouten te wijzen.

Je geeft jezelf bij die precisie volledig bloot.
Ja, 't is dat

U zou dus wel in staat zijn om eventuele foutjes in een week bladuitgave nog te verbeteren voor de albumuitgave?
Kleine foutjes wel. Ik kan u iets vertellen over een foutje dat waarschijnlijk ook niemand gezien zou hebben buiten misschien dé specialist. (Volgt

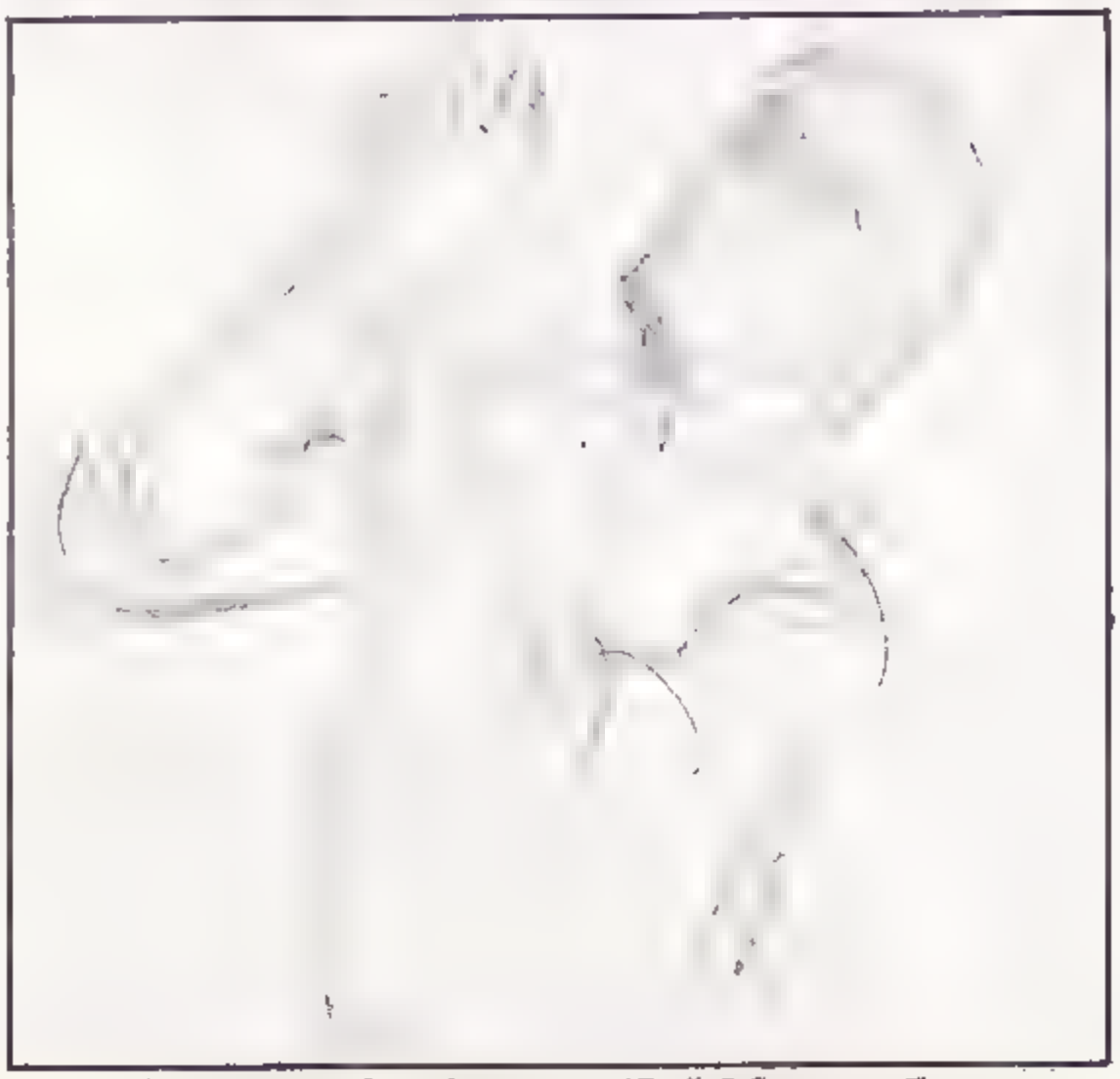

schets en uitgewekte tekening voor 'Cori' ©Casterman Tournai

een uitvoerige en gedetailleerde beschrijving over het reven van zeilen te beginnen met de Vikingen, waaruit omstandig blijkt dat de zogenaamde vertikale reeftouwtjes ten tijde van de Armada onbekend waren. Door deze ontdekking moest hij o.a. op de eerste plaat van *De onoverwinnelijke Vloot* enkele minuskule streepjes retoucheren, wat overigens in weekbladversie in *Eppo* al een feit is.De proefplaten van dat verhaal, die in Angoulême verspreid zijn, vertonen de 'fout' nog wel, evenals de voorschets in *De Stripwereld* 4/5 (1975) blz.39).

DE ZEE

De zee heeft in uw verhalen altijd wel een heel belangrijke rol gespeeld. . .
Ik ben begonnen met zeeroversverhalen en nu ook weer. Dat zit altijd in mijn hoofd, een bepaalde trek naar de zee. Misschien is het dat ik zo dicht bij de haven woonde in Antwerpen. Het is ook het avontuurlijke en. . de zee is mooi. Als ik met verlof ga, dan moet er altijd zee in de buurt zijn.

Zeilt u ook zelf?
(grijnzend): Vroeger 'n enkel tochtje in een bootje dat ik met vrienden gebouwd had. We zijn eens langs de Rupel de Schelde opgevaren, maar door de harde wind kwam er steeds meer water in: de boorden waren te laag. Het werd dus vlug-vlug naar de oever peddelen, want met zeilen ging 't niet. We kwamen uiteindelijk bij laag water in het slijk terecht, we stonden er tot onze billen in. Maar ik heb er toen kennelijk geen afkeer van gekregen, hoewel, dat geploeter. . .

De zee dus.
Jazeker, de zee dat is het avontuur, zeker enkele eeuwen terug. Nu is het minder, hoewel, verleden jaar heb ik 'n cruise gemaakt met keurig geregelde hotels en zo op 'n groot soort jacht en dat had toch nog iets avontuurlijks voor me.

U situeert uw verhalen in de 17de, eind 16de eeuw, maar juist de schepen uit die tijd zijn uiterst ingewikkeld en bewerkelijk om te tekenen.
Daar heb ik ook nog altijd veel moeite mee, de indeling van de dekken, het zijn allemaal afgeronde vormen. Ook al bouw ik in mijn vrije tijd scheepsmodellen, ik moet altijd nog precies nakijken waar de trappen zitten of waar de reling begint. Ik had het me gemakkelijker kunnen maken, maar in de 16de eeuw gebeurde er juist zo veel en die schepen zijn juist heel mooi!

De moeilijkheidsgraad neemt u dus maar op de koop toe.
Ja. Ieder heeft toch een zekere voorkeur; er zijn mensen die

graag auto's tekenen of paarden. Ik voel daar minder voor: voor mij is dat schepen.

In Barelli *moest u natuurlijk toch auto's tekenen.*
Natuurlijk, maar helemaal in het begin deed ik dat niet graag. Ik zocht ook niet naar dokumentatie, omdat het me verveelde, maar ten lange laatste moest ik wel en toen kreeg ik er ook wel lust in. Ik kon tenminste gaan begrijpen waarom anderen 't leuk vinden.

ROMANTIEK

Tekent u liever de historie dan het heden?
Het verleden, zeker nu ik ermee bezig ben. Vooral bij mijn laatste *Barelli*-verhaal had ik het daar moeilijk mee. Ik zat me te verbijten om aan *Cori* te kunnen beginnen.

U wilt er dus ook mee doorgaan?
Zeker in de nabije toekomst ga ik door met *Cori*-verhalen. Ik heb alweer nieuwe episodes in mijn hoofd. Het was wel moeilijk om die stijl weer te pakken te krijgen, maar ik ben er nu weer helemaal ín. De silhouetten leveren geen problemen meer. Ik hoef nu alleen nog maar te letten op variaties in de houdingen en op de kleding.

Is dat 'n soort ontvluchten die trek naar het verleden?
Jazeker, 'n soort romantisme.

Maar hebt u dat in uw dagelijkse leven ook? Vindt u werkelijk dat het vroeger allemaal beter was en dat we de verkeerde kant op gaan?
Nee, in het geheel niet. Ik vind dat 't heel goed gaat. Natuurlijk denk ik daarbij eerst aan mezelf, maar ik weet ook wel dat als het met mij goed gaat het natuurlijk niet overal goed hoeft te gaan: daar ben ik wel realist genoeg voor. Er zijn natuurlijk toch veel dingen die veranderd moeten worden.

Dat was vroeger natuurlijk ook zo
En daarom wend ik me dus ook niet speciaal naar het verleden. Nee, het is de romantiek! Dat ik nu juist na zóveel jaren weer in het verleden duik is in feite ook veroorzaakt door de figuur van de admiraal van de Armada, die operettefiguur, die bang van water was en steeds onder zijn opdracht uit wilde. Zo iets intrigeert me bijzonder.

DE VLAAMSE BEWEGING

Veel mensen zien uw bewerking van De Leeuw van Vlaanderen *als uw meesterwerk. . .*
Meesterwerk is een groot woord! Maar 't is erg vriendelijk van u het zo te noemen

Het is de strijd van de Vlamingen tegen de Franse overheersing, waarbij u de uitgave van Conscience gebruikt heeft Dat boek werd in 1838 geschreven, toen België in feite in opstand was tegen Nederland. Juist door toedoen van de Fransen is België van Nederland losgekomen. Hoe voelt u dat eigenlijk?
Tja, met Conscience begon de Vlaamse Beweging. Hij was de eerste die een roman schreef die iedereen kon lezen, dus niet uitsluitend intellektuelen. Tja, maar ik geloof dat de Fransen door de eeuwen heen een vijand van Vlaanderen geweest zijn: omdat Vlaanderen rijk was. Bij de Gulden Sporenslag in 1302 waren er trouwens ook Walen bij betrokken, die tégen de Fransen vochten!

U heeft niet alleen twee sterk Vlaamsgezinde boeken van Conscience bewerkt, maar u bent óók Vlaming. Hoe is eigenlijk uw positie in de rivaliteit tussen Walen en Vlamingen?
Dat is een kwestie van aanpassing voor mij, eerlijk gezegd. Dat ik hier in Brussel woon is alleen maar omdat ik die rit naar Antwerpen op en neer niet elke dag wilde maken. Ik ben dus eigenlijk een gemakzuchtige Vlaming! Ik heb geen moeite gehad om me aan te passen, omdat ik vlug Frans geleerd heb. Ik kende het niet toen ik hier kwam, want in Antwerpen werd er alleen Frans gesproken in sjieke kringen - waar ik niet toe behoorde -, maar door mijn relaties had ik geen keus meer. Het was een kwestie van al dan niet begrepen worden. Nu spreek ik bijna altijd Frans.

De motivatie van Conscience had u die ook toen u De Leeuw van Vlaanderen *tekende?*
Nee, in het geheel niet. Een van de redenen was feitelijk dat *Kuifje*-weekblad een vertaling was van *Tintin* en dat de hoofdredakteur van de Nederlandstalige uitgave zijn blad 'n persoonlijk Vlaams tintje wilde geven. Hij heeft toen eerst Vandersteen gevraagd om voor hem te werken (dat werd *Het Spaanse Spook* dus) en hij vroeg mij iets te maken dat karakteristiek Vlaams was. En onze eerste gedachte was natuurlijk *De Leeuw van Vlaanderen.*

Het verhaal verscheen niet in Tintin, *maar dat van Vandersteen wél. Vonden ze 't daar te moeilijk of zit daar een politieke reden achter?*
Het is eigenlijk nooit overwogen: men dacht er gewoon niet aan. Vandersteen is natuurlijk veel minder specifiek en niet zo nationalistisch, maar er zit zeker geen politiek achter. Ik tekende het toen met veel enthousiasme. Ik deed het niet zozeer omdat het nou net de Vlamingen waren die de Fransen versloegen; ik wist toen ook al dat het allemaal erg geromantiseerd was en niet historisch juist. Ook de ideeën zijn niet zo eenvoudig en sim-

schets en uitgewerkte tekening voor 'Cori' ©Casterman Tournai

plastisch als ze door Conscience gegeven worden. Ik deed het speciaal omdat het in het verleden speelde, omdat het romantisch was met die harnassen, die ridderlijkheid, en bovendien omdat ik het verhaal goed vond.

Toch heeft u daar ook nog heel wat historische dokumentatie bijgehaald.
Natuurlijk ja, maar ik had toen nog niet veel. Het meeste haalde ik uit *Larousse*, een Frans geïllustreerd woordenboek met goede, gedetailleerde en scherpgetekende pentekeningen. Verder heb ik toen ook nog enkele musea bezocht en zo. Ik hechtte er toen niet minder waarde aan, integendeel, juist *toen* begon ik er meer aandacht aan te besteden, omdat dat het éérste verhaal was dat ik voor *Kuifje*-weekblad maakte en ook omdat ik kennis gemaakt had met Hergé, die me toen zei: 'Opgepast, ge moet zorgen dat alles wat ge tekent dat dat juist is! ' Daarvoor zag ik zo nauw niet.

Het is dus de invloed van Herge geweest, die drift zo korrekt mogelijk te tekenen?
Ja, ja. Maar vóór ik Hergé kende tekende ik ook al met een duidelijke, klare lijn,[3] want ik had graag dat 't allemaal mooi ineen stak, maar voor de dokumentatie vertrouwde ik op mijn herinnering, op wat ik gezien had in films, musea en zo.

Die duidelijkheid in de tekening is dus niet afkomstig van Hergé?
Nee, ik heb altijd getracht zuiver en mooi te tekenen, al was het een beetje houterig in het begin. Vóór ik voor het weekblad *Kuifje* werkte *kende* ik *Kuifje* niet eens! Ik had het zelfs nooit gezien. Hoewel, nee, enkele jaren voor ik bij het weekblad kwam werken is mijn vrouw eens naar huis gekomen met een album van Hergé. Ze was (en is nog steeds) onderwijzeres en ze had het op school afgepakt. De naam Hergé kende ik natuurlijk wel, maar ik had *Kuifje* nooit gelezen omdat hij alleen in het Frans verscheen. Ook *Le petit Vingtième* heb ik nooit gekend. Dat album was trouwens *De Krab met de Gulden Scharen* Ik stond natuurlijk helemaal paf van de techniek!

HET BEGIN

Toch tekende u toen al een flink tijdje.
Ja, het zal in 1949 geweest zijn en ik begón in 1945, juist na de bevrijding toen de *Kleine Zondagsvriend* weer verscheen. Door toedoen van enkele kameraden begon ik daarin met *Bart de Scheepsjongen*, terwijl ik helemaal nog niet wist wat ik moest worden.

Maar had u wel al strips gelezen? Wist u hoe 'n strip in elkaar zat?
Ja hoor, ik had er al gemaakt voor mezelf in schoolschriften. Bladzijden lang met telkens 2 stroken en tekst eronder. Verhalen in de sfeer van Don Quichotte, Robinson Crusoë en Jules Verne. Het ging vanzelf eigenlijk, ik kón het kennelijk.

Maar welke strips kende u dan wel?
Die oude mannekensbladen en zo. *De Kindervriend* en die platen die ze apart verkochten (centsprenten, HB/RvE) met sprookjes en fabels van De la Fontaine, De Gelaarsde Kat, Klein Duimpje, plaatjes met tekst onder de tekeningen. Zo'n blad kostte 10 centiem, een halve sou of zo. Verder was er nog *Ons Land* en *Ons Volkske* dat op groen papier gedrukt was en volgetekend door Pink, en in 1938 kwam *Robbedoes*.

Herkende u iets in dat eerste album van Hergé dat u zag?
Dat is te zeggen, ik nam me op dat moment voor ook zo te trachten te tekenen. Ik was toen juist bezig met het album *Le Vieux Chateaufort*. Ik, enfin ik heb er een beetje uit gekopieerd. Ik vond het zo prachtig! Nooit gedacht dat ik nog eens zou samenwerken met Hergé.

Wat kende Hergé eigenlijk van u toen hij u aantrok? Hij nam u natuurlijk niet voor niets, hij zocht iemand op dezelfde golflengte.
Hij kende me in elk geval omdat ik bij het weekblad werkte waarvan hij artistiek direkteur was. De eerste keer dat ik hem gezien heb was op de redaktie daar; ik woonde toen nog in Antwerpen en kwam een keer per week naar Brussel om op de studio te werken voor kleine illustraties, titels en zo. Die ontmoeting vond plaats om 5 uur 's middags, dat weet ik nog precies. Ik denk dat de Vlaamse hoofdredacteur hem op mij gewezen heeft, hij wist dat ik daar werkte, maar mijn eerste album, dat fameuze *Vieux Chateaufort*, had hij toch nooit gezien. Ik heb het laatst eens voor hem meegebracht en hij zei: 'Ah, mais c'est très clair ces dessins! '

Misschien herkende hij zijn eigen aandeel wel!
. . . (luid lachend). . . dat geloof ik niet. . .

Maar goed, De Leeuw van Vlaanderen *was eigenlijk uw eerste echt realistische verhaal, nietwaar?*
Ik had daarvóór al veel gemaakt, maar vanaf toen nam ik het serieus op. Ik had al wel eens De Gulden Sporenslag getekend voor de *Kleine Zondagsvriend*, maar ik deed dat allemaal uit mijn hoofd. Ik moest toen 7 of 8 verhalen maken per week en ik had eigenlijk geen tijd om te denken aan dokumentatie.

STUDIO ARTEC

Zoveel verhalen tegelijkertijd? Maar dat is toch haast niet mogelijk? Was dat allemaal nodig om ervan te kunnen leven?
Nee, het was toen weer een andere situatie. Ik werkte toen samen met mijn schoonbroer (J.van Looveren, in de kombinatie Studio Artec, HB/RvE). Hij tekende niet. Op het moment dat we begonnen deed ik een verhaal of twee voor de *Kleine Zondagsvriend*, maar toen ging hij mijn strips promoten en hij probeerde nog meer te slijten aan dag- en weekbladen. Hij was de zakelijk leider

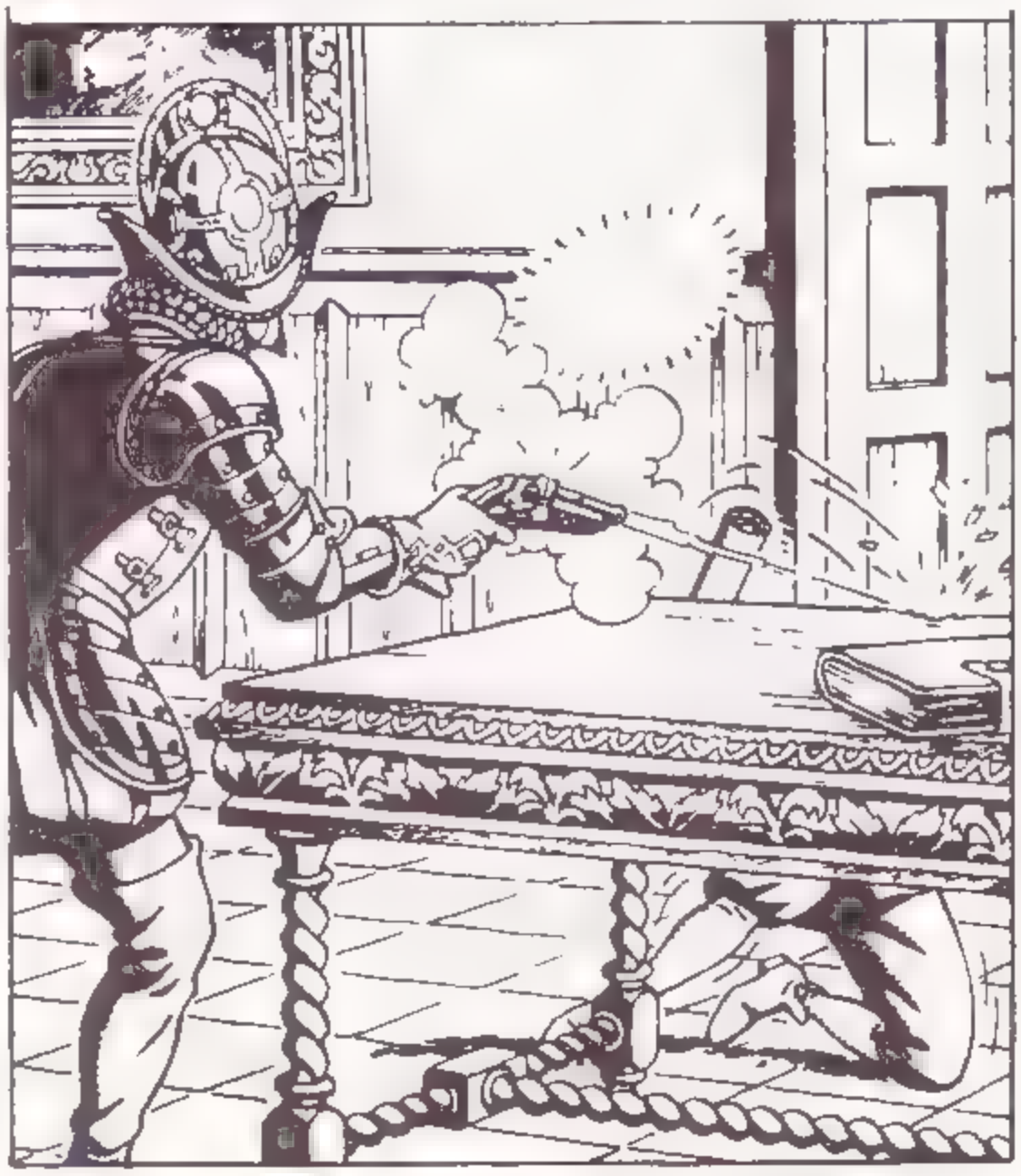

zie nt. 4 ©Casterman Tournai

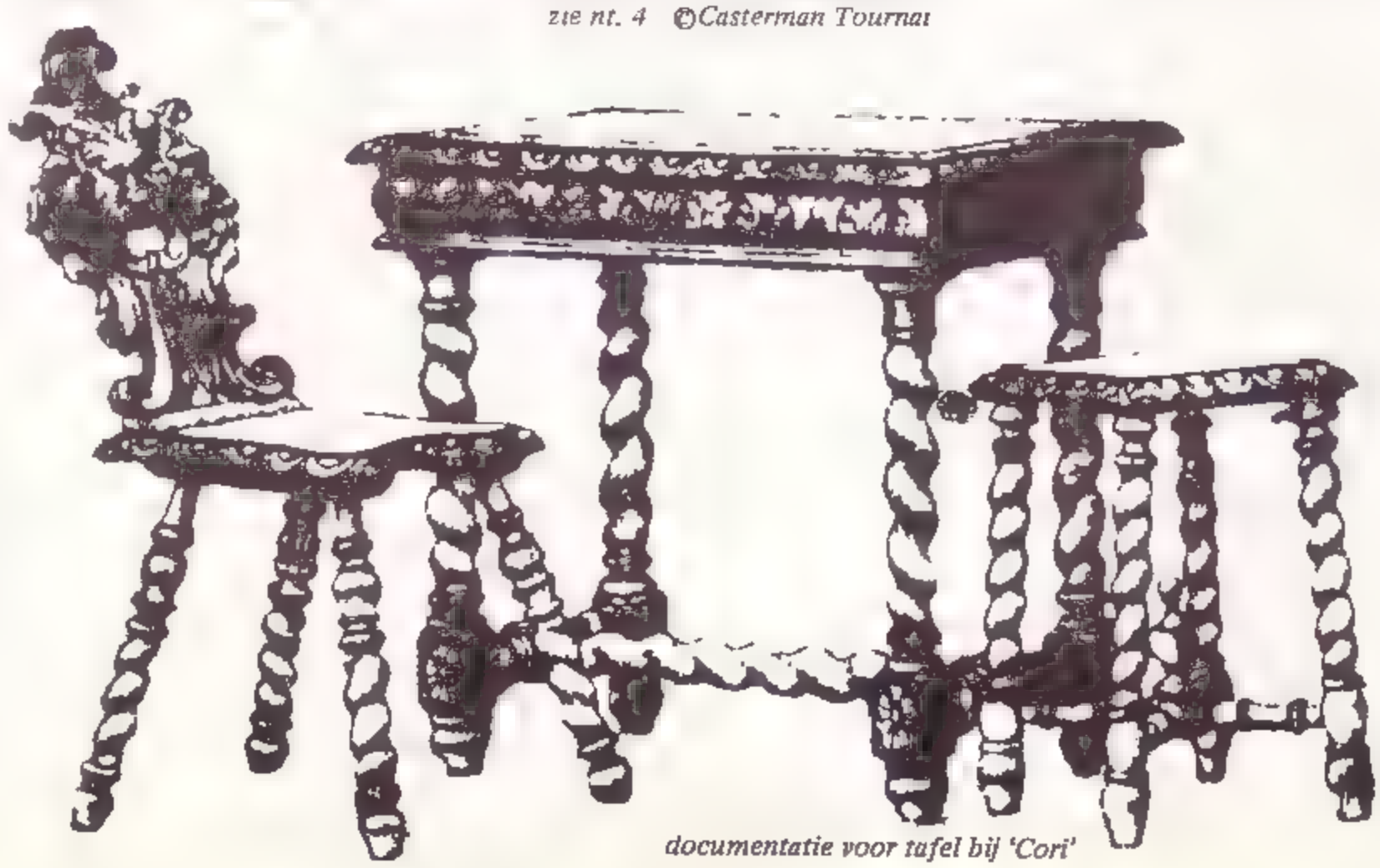

documentatie voor tafel bij 'Cori'

en hij deed dat heel goed, maar ik moest het allemaal maar maken! Ik moest er dag en nacht voor werken. Op den duur vroeg ik 'n vriend van me om me te komen helpen, maar het werd onmogelijk zo voort te gaan. Ik realiseerde me dat toen niet, ik deed maar voort. Ik was blij dat 't verkocht werd en het geld kwam binnen met hopen. Maar het was een zaak; er moest een flink deel af voor de belastingen, onkosten en zo, maar er bleef nog wel een genefelijke som over voor ieder van ons. Enfin, ik vond het ten laatste toch niet meer redelijk en menselijkerwijze gesproken ging het niet meer. En dan met ineens naar *Kuifje*-weekblad te komen is dat vele werk stilaan weggevallen en kreeg ik ook meer lust om 't ook eens iets ernstiger te nemen. Ook door de aanwijzingen van Hergé. Ik kreeg er ook de tijd voor, omdat men een kwaliteitsstrip vroeg. Het was veel plezieriger dan al dat werk aan de lopende band. . .

Heeft uw schoonbroer scenario's gemaakt?
Hij heeft veel teksten geletterd. De scenario's heb ik allemaal zelf gedaan. Hij had soms ook wel een idee, want tenslotte verkocht hij soms strips die nog getekend moesten worden!

Hoe ging het verder met Studio Artec? Ons is verteld dat uw schoonbroer nog rechten heeft over die oude verhalen.
Het draaide uit op een proces in 1950. Hij heeft het verloren en moest de proceskosten betalen, maar er was een voorwaarde dat hij een zeker aantal tekeningen als *zijn eigendom* mocht beschouwen. In die tijd hechtte ik daar geen belang aan, maar ik vraag me nu toch wel af of het wettelijk wel mogelijk is eigenaar te worden van 't werk van een ander. Men heeft me gezegd dat hij een deel ervan verkocht heeft aan dagbladen, maar ik weet niet aan welke en of ze ooit gepubliceerd zijn. Ik zou er toch op gewezen hebben dat ze daarbij mijn naam niet mogen gebruiken, want dat recht heb ik wel. Hij zou mijn naam dan als een visitekaartje kunnen gaan gebruiken.

Zijn die tekeningen echt zoek of weet u wel waar ze zijn?
Nee, misschien heeft mijn schoonbroer ze nog. Het is intussen allemaal bijgelegd tussen ons. Ik heb er ook nooit naar gevraagd, omdat ik het eigenlijk vergeten was. Door die opbloei van de belangstelling voor strips en ook van mijn oude werk herinnerde ik me het eigenlijk weer. We zouden trouwens ook zonder veel herne te maken samen eens kunnen kijken naar publikatiemogelijkheden. Ik moet er toch eens om vragen. Ik heb me trouwens laten vertellen dat hij ze onlangs toch nog ergens te koop aangeboden heeft.

Het zijn anders wel erg moeilijk terug te vinden verhalen
Jazeker, zo bijv. een verhaal van *Hobbel en Sobbel* uit de *Kleine Zondagsvriend*, daar moeten wel 360 platen van zijn van twee strookjes elk! Ze moeten in zijn bezit zijn, maar waar? Verkocht, gepubliceerd. . .?

VLAAMSE HUMOR

We hadden het al over het verschil tussen Vlamingen en Walen, of laten we zeggen Antwerpen en Brussel. Naar onze mening hebben deze groepen elk een eigen soort humor. Die overgang heeft u ook meegemaakt.
Ik zou eerder spreken van Franse humor tegenover de Vlaamse. Franse humor kende ik vroeger eenvoudig niet; Brussel was al een ander land voor ons

Maar mist u dat Antwerpse nu niet?
Het is heel leuk, maar ik mis het niet. Ik spreek thuis Vlaams en ik kom graag in Antwerpen, maar ik mis 't niet. Ik zit hier goed. Ik schrijf al mijn verhalen in het Frans. Niet omdat ik zo'n franskillon ben, maar uit een soort weddenschap met mezelf dat ik het ook in het Frans kan. Als ik het Engels beter machtig was zou ik mijn verhalen in die taal maken, uit sport. De Fransen zijn nu natuurlijk ook de grootste klant van mijn verhalen. Sommigen denken dat ik een Fransman ben.
We bedoelen eigenlijk meer iets te weten te komen over uw humoristische reeksen uit de veertiger en vijftiger jaren, in Het Kapoentje *en zo, die zo typisch Vlaams waren, en het verdwijnen daarvan in uw latere werk.*
Dat is de invloed van hier op de studio te werken, ik denk dat het dat is. De hele dag een andere taal spreken, andere uitdrukkingen leren en nieuwe ideeën horen.

Tsja...maar neem nu eens de 'Nederlandse humor': kunt u die even voor mij definiëren? Is die nu zo fijntjes?

Zou u het verschil tussen Franse en Vlaamse humor kunnen omschrijven?
Ik vind het echt moeilijk om zo maar even ergens een stempel op te zetten. Enfin, de Vlaamse humor - zonder boertig te zijn - respekteert niets. Die kan een beschrijving van iemand geven die helemaal juist is, maar waardoor die persoon wel *volkomen* in zijn hemd staat. Franse humor is fijner, literair bijna.

De Vlaamse humor stoort zich ook helemaal niet aan gezag.
Tsja. . . maar neem nu eens de 'Nederlandse humor': kunt u die even voor mij definiëren? Is die nu zo fijntjes?

Een moeilijke vraag. Maar goed, Vlaamse humor is volgens ons erg rechtstreeks, zonder understatement.
Ja, ze maken geen omwegen, terwijl de Franse meer met woorden speelt. De Vlaming windt er geen doekjes om.

Je zou kunnen zeggen, als je nu bijv. eens bij Hergé oplet, dat hij iets grappigs altijd opbouwt, wat trouwens ook in Barelli *gebeurt. Het draait bij Hergé vaak om situaties die langzaam leuk worden. In het begin weet je nog niet precies waar het om gaat, maar op een gegeven moment herken je iets en dan wordt het pas echt leuk. Humor bij Vandersteen of in uw oude werk gaat zo maar in één keer, in één plaatje. Voelt u dat ook zo?*
Jazeker. Zeker dat van Vandersteen: een gag en dan is 't voorbij en dan komt er weer een heel andere gag. Ja, en dat van Hergé, dat heb ik hier zo geleerd. Je moet natuurlijk eerst wel een gevoel voor humor hebben, maar dat heb ik geloof ik wel. Het overbrengen van die humor is weer een kunst apart en er zijn dus verschillende manieren. Vandersteen is een meester erin, die herkent ge altijd; al zijn niet al zijn verhalen even goed, zijn idee zit erin. Een voorbeeld dat me altijd bij blijft is wat die druïde zegt in *Lambiorix* (zie afb. links); dat vind ik typisch voor Vandersteen, typisch Antwerpse humor. Zo iets valt in het Frans vertaald ook helemaal weg, denk ik. Die woordkeuze in het Antwerps is ook typerend, het gebruik van Engelse woorden die aangepast zijn, daar zit humor in. Men zegt in Antwerpen bijv. als iemand gaat zitten 'leg uw anker', een Engelse term: dat is komiek, alleen al het idee zo'n scheepsterm te gebruiken! Sleen is ook goed, maar dat is meer de aktualiteit en alleen al daarom niet zo geschikt voor 'n Franse vertaling. Het is ook Vlaamse humor, die manier waarop hij de dingen vertelt en uitbeeldt.

Veel Antwerps taaleigen is nu natuurlijk verdwenen.
Ja, het is eigenlijk meer folklore geworden.

DE VLAAMSE SCHOOL

Heeft u wel eens met Vandersteen samengewerkt?
Nu en dan zo eens, maar altijd

toevallig. We zagen elkaar vroeger vaker dan nu en dan kwam het nog wel eens voor dat hij na een feestje of zo nog wat tekeningen af moest maken en dan hielpen we elkaar.

Kunt u zich nog een bepaald verhaal herinneren?
Ja, één keer heb ik eens een hele dag bij hem gewerkt op zijn verzoek om de omslag te maken voor *De Opstand der Geuzen* van Tijl Uilenspiegel. Daar heb ik heel het dekor voor getekend. Helemaal in het begin van mijn werk voor *Kuifje*-weekblad heb ik hem voor het eerst ontmoet. Hij heeft me toen gevraagd om bij hem te komen om met hem samen te werken, maar ik had mijn handen vol. Ik was een onafhankelijk tekenaar met eigen klanten. Hij heeft me soms nog wel eens een plaat gegeven om te helpen als hij haast had.

Heeft u ook kontakt gehad met Marc Sleen?
Veel minder want hij was van een andere uitgeverij. Zijn eerste tekeningen zag ik in *Het Kapoentje*. Lang daarna kwam ik hem voor het eerst tegen en zijn we vrienden geworden, nu en dan eens bij elkaar op visite en zo. Maar ik heb nooit met hem gewerkt. Ik heb zelfs nooit zijn atelier gezien, hoewel ik dikwijls bij hem thuis ben. Hij houdt de deur daarvan goed op slot. Ik weet niet waar om hij daar zo geheimzinnig over doet.

Toch kun je in die tijd eigenlijk wel van een groep spreken, die humor van u toen en van Vandersteen en Sleen.
Maar Vandersteen was al fameus toen ik nog moest beginnen. Zijn werk kende ik ook al goed dus.

STIJL

En heeft dat invloed op u gehad?
Misschien wel wat de dialogen betreft. Van de tekeningen zou ik dat niet zeggen. Ik vraag me eigenlijk af wie me beïnvloed heeft. Ik keek natuurlijk vlak na de tweede wereldoorlog mijn ogen uit op Amerikaanse striptekenaars zoals Burne Hogarth en Foster.

Is er ook invloed van Jaques Martin of van E.P. Jacobs?
Ik moet zeggen het blijft een probleem. Toen ik mijn eerste *Barelli*-verhaal aan het maken was en Hergé dat zag, zei hij: 'Je moet dat zó doen, uw vroegere tekeningen zijn een beetje vulgair' enzovoorts. En dus begon het een beetje op Hergé's stijl te lijken; maar toen het af was zei men mij dat het helemaal in de stijl van Jacobs was! Dat is zelfs nu nog met het verhaal waar ik mee bezig ben: 'Precies zoals Martin' heb ik al horen zeggen. Nou ja, dat laatste is heel simpel, want een deel van zijn dekors heb ik getekend! In mijn eigen stijl, dat is klaar en duidelijk. Ik heb nu meer dan twintig jaar naar adviezen geluisterd, ik moest het meer zus doen, meer zo, dit eens proberen, dat eens proberen, ik geloof dat ik het nu wel helemaal alleen kan. (Dit laatste op erg sarkastische toon).

Dat vreemd, kriebelig getekende verhaal Barelli en de Geheimagenten, *heeft dat niet de doorslag gegeven om naar uw eigen stijl terug te keren?*
Zeker wel. Ik gebruikte die stijl omdat Hergé vond dat mijn potloodschetsen zo prachtig waren. Hij raadde me aan om die zo te inkten en dat heb ik dan gedaan. Als proefneming was het wel prettig om te doen, maar het was niet mijn idee en ik voelde al snel dat ik het zo niet lang vol zou houden.

En Balthazar?
Dat was op aanraden van vrienden. Ze hadden enkele *Mads* gezien en zeiden 'Waarom probeert ge ook niet zoiets? En dat deed ik als brave jongen natuurlijk. . . Ik heb er wel veel plezier in gehad, maar na enkele platen voelde ik dat ik er niet mee voort kon gaan. Ik deed het alleen maar omdat men het mij vroeg. Nu, na al dat geëksperimenteer in de loop der jaren, vind ik dat ik het nu maar eens alléén moet kunnen zonder dat iedereen me zegt hoe 't moet (datzelfde sarkasme of misschien nóg meer).

Toch heeft u voor uzelf ook altijd in verschillende stijlen tegelijkertijd gewerkt. Dat moet u toch prettig gevonden hebben?
Ja, ik hou van die afwisseling van humoristisch en realistisch. Vooral met Cori nu, daar zat ik op te vlassen.

Het lijkt wel de zelfde geschiedenis als met Barelli, *die ook vele jaren van het toneel verdwenen was toen u er opnieuw aan begon.*
Ik was echt verbaasd dat de lezers *Barelli* niet vergeten waren en om nieuwe verhalen vroegen. Ik wacht, geloof ik, altijd 10 jaar en dan begin ik weer opnieuw! Het herbeginnen heeft natuurlijk ook zijn charme al kost het in het begin heel wat moeite.

CASTERMAN

Barelli zal nu voorlopig toch wel van de baan zijn?
Er blijft nog steeds vraag naar nieuwe verhalen. *Barelli* schijnt een van de best verkochte series in de Favorietenreeks te zijn. *Signor Barelli op Nusa-Penida* (in 1951 verschenen in *Kuifje*-weekblad, HB/RvE) komt nu eerst in *Ons Volkske* en dan later in twee delen bij Lombard. Ik zal vermoedelijk de 30ste plaat wat moeten hertekenen om de overgang van het ene deel op het andere mogelijk te maken. Verder staat er toch nog een nieuwe Barelli op stapel, maar eerst komt nu Cori, vooral omdat Casterman me vroeg, dat ik toch een heel voorname uitgever vind. Casterman geeft albums goed uit· je staat dan alléén in de etalages bij de boekhandelaren. Bij die albumpjes van Lombard ga je onder in de massa. Het is me wel gebeurd dat ik van anderen moest horen dat er een nieuw album van mij bij Lombard uitgekomen was zonder dat ik iets gehoord had. Dan voel ik me aan mijn lot overgelaten. Dat is niet fijntjes.

Heeft de beperkte verhaallengte bij Lombard ook iets met uw voorkeur voor Casterman te maken?
Nee, want ik zou bij Lombard ook tot 46 blzz. kunnen gaan. Van *Cori* komen er nu toch ook 2 verhalen van 46 blzz. bij Casterman Ik vind 30 blzz. te kort om alle ideeën kwijt te kunnen die ik heb; het zou té gekonsentreerd worden. Aan verhalen met een eigen lengte, zoals *De Leeuw*, heb ik niet per se behoefte.

Cori *zal natuurlijk ook wel in het Engels uitkomen.*
In het Frans en Nederlands natuurlijk en in het Engels ook

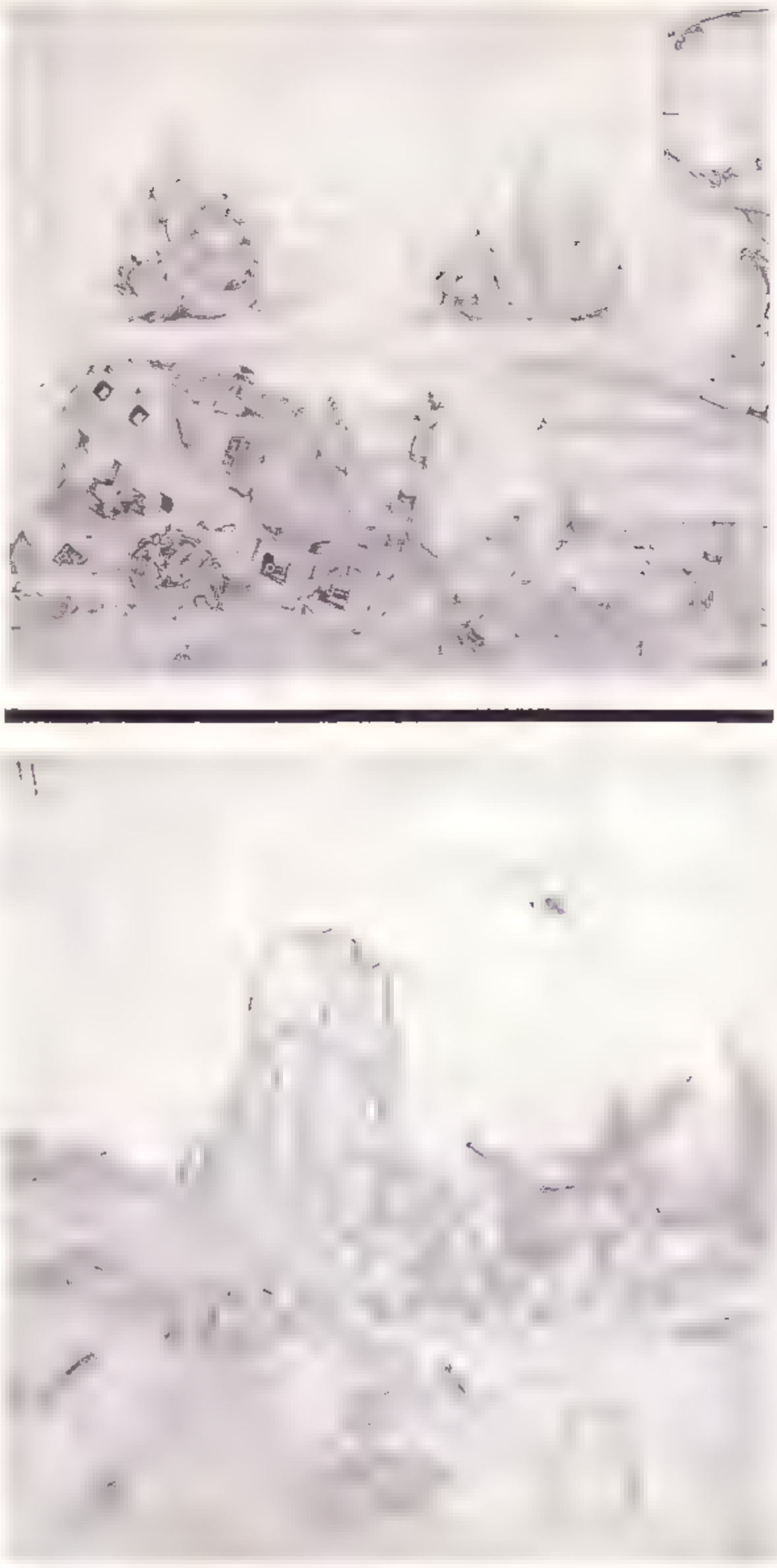

Jeugdschetsen

ja. De Engelsen zijn tenslotte wel een beetje gemoeid bij dit verhaal! Daarna zien we wel verder, Spanje misschien. . .?

In uw verhalen wordt natuurlijk wel gevochten, maar meestal op een afstand en er gebeuren geen echte harde dingen in.
Tot nu toe niet. Als er geweld in is dan is dat verantwoord, geschiedkundig bedoel ik. Als het nodig zou zijn folteringen te laten zien, dan zou ik dat desnoods wel doen, maar enfin, ik geloof het niet, want daar ben ik niet zo voor.

U legt zich dus duidelijke beperkingen op wat geweld betreft?
Ja en nee. Er is zoveel veranderd, geweld op de televisie is normaal geworden. Ik vind daarom nog niet dat je het speciaal moet tonen óf speciaal weglaten. Armen er af en zo, dat is in elk geval niets voor mij. Misschien wél in een groot plan, maar dan nog heel klein getekend.

Er zijn ook tekenaars die zeggen: de oorlog is gruwelijk, daar hebben mensen pijn en sterven, dat moet je dan ook echt zo laten zien!
Ik weet het niet, maar neem nu bijv. het verhaal waar ik mee bezig ben: die vloot gaat uitzeilen en je hebt dan al die vastgeketende slaven in galeien en galeassen en zo. . . Ja, op een zeker moment worden die schepen beschoten en die slaven zinken mét die schepen, ja, ik zal dat wel *moeten* tekenen, dat is gewoon een feit.

Wat vindt u van bijv. Amerikaanse horrorstrips, waarin mensen duidelijk zichtbaar doormidden geslagen worden?
Ik zou ze niet kopen. Als ik ze wel eens inzie, voel ik mezelf een soort voyeur. Mij pakt het niet aan.

In beperkter vorm wordt dat natuurlijk ook gedaan in Kuifje-*weekblad bij strips als* Comanche *en* Bernard Prince.
Ach ja, zo heeft ieder zijn trek. Tsja, als je er lust in hebt het zó uit te beelden. . .

Vindt u dat al te ver gaan of kan dat nog net?
Ik vind dat je voelt dat Hermann het per se zó wil maken, het komt er niet vanzelf in naar mijn gevoel. Ik kan dat natuurlijk gemakkelijk zeggen, omdat ik Hermann kén. Hij heeft me al eens gezegd dat hij graag nog smeriger zou willen tekenen. Ik herinner me nog wel een tekening met een paar honden zo vanachter naar het beeld en dan hangen er een paar ballen tussen hun achterpoten en zo. Je vraagt je af waarom hij dat doet. Ik zeg niet dat me dat shockeert, nogmaals, omdat ik hem kén. Ik zou het zo niet doen; ik zou vanuit een andere beeldstand tekenen.

Laten we nog even teruggaan naar De Leeuw van Vlaanderen, *dat eindigt met die moralistische tekst. Heeft u daar behoefte aan?*
Nee, maar die tekst stond letterlijk in Conscience's boek. Ook bij dit *Cori*-verhaal heb ik steeds de kans in de dialogen grote waarheden uit te kramen, te filosoferen en zo, maar daar beperk ik me heel bewust in. Dat met *De Leeuw*, dat was je zo op school geleerd. Je dacht daar vroeger niet over na. Op school werd niet gediskussieerd. Nu is dat gelukkig wel veranderd.

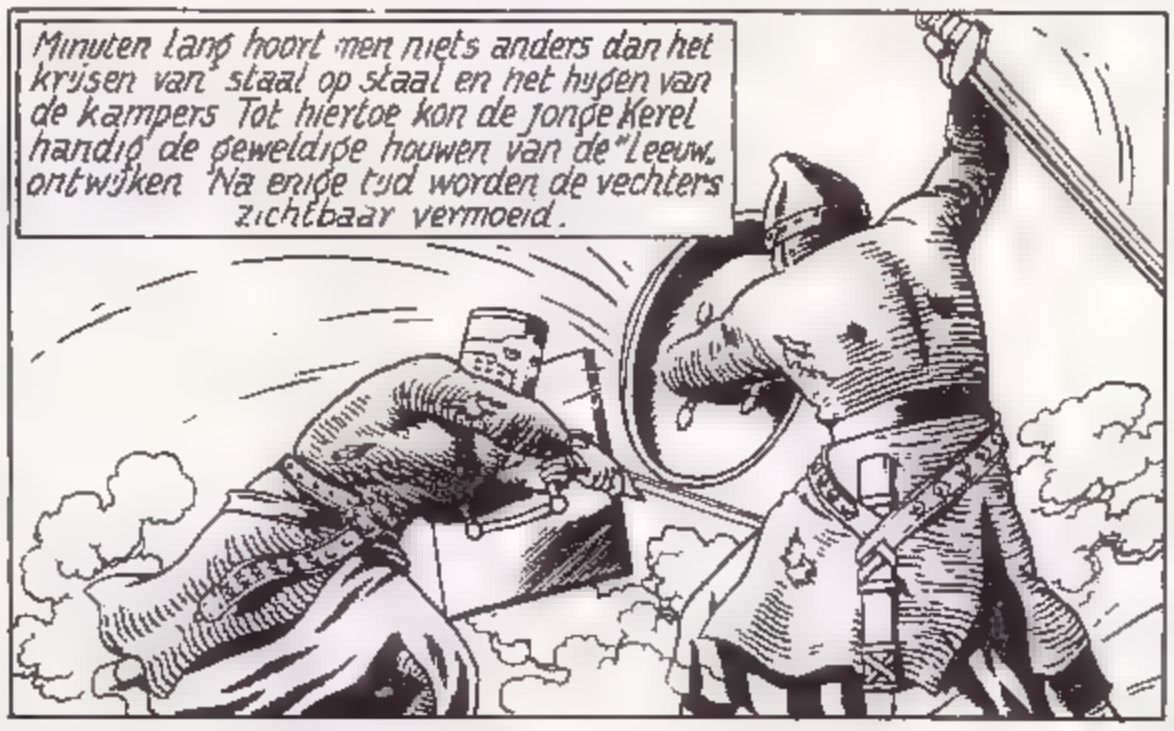
Minuten lang hoort men niets anders dan het krijsen van staal op staal en het hijgen van de kampers Tot hiertoe kon de jonge Kerel handig de geweldige houwen van de "Leeuw" ontwijken Na enige tijd worden de vechters zichtbaar vermoeid.
'Ridders ± 1120 bij De Moor

en historische ridders ± 1120

De Kerels van Vlaanderen *was al niet zo zwart-wit meer*
Ja, maar dat is niet uit mijn geest ontsproten.

Maar wilde u dan geen eigen inbreng in de opvattingen van Conscience?
Nou nee, ik vond dat ik het er al goed vanaf gebracht had. Het was al moeilijk genoeg *De Leeuw* in te korten, omdat het een lijvig boek is. De synopsis maken was erg ingewikkeld.

Heeft u daarin nog belangrijke passages weggelaten?
Het zit er allemaal in, alleen ingekort en ik heb nogal eens met tussentekst moeten werken. Van de andere kant zat er natuurlijk ook veel beschrijving in, van Machteld met haar smachtende boezem en zo of van Brugge, en dat kost een tekenaar maar één plaatje. *De Kerels* was nog een stuk moeilijker te bewerken, misschien ook omdat ik het boek pas één keer gelezen had, terwijl ik *De Leeuw* zowat uit m'n hoofd kende. Het was ook de eerste keer dat ik dat tijdvak tekende. Vóór ik eraan begon wist ik niet eens dat er zo'n groot verschil in kleding was tussen die tijdvakken.

Waar haalde u dokumentatie voor de gebouwen? Wist u bijv. hoe de St. Donaaskerk in Brugge er toen uitzag?
De Sint Donaaskerk? Er staat in Brugge een stenen maquette op de plaats waar ze gestaan heeft, maar dat heb ik pas enkele jaren geleden ontdekt. Ik heb toen maar zoiets genomen van een versterkte kerktoren, Romaans. Mijn kerk lijkt niet op die van de maquette.

Deed u De Kerels van Vlaanderen *ook op verzoek?*
Ja, men vroeg we wel voort te gaan met de serie. Na *De Kerels van Vlaanderen* had ik nog *Jacob van Artevelde* willen gaan maken, maar de situatie veranderde. Ik werkte hoe langer hoe meer dagen voor Hergé en stilaan heb ik de rest laten vallen. Ik had *Barelli, Meester Mus* en *De Kerels* en dat moest ik allemaal na mijn werk op de studio 's avonds thuis doen.

U heeft nog wel Sterke Jan *gemaakt.*
Eigenlijk had men me eerst gevraagd om *Jan zonder Vrees* te tekenen van de Vlaming Constant Dekinder, maar daarvoor moest een behoorlijk bedrag aan auteursrechten betaald worden. Dat vonden ze op de redaktie toen nogal veel en ze zeiden toen dat ik maar iets anders moest maken, Sterke Jan of zo.

Maar het is een eigen verhaal toch?
Jawel, maar ik heb natuurlijk niets uit het boek overgenomen, behalve 't idee van die sterke kerel. En het speelt natuurlijk ook in het verleden.

Bent u nog van plan verhalen van anderen te bewerken of wilt u nu alleen nog maar eigen verhalen maken?
Ik wil ook nog wel met verhalen van anderen werken, als ze iets interessants hebben. *Jacob van Artevelde* staat me bijv. nog steeds aan. Voorlopig heb ik er echter geen tijd voor. Ik heb me nu voorgenomen *Cori* -of eventueel *Barelli*- te doen en dat kost me alle tijd, behoudens natuurlijk dat Hergé een nieuw verhaal van *Kuifje* begint, want daar ga ik dan toch aan mee doen. Er zijn intussen nog voorstellen genoeg. Men vraagt me nog steeds 'Wilt ge dit doen of dat maken? ', maar ik zeg nu nee. Vroeger stemde ik altijd toe, maar het lijkt me beter om nu met dezelfde personages door te gaan dan om altijd maar weer aan iets anders te beginnen.

NOTEN

1. Een term van Jacques Martin geïntroduceerd in Nederland door Ernst Pommerel in *Furore* 7 (1977), blz. 4.
2. Een door Hergé en De Moor gretig overgenomen term van Joost Swarte; zie Har Brok/Ernst Pommerel/Joost Swarte *De klare lijn* (Rotterdam 1977) en 'De klare lijn, daarin ben ik een fascist'. (*Vrij Nederland* van 5-2-1977)
3. Zie noot 2
4. Cori verschijnt in het weekblad Eppo

Op de volgende vijf pagina's een herdruk van *Duikboot gevonden* door Bob de Moor. Het verhaal verscheen eerder in het weekblad Kuifje, 14e jaargang nr. 30.

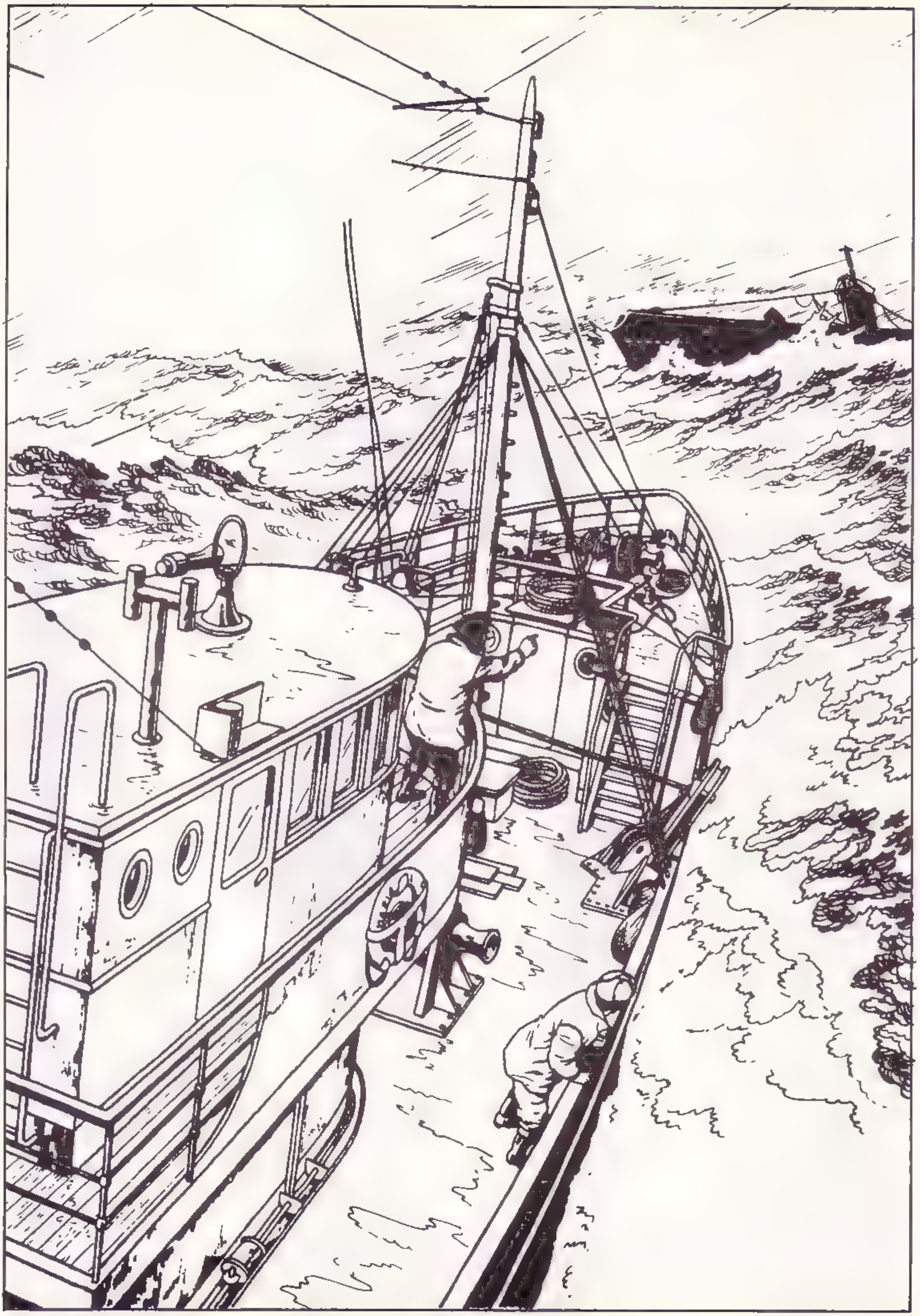

DUIKBOOT GEVONDEN !

Een volledig tekenverhaal door BOB DE MOOR

Op 10 januari van dit jaar deden twee Spaanse vissersschoenen, de « Maria del Coro » en de « Maria Jezus », een eigenaardige vondst in de Golf van Gasconje. Er stond sterke bries.

GOLF VAN GASCONJE

PASAJES

SAN SEBASTIAN SPANJE

...Het weer wordt langsom slechter. Wij keren terug naar Pasajes, Alberto. Misschien bereiken wij de haven vóór de nacht.

Gelijk heb je, schipper In zulke heksenketel wordt het vissen onmogelijk.

WRAK VOOR DE BOEG !

?

Een wrak !

Daarnet zag ik het !.. Daar is het weer !... Donders ! Men zou zeggen dat het

...Wel heb je nou ooit ! Het is een duikboot ! Het lijkt wel of hij recht op ons toekomt !.... Wij zullen trachten met hem in verbinding te komen.

Wel, Alphonso ?

Geen antwoord. Zijn radioinstallatie moet onklaar zijn !

Ik ga hem praaien. Stuur zo dicht mogelijk langszij, Alberto !

OHEE ! Wie zijn jullie ? .. Is er jullie iets overkomen ?. OHEE ! Hebben jullie hulp nodig ?

Caramba ! De brug is verlaten ! Het schip doet zo raar... Men zou zeggen dat het stuurloos is. Dat is niet pluis !

Ik moet er het fijne van weten. Misschien is de bemanning ziek. Ik ga aan boord !

Maar schipper !... Dat is je reinste dwaasheid !

Er staat niets anders op dan zwemmend de duikboot te bereiken. Wij zouden tegen het vaartuig te pletter slaan moesten wij dichterbij komen... Geef me die reddingsgordel en een stevig touw

Hou de lijn goed vast, mannen. Ik ga nu !

De schipper duikt in het ijskoude water .. Verbeten worstelt hij tegen de meterhoge golven.

De kans om zich de ribben te breken tegen de stalen romp van het geheimzinnig schip is niet gering. Gelukkig kan de moedige visser een neerhangend touw grijpen...

Moeizaam hijst hij zich aan dek op...

Geen naam, geen enkel teken dat de nationaliteit van het schip aanduidt... Alleen de immatrikulatie-cijfers.

Brrr... Wat ziet het er luguber uit ! Net een spookschip !

Laat ons een kijkje gaan nemen op de brug.

Niemand !... En de luiken zijn potdicht gesloten... Op mijn geklop wordt niet geantwoord Of ze zijn daar beneden allen dood... Ofwel verliet de bemanning het schip Waarom ?

Dat mag Joost weten Ik weet echter wat mij te doen staat

Ik ga dit vrachtje op sleeptouw nemen Het is een buitenkansje ! Het bergen van deze duikboot zal ons een aardig sommetje opbrengen !

De schipper klautert omlaag, maar een zware stortzee verrast hem

AA!

Gelukkig blijft het touw, waarmee de schuipper vastgebonden is, achter een meerpaal haperen ..

Oef! Bijna was het met mij gedaan! Nu vlug de jongens verwittigen.

OHEE! Duikboot waarschijnlijk verlaten Nemen hem op sleeptouw! Werp mij de sleeptros!

Begrepen, schipper! Twee vrijwilligers van de « Maria Jezus » zullen je komen helpen!

De twee moedige matrozen van de « Maria Jezus », Manuel Gonzales en Antonio Laurolijo, maken zich klaar om de kapitein van de « Maria del Coro » te helpen

Een weinig later

Welkom aan boord van de « Vliegende Hollander », jongens. Het zal geen kinderspel zijn om de sleeptros te bevestigen!

Na een half uur zwoegen is die zware karwei opgeknapt.

Ga terug aan boord, schipper. Je bent totaal verkleumd. Wij zullen wel op de tros waken. Voor niets ter wereld zullen wij deze prijs lossen!

O.K., jongens. Goede vaart!

De terugtocht met de niet alledaagse vondst begint. Het wordt een heroïek gevecht van de kleine trawler tegen de ontketende natuurelementen. De duikboot, een gevaarte van 540 ton, met een lengte van 63 meter, rukt en trekt aan de tros alsof hij de vissersboot naar de haaien wil sturen. Van op afstand volgt de « Maria Jezus » de manœuvers...

Tot hiertoe gaat alles uitstekend! Ik hoop dat de twee op de duikboot niet te erg dooreengeschud worden

Zij werden daarnet bevoorraad door een matroos van de « Maria Jezus ». Een paar flessen wijn houden hen wel op de been!

In de vroege morgen breekt de trus De « Maria del Coro » springt vooruit en duikt met haar neus diep in de golven. De losgeslagen duikboot verdwijnt met de twee manschappen

Daar heb je hem weer!... Zo dicht bij het einddoel zullen we hem verliezen!

De vissers denken er niet aan de buit op te geven. De « Maria Jezus » komt langszij de duikboot en werpt een tweede tros Manuel en Antonio slagen er na vele moeilijkheden in de kabel vast te maken.

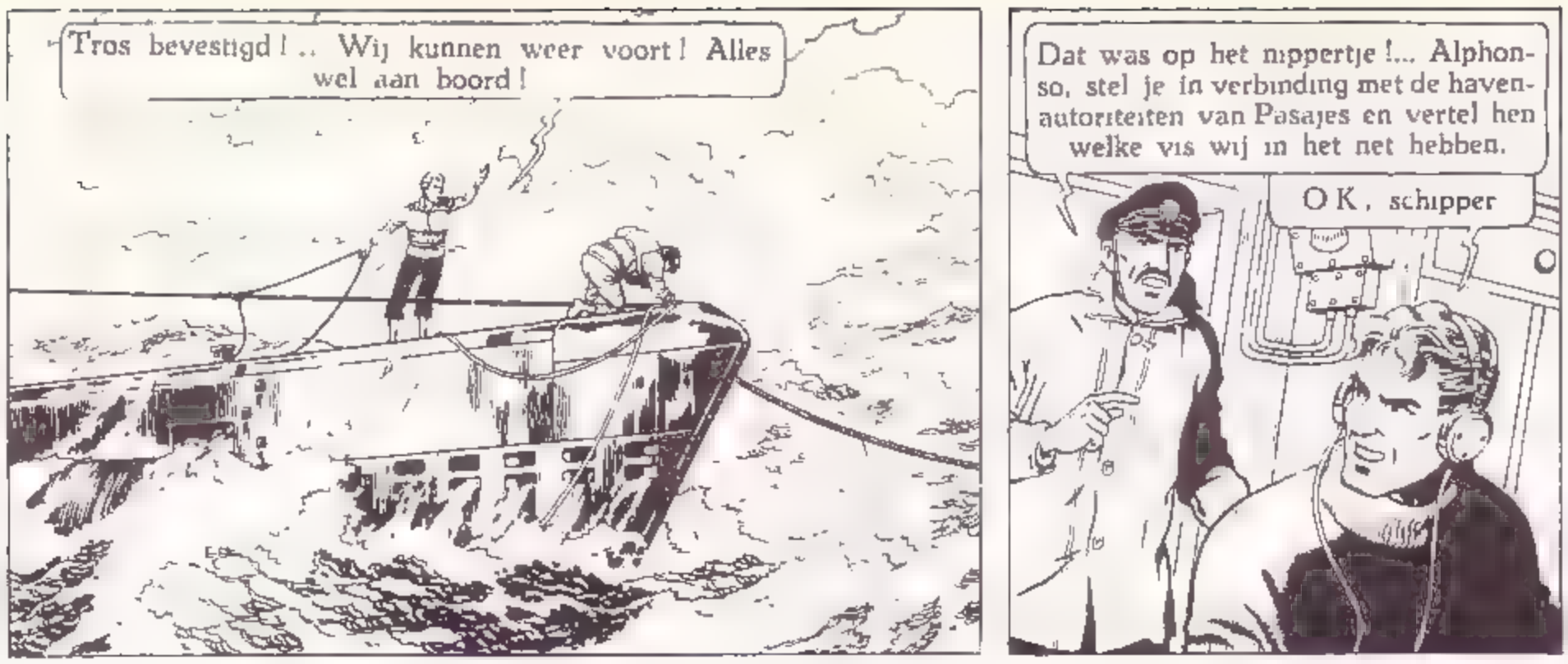
Tros bevestigd! .. Wij kunnen weer voort! Alles wel aan boord!
Dat was op het nippertje!... Alphonso, stel je in verbinding met de havenautoriteiten van Pasajes en vertel hen welke vis wij in het net hebben.
O K, schipper

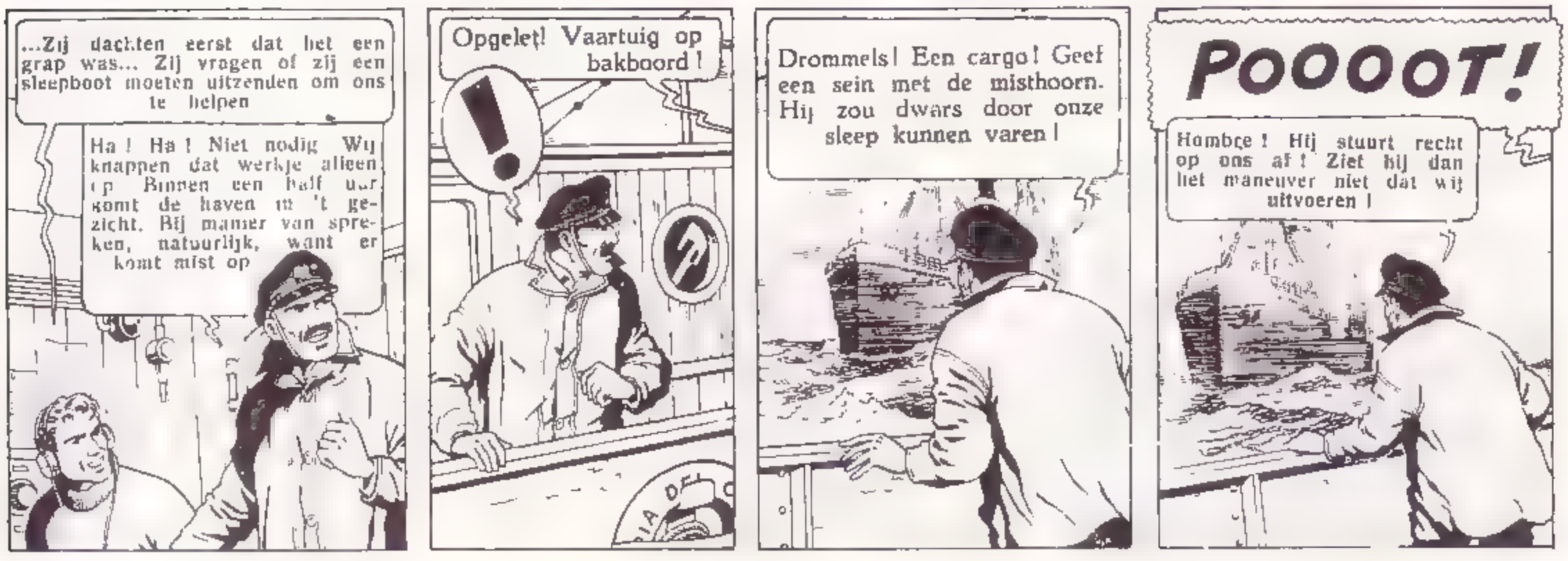
...Zij dachten eerst dat het een grap was... Zij vragen of zij een sleepboot moeten uitzenden om ons te helpen
Ha! Ha! Niet nodig Wij knappen dat werkje alleen op Binnen een half uur komt de haven in 't gezicht. Bij manier van spreken, natuurlijk, want er komt mist op
Opgelet! Vaartuig op bakboord!
Drommels! Een cargo! Geef een sein met de misthoorn. Hij zou dwars door onze sleep kunnen varen!
POOOOT!
Hombre! Hij stuurt recht op ons af! Ziet hij dan het maneuver niet dat wij uitvoeren!

Op de duikboot zien de twee matrozen in angstige spanning het vrachtschip naderen.
Hij vaart tussen de trawler en de onderzeeër! Hij zal de tros doorsnijden!
Zodra wij voelen dat hij de kabel raakt springen wij overboord.
Het zal niet nodig zijn, Manuel!... Nu is hij er over! Hoera! Gered!
Na dit spannende voorval, dat slecht had kunnen aflopen, slepen de twee trawlers hun vondst de haven van Pasajes binnen.

Een menigte nieuwsgierigen wacht op de kade Ook de autoriteiten zijn op post
Dat hebben jullie flink voor elkaar gebracht, schipper Maar hoe, voor de drommel, komt die duikboot in deze wateren? En geen mens aan boord?
Waarschijnlijk niet Laat ons de luiken forceren en een kijkje nemen in de ruimen
Enige tijd later...
.Er waren noch doden, noch levenden in het ruim De havenkapitein zal nu het nodige doen om de eigenaars van het vaartuig terug te vinden, door aankondigingen te plaatsen in maritieme tijdschriften. Gezondheid, jongens Een flinke slok hebben wij wel verdiend!
. Jongens, daar moet gefeest worden! Men schat de duikboot op 30 000 000 pesetas (1). Wat denken jullie daarvan?
Hoera! Nu kunnen wij een eigen boot kopen! He, Antonio, waar ga je naartoe?
Trachten nog een duikboot op te vissen! Ha! Ha! Ha!
EINDE

Enkele dagen later werd de oproep beantwoord door de Britse admiraliteit De duikboot, in Engeland gebouwd en aan de Oriekse Marine uitgeleend in 1944-1945, was op weg naar Engeland om gesloopt te worden. Tijdens een storm verloor de sleepboot zijn sleep. Die door onze moedige vissers veilig geborgen werd... De bergers hebben alle reden om tevreden te zijn over hun vondst, want zij krijgen een derde van de waarde van het vaartuig...

(1) Ongeveer 30 000 000 B.F.

1967 TIEN JAAR HET STRIPSCHAP 1977

nederlands centrum voor belangstellenden in strips

POSTBUS 11335 AMSTERDAM

AGENDA

Deventer 10 september 1977, Café De Keizer, Keizersstraat 1. Zaal open 9.30 uur tot ca. 16.30 uur.
Amsterdam 11 oktober 1977 - herdenking 10 jaar Het Stripschap.
Amsterdam 15 oktober 1977
Onder het motto 'De negende dag van de negende kunst' zal het tweede lustrum feestelijk worden gevierd in het centrum van Amsterdam (Damrak, Damstraat en Nes). Een overzicht van de gebeurtenissen van die dag vindt u in het verslag van de A.V.

Utrecht 19 november 1977 Ruilbeurs in Hotel Smits, Vredenburg; zaal open 9.30 uur. Aanvang 10.00 uur tot ca. 16.30 uur.

Parijs: 22 en 23 oktober a.s. 9e Convention de la Bande Dessiné (zie nieuwsrubriek).

VASTE RUILBEURZEN

Amsterdam: iedere eerste zondag van de maand van 10.30 tot ± 16.00 uur ruilbeurs van Stripantikwariaat Richard, te houden in Clubhuis Hupé Kwartier, Rombout Hogerbeetsstraat 109, Amsterdam. Te bereiken met bus 21 en/of 33. Uitstappen: Hugo de Grootplein.

DE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Op 21 mei 1977 werd in Schiedam de 17e algemene ledenvergadering gehouden. Eén van de voornaamste punten betrof de gedeeltelijke vernieuwing van het bestuur. Hans Stoovelaar, Wil Soyer en John Willemse traden af en stelden zich niet herkiesbaar. Als nieuwe bestuursleden werden voorgedragen en gekozen Ruud Booms, Albert Tol en Ton Willemse. Hans, Wil en John blijven wel als functionaris/adviseur behouden voor de vereniging, terwijl als nieuwe functionarissen Fred Bronner en Marcel van der Hoff werden aangetrokken. Inmiddels (vanaf juni) heeft het bestuur de taken als volgt verdeeld
Martin Wassington: voorzitter
Ruud Booms: vice-voorzitter en speciale uitgaven
Albert Tol: secretaris
Ton Willemse: penningmeester.
Ook kon op deze vergadering meer informatie dan voorheen gegeven worden over de plannen voor Eric de Noorman heruitgaven. De redactie hiervan berust bij Rob van Eyck en Martin Wassington. Uitgever is Skarabee. Er zullen zes deeltjes per jaar in oblong-formaat verschijnen (voor verdere informatie zie nieuwsrubriek).
Wat betreft de verschillende in het leven geroepen prijzen wordt het volgende medegedeeld: op de Stripdag op 15 oktober zullen twee Stripschapsprijzen uitgereikt worden, één voor een Nederlandse tekenaar of scenarist en één voor een buitenlandse tekenaar of scenarist. Kandidaten worden door een speciaal hiertoe samengestelde kommissie beoordeeld. Overige in gedachte levende prijzen (voor uitgeverijen en journalisten die zich verdienstelijk gemaakt hebben voor de strip) zullen nog niet uitgereikt worden.

DE STRIPDAG

De 9de Stripdag die 15 oktober te Amsterdam ter viering van het 10-jarig bestaan van het Stripschap gehouden zal worden, krijgt gestalte. De manifestatie zal zich in verschillende gebouwen afspelen. Allereerst de Universiteitsbibliotheek aan het Singel. Hier zal gedurende een aantal weken tezamen met het SDCN een tentoonstelling gehouden worden waar de twee centrale thema's zijn het vooroorlogse Nederlandse beeldverhaal en 25 jaar Donald Duck. Naast deze enkele weken durende tentoonstelling zullen op de dag zelf in de Mensa in de Damstraat tekenfilms vertoond worden en zal een ruilbeurs voor iedereen gehouden worden. In de grote hal van het Beursgebouw aan het Damrak zullen stripuitgeverijen, antikwariaten, stripbladen en de winkel van het Stripschap zelf acte de presence geven. In de Brakke Grond tenslotte zal de Stripschapsprijs uitgereikt worden en zullen tekenaars enerzijds een tac-au-tac tekening maken en anderzijds in een forum wat meer ingaan op hun werk en manier van werken. Ook de striptas met allerlei interessant stripmateriaal staat weer gratis voor de leden ter beschikking.

Fred Bronner

SPECIALE JUBILEUM AANBIEDING VAN DE MAAND SEPTEMBER

KAPPIE, uitgave Skarabee, de delen 1, 2, 3, 4, 5. Prijs per stuk afgehaald voor leden f 4,–; toegezonden voor leden f 5,50. Afhalen is mogelijk op stripschapruilbeurzen.
Deze aanbieding is te verkrijgen door overmaking op postgiro 3291121 tnv Het Stripschap, Postbus 104 te Uithoorn.

OBERON NIEUWS zwart-wit reeks en div.
Uitgeverij Oberon zal medio september a.s. zijn zwart-wit reeks kontinueren met 2 nieuwe uitgaven. De delen 15 en 16 die medio september zullen verschijnen zijn:
Deel 15: Matho Tonga deel 2 waarin opgenomen 'Het Arendsjong' van Hans G. Kresse. Dit album is 64 pagina's dik; prijs f 5,25
Deel 16: Wellington Wish 'Jacht op de veteranen/Het spook van de music-hall' van Fred A. Julsing. Prijs f 4,95.
Speciale uitgave: 'Vidocq' van Hans G. Kresse (148 pagina's full color). Prijs f 14,95.

Stripschapleden genieten op bovengenoemde uitgaven de gebruikelijke korting. Een en ander is te verkrijgen door storting op postgiro 3291121 tnv Het Stripschap, Postbus 104 te Uithoorn.

Belangstellenden in strips, die (nog) geen lid zijn van Het Stripschap en tot nog toe Stripschrift in de losse verkoop hebben aangeschaft, wijzen wij er wellicht ten overvloede op dat zij zich voor slechts f 12,50 per jaar LID kunnen laten maken (een verhoging van dit bedrag voor 1978 en de volgende jaren is onontkoombaar!) Vele stripliefhebbers denken vaak ten onrechte dat een lidmaatschap van Het Stripschap gekoppeld dient te worden aan een abonnement op Stripschrift. Nogmaals: deze gedachte is onjuist; u kunt lid worden van Het Stripschap en uw Stripschrift los kopen bij de overbekende verkooppunten.
N.B. WEL geniet u door het aangaan van een gecombineerd lidmaatschap/abonnement een aanzienlijke korting (f 6,-) op Stripschrift.

TOM POES

De avonturen van Tom Poes
Uitgeverij De Bezige Bij heeft de stripwereld in de maanden juli en augustus 1977 verblijd met de sets Q en R resp. bevattende MV-32 Heer Bommel stuit de vooruitgang & MV-44 Mom Bakkesz en MV-34 Het vibreerputje & MV-46 De geheimzinnige gaper. Helaas staat de lezertjes, die dol zijn op bronvermeldingen, een grote teleurstelling te wachten. Een black-out bij een van de nijvere darren is er de oorzaak van dat zowel in MV-32 als in MV-46 de publiekatie-gegevens ontbreken. Sic transit gloria mundi als zelfs korrektoren verstek laten gaan.

Ruud Booms

stripboekenwinkel

CALVO

grote keuze antiquariaat stripboeken

geopend:
vrijdag 12.00 - 18.00 uur
zaterdag 10.00 - 17.00 uur

Telefoon 010 - 84 06 36
Sandelingplein 2
Rotterdam-Zuid

RUIL ADVERTENTIES

Prijs f 5,- voor leden en f 7,50 voor niet-leden voor maksimaal 40 woorden. Tekst op achterkant van girokaart. Gironummer 209948.

GEVRAAGD
Krantenknipsels met voltallige verhalen van 'Arman en Iiva' door Khing en van Banda.
Bel 01884-1406 en vraag naar Willem.

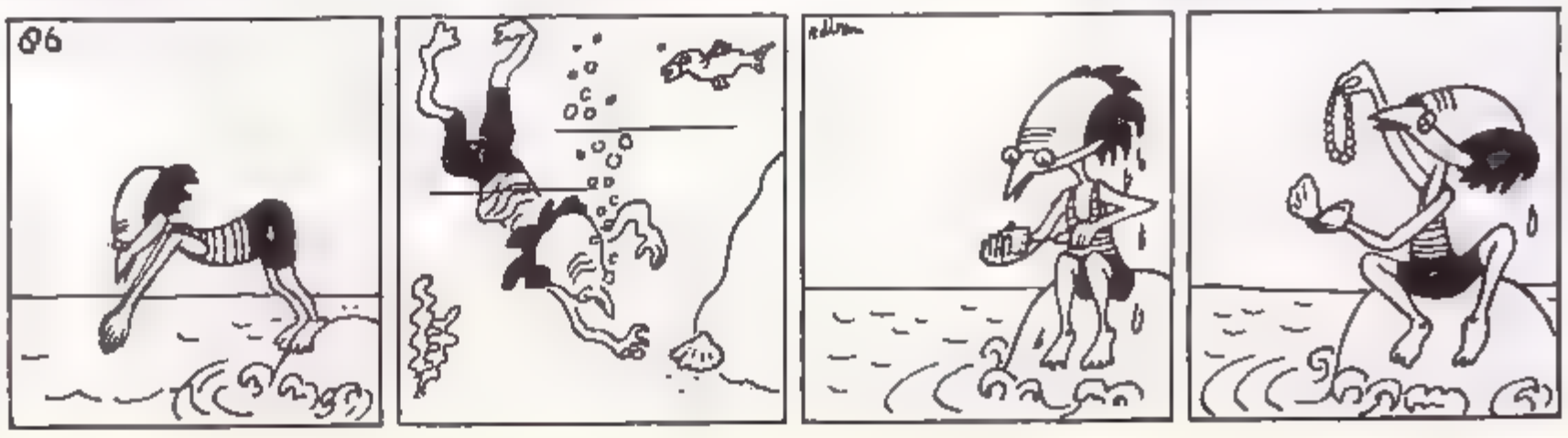

AUCLAIR
DE TEKENAAR ALS STRIPHELD

Een opvallende verschijning in het weekblad Kuifje is zonder twijfel *Simon van de Rivier*. Opvallend allereerst door het uitzonderlijk knappe tekenwerk, maar daarnaast door de anti-autoritaire teneur van de strip en door het feit dat de strip een belangrijk exponent is van het nieuwe, volwassener gezicht van Kuifje. Simon is een strip van de Fransman *Claude Auclair*, die zowel de tekst als de tekeningen realiseert. Auclair maakte voor Kuifje ook andere strips (De Sage van de Grizzly, 1970, en Het eiland van Arroyoka, met tekst van Greg, 1970). Daarnaast werkte hij in '69 en '71 voor het Franse stripblad Pilote.
Speciaal voor dit Kuifje-nummer van Stripschrift maakten wij een vraaggesprek met Auclair, die ten zuiden van Parijs woont, midden in de bossen van Rambouillet. *door Hans van den Boom*

Auclair blijkt een man te zijn die zo in de strip kan meespelen. Hij heeft veel weg van Simon (zij het met donker haar), zijn Antilliaanse vrouw Sarah lijkt op Simon's vriendin Emeline. Ook Auclair's ideeën over de mens en de natuur komen sterk overeen met de geest die uit zijn reeks Simon van de Rivier spreekt. Dit in tegenstelling tot Simon's voorloper *Jason Muller* die een veel technologischer aanpak had.

Auclair: Dat is waarschijnlijk de invloed van Giraud geweest, die mij in het begin begeleid heeft.

Wanneer was dat?
In 1969 werd mijn eerste strip in Pilote gepubliceerd, maar ik was een jaar of twee eerder al begonnen met tekenen. Eerst illustratiewerk voor de tijdschriften *Galaxie* en *Fiction*. Ik wilde toen ook al graag strip tekenen, maar dat lukte niet helemaal, ik kwam niet aan de slag. Niet verbazingwekkend overigens, want wat ik toen maakte was erg slecht!
De eerste strip die van mij werd gepubliceerd heette *Après*. Dat was in *Underground Comics* een blaadje dat Moliterni had opgericht samen met een stel mensen van Pilote. Het heeft één nummer bestaan, toen was het alweer van de kaart. Ik had voor dat verhaal al een begin gemaakt, maar kwam hopeloos vast te zitten. Giraud heeft toen een nieuw scenario gemaakt, mij aanwijzingen gegeven voor het tekenen en het geheel begeleid. Daarna heeft hij het resultaat meegenomen naar Goscinny en mij zo *Pilote* binnengeloodst. Ook bij Pilote bleef Giraud mij helpen. Hij is degene die *Jason Muller* opgezet heeft en het eerste scenario verzorgde. Bovendien hielp hij mij met het opbouwen van de pagina's van dat verhaal, hij gaf aan hoe ik het beste alles kon tekenen.
Het tweede verhaal is geschreven door Christin, de scenarist van Valérian (in Nederland

. . . Claude Auclair. . .

Ravian, H.v.d.B.) Bij Pilote bleef ik ruim een jaar. Toen ben ik naar Kuifje verhuisd, omdat men mij daar een erg aantrekkelijk voorstel gedaan had, maar vooral omdat ik me bij Pilote niet zo op m'n gemak voelde. Het was wel een omgeving waar veel nieuwe dingen ontstonden, maar het stempel dat Goscinny op het geheel drukte was te zwaar naar mijn smaak.
Bij Kuifje ben ik ook ongeveer een jaar gebleven. Ik ben begonnen met *De sage van de Grizzly*; daarna heb ik op tekst van Greg *Het eiland Arroyoka* getekend. Die samenwerking met Greg ging echter zo de mist in dat het me beter leek het toch maar weer bij Pilote te proberen. Bij Kuifje was ik nogal teleurgesteld. Ik had met Greg uitvoerig over scenario's gepraat en over wat ik graag zou willen maken, maar het scenario wat ik uiteindelijk moest gaan tekenen leek maar heel in de verte op wat ik in mijn hoofd had en graag wilde doen. Toen ik eenmaal aan het verhaal begonnen was verloor ik al gauw iedere interesse ervoor. Dat was natuurlijk erg spijtig, maar het lag me gewoon niet. Bij het begin dacht ik dat het echt wel iets kon worden, maar toen ik het tweede en derde 'hoofdstuk' ontving en ik nog steeds geen verbetering zag verloor ik mijn interesse. Dat ik het verhaal toch afgemaakt heb lag meer aan het contract dat ik getekend had dan aan mijzelf! Bij Pilote werd ik ook niet bepaald met open armen ontvangen. Goscinny vindt het helemaal niet leuk als tekenaars bij de concurrent gaan werken. Hij heeft me wel weer als medewerker geaccepteerd, maar op een erg koele manier! Ik heb er de draad van Jason Muller weer opgenomen, met twee verhalen van acht bladzijden. Daarnaast heb ik erg veel 'actualités' getekend van een of twee bladzijden. Dat lag me beslist niet, ik deed het niet graag maar iedereen werd geacht daaraan mee te doen, of het hem goed af ging of niet.
Na die twee episodes heb ik voor Goscinny een schemaatje gemaakt om duidelijk te maken welke richting ik met de reeks heen wilde, en tevens een aantal scenario's voorgesteld die echter systematisch geweigerd werden. Ik heb nooit te horen gekregen waarom mijn scenario's ineens allemaal afgekeurd werden, er is nooit een verklaring gegeven. Ik vermoed dat het deel uitmaakte van een groter plan dat de verwijdering inhield van een aantal mensen die niet meer 'gewenst' waren. . .
Naar aanleiding hiervan ben ik toen voor de tweede keer naar Kuifje overgegaan. Ik heb in Brussel dezelfde scenario's voorgesteld als in Parijs maar natuurlijk met een wat gewijzigde hoofdfiguur en titel. Zo ontstond *Simon van de Rivier*. Toen ik terug kwam bij Kuifje heeft Greg me niets verweten, dat was erg prettig van hem. Hij begreep wel dat ik me niet op m'n gemak gevoeld had en heeft er dan verder ook geen punt van gemaakt. Hij ging er nu mee akkoord dat ik zelf mijn scenario's zou schrijven, daar was ik erg blij mee.
Het 'vertellen' heeft mij altijd enorm geïnterreseerd. Ik heb ook steeds graag zelf scenario's willen schrijven, maar ik wist absoluut niet hoe dat moest. Toch heb ik zo snel mogelijk geprobeerd alles zelf te doen, omdat ik nog nooit een scenarist ontmoet heb die zo soepel is dat hij wat ik in het verhaal wil zeggen er ook in weet te stoppen. Te vaak is het niet een samenwerking, maar juist een duidelijke scheiding tekenaar/schrijver. Te vaak zijn

scenaristen uit de literaire wereld afkomstig en houden ze te weinig rekening met de tekenaar, te vaak moeten scenaristen om hun brood te verdienen veel te veel teksten schrijven. Van de scenaristen die ik ken is er maar één, die echt in samenwerking met de tekenaar een strip maakt, namelijk Lob.(zie ook ss no. 101) Natuurlijk hoeft de scenarist 'niet in dienst' van de tekenaar te staan, maar momenteel is het nogal eens andersom. Ik geloof dat er best een evenwicht te vinden moet zijn, waar beiden evenveel inbreng hebben. Vaak is de financiële kant van de zaak hiervoor echter een belemmering, de scenarist kan zich een dergelijke samenwerking niet permitteren. Iemand als Christin komt een heel eind in de goede richting, juist dankzij het feit dat hij qua inkomsten niet van het tekstschrijven afhankelijk is

POST-ATOMAIR

Beschouw je Simon als Science Fiction strip?
Dat vind ik wel, hoewel het misschien niet helemaal in de definitie past. Ik ben uitgegaan van het science-fiction thema van een post-atomair tijdperk, om mijzelf in staat te stellen een aantal dingen in mijn strip naar voren te brengen, die ik anders niet kwijt zou hebben gekund. Er zijn een hoop problemen die die mensen van nu bezighouden, maar die toch heel moeilijk te behandelen zijn in een verhaal dat in deze tijd speelt. Wil je het daar toch over hebben dan moet je een dergelijke omweg bewandelen Bovendien trok het thema van de tijd na de atoombom mij wel aan, in verband met de vele mogelijkheden die er zijn. Het is veel minder beperkt dan bijvoorbeeld een Western. Binnen dit thema zijn psychologische verhalen mogelijk, pure avonturen, fantastische episodes, kortom mogelijkheden genoeg. Ik ben ook altijd verzot geweest op SF-romans met een dergelijk thema, dat zat er al vroeg in. Onder andere ben ik beïnvloed door een roman van *Jack Vance*, die in het Frans, als ik het mij goed herinner, iets als 'Kugil l'actucieux' heette. Toen ik strips begon te tekenen heb ik dat verhaal als inspiratiebron genomen, ik heb geprobeerd het een beetje te illustreren. Men heeft mij wel eens gezegd, dat mijn huidige werk nog wel enigszins dezelfde atmosfeer heeft als dat van Jack Vance, en misschien is dat wel zo. . .

Jason Muller in Pilote begon als een gezagsgetrouw lid van het leger van de UNO. In het derde en vierde verhaal keert hij zich tegen het wettige gezag.Simon van de Rivier evenwel begint al direct als lid van de 'plattelanders' die tegen de City vechten?
Dat kun je wel zeggen, hoewel Simon eigenlijk ook een van de stedelingen geweest is: zijn vader was een van de grootste geleerden van de city, Simon zal ook in het verhaal dat ik nu aan het voorbereiden ben, weer naar de stad terugkeren. In de voorafgaande episodes is er al op gezinspeeld dat Simon teruggaat naar het laboratorium van zijn vader om het wapen, dat zijn vader hem heeft toevertrouwd, te vernietigen. Inmiddels heb ik dat plan echter laten varen. Waarschijnlijk zullen de stedelingen er in slagen het wapen in handen te krijgen, maar ontploft het als ze het ding in hun bezit gekregen hebben en worden ze totaal vernietigd.

. Jason Muller . .

Het komende verhaal zal dan ook waarschijnlijk het laatste worden van de cyclus. Simon zal naderhand wel weer terugkeren, maar op een geheel andere manier. In alle verhalen tot nu toe zit, vind ik, een constante factor, namelijk een nogal pessimistische kijk op het leven en de mens. De volgende cyclus zal, hoop ik, een positievere optiek hebben en ook wat meer ingaan op aspecten als de verschillende manieren van leven, het ontstaan van gemeenschappen, en hoe bij voorbeeld kinderen in verschillende omgevingen verschillend opgevoed worden. Dat is trouwens iets waarover ik diverse brieven gekregen heb dat er in mijn verhalen geen kinderen voorkomen Dat is inderdaad zo: ik ben dol op kinderen, maar in mijn strip zie je ze zelden. In een van de verhalen van de nieuwe cyclus zal dat anders worden Het zal een verhaal worden met als achtergrondidee de theorieën van *A.S.Neill*, een Engelsman. Hij heeft een boek geschreven getiteld 'De vrije kinderen van Summerhill', waarin hij de school van Summerhill beschrijft. Dat was een geheel open kostschool die zo rond 1930 is opgericht (en misschien nog wel bestaat) die de kinderen zoveel mogelijk vrij liet. De kinderen op de school waren vaak probleemgevallen maar dikwijls viel Summerhill zo bij hen in de smaak dat ze er tot hun 18e, 19e jaar bleven. Binnen de school kregen ze zoveel mogelijk zelfstandigheid en dat gaf erg interessante resultaten.

GIONO

Er zijn problemen geweest met het eerste verhaal van Simon?
Ja, nou en of. Wat was er namelijk gebeurd? Ik had enige tijd voor ik met 'De ballade van Roodhaar' begon een boek gelezen van *Jean Giono*, getiteld 'Le chant du monde'. Dat boek was voor mij min of meer een openbaring. Ik kende het werk van Giono helemaal niet, hoewel hij toch vrij veel geschreven had. Hij schreef vooral over het land, over zijn streek, en was een groot aanhanger van 'terug naar de natuur' beweging. Hij heeft ook, nog voor de oorlog, een commune gesticht die weliswaar niet al te best gefunctioneerd heeft, maar in die zin uniek was dat er voor het eerst sinds tijden weer eens een poging in die richting gedaan werd. Hij is door de oorlogsregering van Petain sterk tegengewerkt, omdat zijn project inging tegen de regeringsfilosofie van 'werk, gezin, vaderland', en later heeft hij ook veel last gehad van de communisten. Uit zijn 'Chant du monde' sprak een bepaalde toon, er werd een heel kenmerkende atmosfeer opgeroepen die mij enorm aansprak. Toen ik het boek las nam ik mij voor te proberen die sfeer over te brengen in een strip. Daartoe heb ik een poging gedaan, maar wat men mij toen verweet was dat ik doodgewoon een stripversie van het boek gemaakt had. Het weekblad Kuifje ontving op een gegeven dag een brief van die strekking. Ze belden mij op om te informeren hoe het precies zat en ik vertelde dat ik de roman wel gelezen had maar het zeker niet regelrecht als basis voor mijn scenario gebruikt had. Het zat de redactie echter toch niet lekker en ze wilden dat ik voor de zekerheid toch maar naar uitgeverij *Gallimard* ging, die de rechten van Giono had.
Voor ik dat deed heb ik eerst

nog een advocaat geraadpleegd, die het niet nodig vond, maar Lombard zat er zo achterheen dat ik uiteindelijk toch maar gegaan ben. Bij Gallimard begon men met het maken van onnozele opmerkingen, zo van 'tjatja, dat is niet zo mooi wat u heeft gedaan', en dat terwijl ik toch naar hen toegestapt was en niet andersom. Ik kreeg toen een van de kinderen van Giono te pakken die bij Gallimard werkte, maar daar kwam ook niets definitiefs uit, omdat strip voor die man een onbekend terrein was. Met films had hij wel te maken gehad, er zijn verscheidene films op basis van zijn vaders romans gemaakt, maar strip was een onbekend medium. Tenslotte was het resultaat dat het weekblad Kuifje een brief gekregen heeft waarin Gallimard 8000 francs eiste voor de rechten, alleen voor de eenmalige publicatie in Kuifje. Daarover viel verder niet te praten. Het was betalen of een proces. Ik heb het geld toen maar betaald, maar het betekende wel dat van het verhaal geen album kon komen, tenzij er weer een hoop geld neergeteld wordt.

Werk je voor Kuifje België, of ook voor Kuifje Frankrijk?
Ik werk rechtstreeks voor Kuifje België, met Frankrijk heb ik niets van doen. In de Franse Kuifje wordt mijn strip ook niet altijd overgenomen. Zo is *De Slaven* nog geplaatst, maar met dat verhaal heeft zich een censuurprobleem voorgedaan. Het verhaal daarna, *Mailis*, zal niet geplaatst worden, waarschijnlijk om verdere moeilijkheden te vermijden.

RUSTPUNT

Mailis is overigens een veel psychologischer verhaal dan b v 'De Slaven'?
Mailis was een verhaal dat ik gepland had voor verschijning na deze cyclus. Het paste niet zo in het kader van de huidige reeks. De reden waarom ik toch het scenario opgenomen heb is dat ik na 'De Slaven' wel weer voor een hele tijd genoeg had van vechtpartijen en dergelijke. 'Mailis' was even een rustpunt waarin ik voor de verandering eens met maar een paar personages kon werken. En ik geloof dat het verhaal achteraf toch helemaal niet misstaat in het geheel.
Bij het begin van 'Mailis' heb ik Kuifje nog voorgesteld om het lied dat daar afgedrukt staat op zo'n dun grammofoonplaatje te laten bijvoegen. Ik denk dat ze het te duur vonden of zo, want ik heb daar nooit iets over gehoord. . . Je zou dat lied kunnen beschouwen als de inleidingsmelodie van een film, het had min of meer dezelfde functie.
In het begin van mijn verhalen verloopt het geheel opzettelijk nogal langzaam. De lezers kunnen de sfeer van een verhaal pas goed aanvoelen als ze de hoofdpersoon kunnen doorgronden. De langzame inleiding geeft de lezers de kans aan de atmosfeer te wennen. Op een gegeven moment werd ik opgebeld door een buitenlandse uitgever die het verhaal *De Stam der ruiters* wilde kopen. Maar, zei hij, de eerste twee pagina's laat ik weg, want daar staat toch geen tekst in! Ik vroeg hem of hij soms ook de eerste pagina's van een roman wegliet als hij ruimte tekort kwam. Nou, dat vond hij toch niet hetzelfde. Tenslotte lukte het mij hem aan het verstand te brengen dat er weliswaar geen tekst in stond, maar dat die pagina's er toch echt niet zomaar aan vastgeplakt waren, dat ze wel degelijk wat te zeggen hadden.
Ik heb nog steeds moeite met de eis dat ieder verhaal in 46 bladzijden afgerond moet zijn. Ik ben meer op mijn gemak in grote fresco's, lange, uitgebreide verhalen. In feite is ook Simon een dergelijk verhaal, alleen ben ik genoodzaakt om de 46 bladzijden een tussenstop in te lassen, waardoor ik telkens weer een aantal pagina's kwijt raak met inleiding, resumé, enzovoorts. Het is duidelijk dat het grote geheel daaronder lijdt, de vertelling wordt er minder helder door.

FRESCO

In 'De Pelgrims' werk je weer met hoofdstukken, terwijl dat toch niet door Kuifje weekblad wordt geëist
Daarvoor zijn verschillende redenen. Allereerst doe ik het om het geheel enigszins de sfeer te geven van een 'getekende roman'. Maar daarnaast is het omdat 46 bladzijden voor mij eruitzien als een nauwe, donkere tunnel waar ik door moet; een angstaanjagende opgave. Door het verhaal in hoofdstukken te verdelen kan ik tussendoor even ademhalen. Je moet bedenken dat ik aan één verhaal toch al gauw zeven àcht maanden zit te werken. Mijn grootste wens is om nog eens een 'fresco' van een paar honderd pagina's te realiseren, onderverdeeld in hoofdstukken van zo'n tien à twintig bladzijden. Als onderwerp daarvan heb ik de geschiedenis van de Kelten op het oog, een onderwerp dat me al jaren fascineert.

Je komt ook uit de buurt van Bretagne?
Ja, ik ben een 'plattelandskind'. De eerste 10 jaar van mijn leven heb ik op het platteland gewoond, in de Vendee. Dat ligt net onder Bretagne, ook aan de kust. Het is een erg kaal en vlak land, waar de levensomstandigheden niet al te makkelijk waren. Het was een arm en nogal achtergebleven gebied, waar de meeste mensen nog in 19e-eeuwse omstandigheden leefden. Mijn grootmoeder van moeders kant sprak zelfs geen Frans maar alleen het plaatselijke 'patois' dat een mengelmoesje was van Bretons en andere dialecten. Ik kon met mijn grootmoeder heel aardig in haar dialect praten, maar als mijn grootouders van vaders kant erbij waren, mocht ik dat beslist niet, dat was schandelijk! Ik mocht dan alléén Frans spreken.
In Bretagne zelf is die onderdrukking van de plaatselijke taal overigens veel fanatieker

DE ENIGE GETUIGEN VAN HUN VERTREK UIT DEZE VREEMDE DODE STAD, ZIJN DE VRIJGELATEN PAARDEN, DIE DE BOOT LANGS DE OEVER GE-VOLGD ZIJN.

uit: Simon van de Rivier

geweest. Een vriend van mij heeft nog zelf meegemaakt dat zo rond 1950 een kind dat op school Bretons sprak een soort riem op zijn nek kreeg, of zelfs een bit in de mond om het af te leren! En het meest schandelijke was nog wel dat het kind die apparatuur pas kwijt raakte als hij een ander kind aan kon geven dat ook op school Bretons had gepraat!

SPEURTOCHT

Rond mijn tiende jaar ben ik met mijn ouders van het platteland naar de grote stad Nantes verhuisd waar ik mijn tienertijd doorgebracht heb. En uiteindelijk kwam ik in Parijs terecht, na mijn diensttijd. Die eerste 10 jaar van mijn leven hebben op mij een enorme invloed gehad, want al direct in Nantes en later nog sterker in Parijs, voelde ik me niet op mijn gemak. Ik miste het landelijke. Je kunt ook zeggen dat er in mijn werk steeds een zekere speurtocht geweest is, dat ik ook daar telkens het landelijke aspect opzocht. De menselijke relaties zoals die nog op het platteland bestaan, om maar iets te noemen.
Ik geloof ook dat we terug moeten naar een leefstijl die dichter bij de natuur staat. Ofwel men gaat zoals nu blindelings het einde tegemoet, ofwel men gaat terug naar een natuurlijker leefwijze. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat we weer met een handploeg of zo moeten gaan werken, maar veeleer een hernieuwd besef van onze omgeving en een

decentralisering, een regionalisering. Dat zou niet alleen moeten plaatsvinden op nationaal niveau, maar in de gehele westerse wereld. In Frankrijk begint een dergelijke tendens zich af te tekenen. Bij deze ontwikkeling sluit ik het voortbestaan van een centrale macht niet uit, maar de bevoegdheden ervan dienen beperkt te blijven. De staat zoals die nu functioneert is m.i. ten dode opgeschreven.

uit: De Slaven

En een oplossing zoals de Verenigde Staten van Amerika?
In principe zeg ik ja, maar in de praktijk werkt het toch niet De verdeling van verantwoordelijkheden tussen de staten en de federale regering is daar toch niet goed. Teveel zie je dat de staten geneigd zijn een segregationistische politiek te voeren, dat ze zich niets aantrekken van naburige staten en er geen uniforme wetgeving is. Bovendien worden er ook weer

allerlei minderheidsgroepen onder tafel gewerkt: denk maar eens aan de Indianen Een eerste stap in de goede richting zou in Frankrijk zijn om op basis van de huidige situatie nieuwe regionale grenzen vast te stellen en deze regio's de mogelijkheid te bieden politiek en administratief zelfstandiger te worden. Binnen dat raamwerk vallen ook zaken als regionale radio- en tv-zenders, het versterken van de betrokkenheid van de mensen bij het regeren, enzovoorts.

GRIZZLY

De tijd tussen de publikatie van 'Mailis' en van 'De Pelgrims' was wel erg lang, meer dan een jaar Wat was daarvan de oorzaak?
De 'Pelgrims', dat nu gepubliceerd wordt, heb ik afgelopen januari beëindigd. Ik heb er

niet continu aan gewerkt, in de tussentijd heb ik nog een 15-pagina verhaal getekend voor het album *De Sage van de Grizzly*, dat bij 'Les Humanoïdes Associés' uitgegeven is
Daarin zijn ook de drie hoofdstukken opgenomen die ik nog, in de tijd voor ik aan 'Het eiland Arroyoka' werkte, bij Kuifje gemaakt had. Ik had de redaktie voorgesteld een serie te gaan maken over de begintijd van de kolonisatie van Amerika en Canada. Vooral wilde ik Indianenstammen laten zien die nogal afweken van wat het algemene beeld geworden is
Het was niet mijn bedoeling echt 'een visie' te geven op het Indianenprobleem, maar meer om te laten zien op welke manier de Indianen dachten, en hoe ze een onderdeel wisten te worden van de natuur. De Indianen beseften de waarde van de natuur en ze leefden dan ook op een manier die de natuur geen geweld aandeed. Het merkwaardige is, dat ik gemerkt heb dat die mentaliteit voor sommige mensen zo vreemd is, dat ze zelfs de strekking van het korte verhaal *La Légende de Nez Pointu et de Trois-Pattes le loup*, waarin dat thema nadrukkelijk behandeld wordt, niet kunnen aanvoelen. Ik vraag me nog steeds af hoe de verhalen destijds in Kuifje ontvangen zijn. Kennelijk was het geen succes, maar het 'waarom' is mij een raadsel. Misschien kwam het ook wel wat te vroeg. Greg stelde mij toen voor 'Arroyoka' te gaan

Kathedraal van Chartres

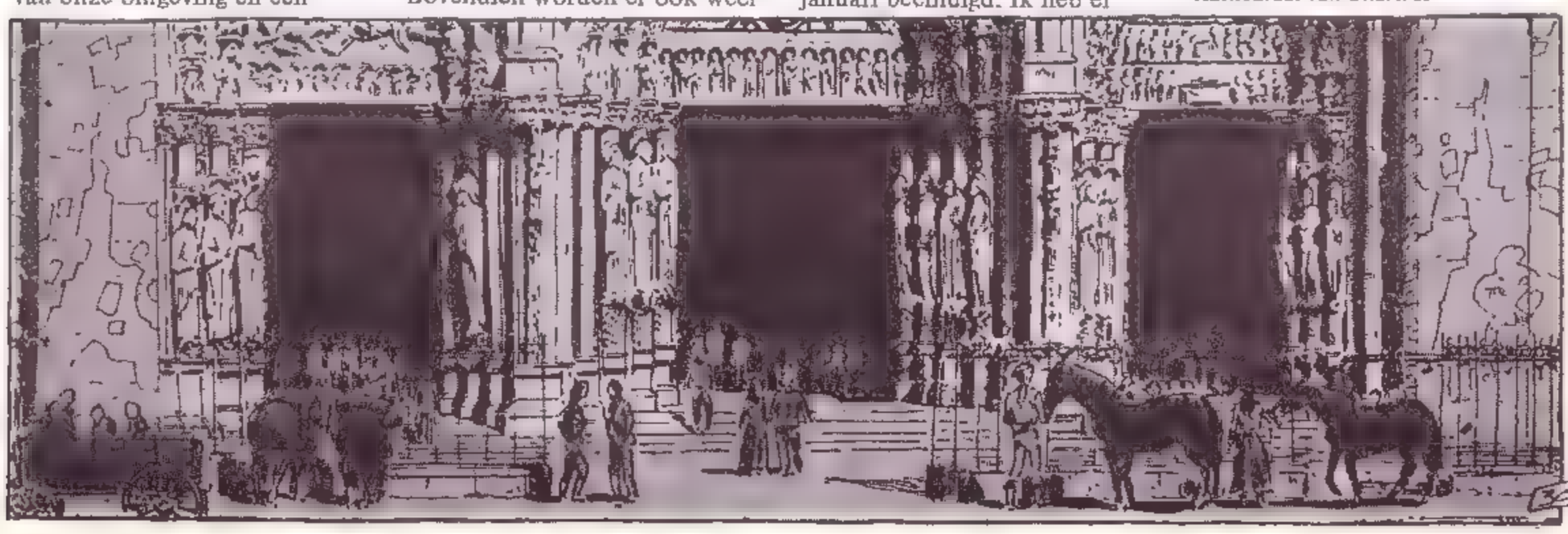

doen en nadien was het niet meer mogelijk met mijn eerste project door te gaan, omdat inmiddels *Derib* bij het blad gekomen was en al een tijdje *Buddy Langway* tekende. Een hele tijd lang heb ik het Derib wel kwalijk genomen, dat hij mij de kans ontnam mijn indianenserie voort te zetten. Toen ik vorig jaar de kans kreeg het verhaal af te ronden in een album heb ik het direct gedaan.

Heb je de indianenreeks van Kresse gelezen?
Ik heb wel eens een verhaal doorgekeken, maar nooit echt gelezen. Het is eigenaardig; technisch is het erg knap, maar als strip vind ik het niet 'levend'. Misschien zou ik me er eens wat meer in moeten verdiepen, ik weet het niet. Kresse heeft zich ook wat meer verdiept in de Apaches, terwijl ik me meer interesseer voor de levensstijl van de semi-nomadenstammen uit het Noorden en Noord-westen. De indianen die ik op het oog had (en heb) waren Indianen uit het woud, die jaagden, vaak een vast territorium hadden en dikwijls ook aan landbouw deden. Over die stammen is nog weinig geschreven, hoewel het toch een boeiend onderwerp is. Maar misschien doe ik het nog wel eens een keer. . .

CHARTRES

In het verhaal 'De Pelgrims' speelt Chartres een vrij belangrijke rol. Heb je deze stad genomen naar aanleiding van het feit dat je maar een half uurtje er vandaan woont?

Simon en Emeline

Misschien wel een beetje, maar zeker niet alleen daarom. Wat ik in dit verhaal wil vertellen is de terugwinning van een filosofie. Het bijzondere aan Chartres is dat die plaats al duizenden jaren lang telkens weer voor een bepaalde overtuiging herwonnen is. Chartres is een pelgrimsoord, dat was al zo in de pre-keltische tijd. De Kelten hebben het als pelgrimsoord overgenomen, daarna de Romeinen, die er een soort fort gebouwd hebben Als je in Chartres bent, zie je ook dat de huidige kathedraal op een soort terp staat, die beslist niet natuurlijk is. Onder de kerk bevindt zich een hunebed, ik geloof zelfs dat die nog toegankelijk is, met een bron waarin de mensen zich baadden, omdat dat allerlei gunstige gevolgen zou hebben.
Na het Romeinse fort heeft er op de heuvel eerst nog een kerk gestaan, een Romaans klooster, en daarna is men begonnen met de bouw van de kathedraal van Chartres. En zelfs in de kathedraal kan je allerlei stadia terugvinden. Het oudste deel is gebouwd in de tijd vlak na de Romeinen , het eerste christelijke tijdperk, en daarin is de invloed van de Tempeliers duidelijk terug te vinden. Dat is overigens zo in bijna alle Gotische kathedralen in Europa. In de opvatting van toen was het een soort humanistische plek, waar de mensen bijeen kwamen, elkaar ontmoetten en over allerlei problemen praatten. Er vonden christelijke ceremoniën plaats, maar ook feesten die nog een heidens tintje hadden. Er werd gedanst, er werd in de kerk overnacht, dat kon allemaal. Pas het strenge katholicisme verbood dat, en toen is de kerk het strenge instituut van tegenwoordig geworden. Ook vandaag nog heeft de kerk van Chartres iets speciaals. Vanuit talloze landen komen er nog steeds veel pelgrims naar Chartres, terwijl er toch genoeg andere grote kathedralen zijn. Voor Simon's reis naar Chartres heb ik gebruik gemaakt van enkele foto's, maar vooral ben ik zelf gaan kijken hoe het interieur van de kathedraal op mij overkwam. Ik heb wat geschetst en al gauw kreeg ik in de gaten dat ik me wel een nachtmerrie op de hals gehaald had! Vandaar dat ik me bij de uiteindelijke bladindeling grotendeels beperkt heb tot tekeningen van veraf en van niet te grote plaatjes per pagina! Ik zag al die maanden extra werk al voor me!

NATUUR

In 'Simon van de Rivier' laat je geregeld zien hoe de natuur de menselijke werken weer ongedaan maakt .
Daar ben ik altijd al door gefascineerd. Als je bijvoorbeeld hier vlakbij door de bossen van Rambouillet loopt, dan zie je dat op plaatsen waar bijna nooit iemand komt, de weg helemaal begroeid raakt met gras en mos en met allerlei plantjes, die tussen de stenen in groeien. De natuur heeft daar een enorme kracht. Wist je dat de weg, die Brazilië dwars door het Amazonegebied aangelegd heeft, om de haverklap versperd is, omdat de oprukkende natuur dwars door het beton heengroeit! Daaruit blijkt weer dat, behalve als de mens echt op grote schaal vernietigende wapens gaat toepassen, de natuur een hoop schade weer ongedaan kan maken. En voor mij is dat toch wel een beetje een geruststellend idee!

DE BEWOGEN GESCHIEDENIS VAN
HET WEEKBLAD KUIFJE

KUIFJE 1946-1949

door Marcel van der Hoff

De bewogen geschiedenis van Kuifje weekblad - Kuifje, het blad voor de jeugd van 7 tot 77 jaar, is zelf al weer 31 jaar oud. Het spreekt vanzelf dat de inhoud van het blad in deze jaren allerlei ontwikkelingen heeft doorgemaakt. Welke dat zijn geweest zullen we in drie deel-artikelen proberen te schetsen: Kuifje van '46 tot en met '49, van '50 tot en met '65, en de tijd daarna.

We schrijven donderdag 26 september 1946. Het eerste nummer van het weekblad Kuifje is verschenen. Vanaf nu krijgt het een vaste plaats aan de waslijn van jeugdbladen en tijdschriften in de Belgische en Nederlandse kiosken. De afname van dit eerste nummer blijkt gigantisch. De eerste oplage, zo'n 40.000 exemplaren is zó snel uitverkocht, dat reeds voordat nummer 2 uitkomt, enkele tienduizenden exemplaren zijn bijgedrukt.
In een periode, dat de strip nog maar nauwelijk binnen het huisgezin getolereerd werd, lijkt deze plotselinge escalatie moeilijk verklaarbaar. Bovendien was een prijs van Bfr. 3.50 (al vlug Bfr. 5.00) beslist aan de hoge kant. De andere bladen van dat ogenblik, Bravo en Robbedoes, waren in verhouding stukken goedkoper, Robbedoes zelfs nog 1 franc. Het heeft dacht ik niet in de bedoeling gelegen, een wat vermogender (lees: 'beter') publiek te bereiken. Kuifje was immers voor *iedereen* bedoeld. De fantastische verzorging van het blad echter, moest de prijs rechtvaardigen. (Bovendien, plaats je eens in de situatie van een schooljongen in 1946 met een paar franc op zak en je wilt een stripblad kopen. Je wilt graag Robbedoes lezen, maar ook Bravo en Kuifje. Wat moet je nu kopen? Robbedoes, Bravo of misschien wel beide, of Robbedoes en iets anders? Voor Robbedoes en Kuifje heb je geen geld. Ja, maar je kan die prachtige Kuifje toch niet laten liggen? Dan maar een andere keer Robbedoes of van een vriendje lenen. Uit oogpunt van concurrentie niet slecht bekeken van de Kuifje weekbladredactie!) Het is misschien de weldoordachte, uitgekiende formule van dit jeugdblad geweest, die het uitblijven van succes, al vóór de uitkomst van het eerste nummer, uitgesloten moet hebben.

Raymond Leblanc, de *big-boss* van de toenmalige *Editions Lombard*, had het geniale idee gehad, om - de in die jaren niet al te actieve - *Herge* als art-director en tekenaar aan te trekken voor het nieuwe blad, op slimme wijze gebruik makend van de populariteit van stripfiguur Kuifje. Aangevuld met van Melkebeke als hoofdredacteur, vormden zij een trio, dat in eerste instantie de opzet en het aanzien van het blad bepaalde.

twee succes rijke mensen: Hergé en Raymond Leblanc

. . . de witte ondergrond, de strook bovenaan met de dunne rode band overdwars met erboven in fraai geschilderde letters Kuifje en de dan in een kader geplaatste kleurenplaat. . .

Hoe moeten we het succes van toen nu herleiden? Er zijn meerdere redenen te bedenken. Een ervan is ongetwijfeld de kwaliteit van de tekenaars geweest. In de eerste jaren zijn het vier tekenaars die de scepter zwaaien, te weten *Jacques Laudy, E.P. Jacobs,* de tot dan toe onbekende *Cuvelier* (Laudy en Jacobs kwamen van het blad Bravo) en last but not least *Georges Rémi.* Aan deze lijst moet eigenlijk nog Le Rallic toegevoegd worden, een tekenaar die echter vooral bij het Belgische en Franse publiek aansloeg. Stuk voor stuk, op een geheel eigen manier, zeer knappe tekenaars, maar vooral ook *verhalenvertellers.* Avontuur was het wat de klok sloeg en hoe!
We vinden niet alleen realisme vermengd met een flinke dosis fictie in de *teken*verhalen, maar ook in de vele *korte verhalen* (*De goochelprins Robert Houdin*) en langlopende feuilletons (*De vallei der Vrees, Conan Doyle; Planeten voeren Oorlog, H.G.Wells.*). Het hield hiermee echter niet op. Om het opvoedende karakter nog wat te versterken, en daarmee de acceptatie bij het grote publiek, waren er de nodige rubrieken. Rubrieken die het blad in meer of mindere mate het karakter van een *magazine* gaven. Door de (begin-)jaren heen een indrukwekkende lijst. *Kuifje vertelt* (geheimschrift e.d); *Kapitein Haddock vertelt* (Over schepen); *Majoor Wings vertelt* (over vliegtuigen); onder leiding van een voor deze gelegenheid *niet* verstrooide professor Zonnebloem: *Knutsel je mee?* ; een spoorwegkroniek; een autorubriek etc. Maar ook: het Postzegelhoekje; Kuifje in Sporttrui, en om de padvinder in Kuifje *én* de lezer niet uit te vlakken: het *Woudlopershoekje.* Rubrieken met - hoewel af en toe knullig - wetenswaardigheden op allerlei gebied. Aardigheden en feiten, die niet direct onder een noemer geplaatst konden worden, kregen een plaats in *Pell Mell* of *Van Alles en Nog Wat.* Ook aan de cultuur werd niet voorbijgegaan: *In een Hoekje met een Boekje* (!); *Kuifje in de Bioscoop* (ondertekend met 'de cameraman'); en *De Geschiedenis van de Schoonheid.* Een formule die zeker niet nieuw was - Robbedoes en Bravo hadden ook rubrieken -, maar die stringent doorgevoerd werd en wonderwel een mooie eenheid vormde met de realistische strekking van de overige inhoud van het blad. En laten we wel wezen, in elk opzicht spande Kuifje in de

periode onder de jeugdbladen de kroon.

VORMGEVING

Was het niet door de inhoud, dan was het wel de papiersoort, prima lay-out of prachtige kleurendruk, die het publiek tot kopen deed besluiten. Sterk is hierbij de invloed van Hergé als art-director. Niet alleen zijn eigen schitterend uitgevoerde verhalen, de Zonnetempel (Wanneer wordt dat nu eens in de originele, véél langere versie herdrukt?) en het Zwarte Goud, zijn een getuigenis van professionalisme, maar bijna elke cover op zich is een apart kunstwerkje. De witte ondergrond, de strook bovenaan met de dunne rode band overdwars met erboven in fraai geschilderde letters Kuifje en de dan in een kader geplaatste prachtige kleurenplaat. (Een lay-out die trouwens sterke overeenkomsten vertoont met de vooroorlogse Petit-Vingtièmevoorkanten van Hergé en ook sterk doet denken aan de zwart-wit vooroorlogse Kuifjes, in de verzamelaarsmond genoemd: 'Kuifje met de kleine plaat'). In de eerste jaren vinden we vier kleurenpagina's (plus twee in één steunkleur) op 12 of 16 pagina's en vanaf n.18 in 1948, 8 kleurenpagina's op 16 blz. (later op 20). In verhouding misschien weinig kleur ten opzichte van zwart-wit, maar wèl ingenieus verdeeld (Neem bijv. het eerste nummer: de voor- en achterkant in kleur plus de middenpagina's).

Hoogtepunt uit de periode 1946-1949 is naar mijn bescheiden mening, de tweede helft van 1948 en de eerste helft van 1949. In nummer 38 van 1948 wordt het tekenaarsbestand van het blad uitgebreid met Willy Vandersteen en Jacques Martin; ieder met een eigen vervolgverhaal, respectievelijk het Spaanse Spook en Alex de Onversaagde. In nummer 8 van 1949 start Vandersteen met de *Grappen van Lambik* Hij is degene die wat meer humor in het blad zal moeten brengen (We hadden natuurlijk af en toe Kwik en Flupke, maar daar hield het wat humor betreft wel mee op). Kuifje zelf is ondanks de humor toch meer een avonturenstrip. De zuiver realistische formule wordt dus (frisse wind) aangevuld met een humoristische, wat de diversiteit van het blad verhoogt. Het inbrengen van humor is een tendens die zich in de loop van de jaren vijftig meer en meer voortzet (Tibet met Chick Bill, Bob de Moor met Meester Mus etc.). In de tweede helft van 1949 wordt afgezien van de 'kadervoorplaat', en krijgen we een afbeelding over de gehele voorkant, iets wat de aanblik van het blad, mijns inziens niet ten goede komt. 1949 is wel een jaar dat een beginpunt vormt voor een nieuwe koers met nieuwe tekenaars (Vandersteen, Martin, De Moor). Het betekent het einde van de alleenheerschappij van het viertal Hergé, Jacobs, Laudy en Cuvelier. Vanaf nu zullen zij andere tekenaars naast zich moeten dulden. De nieuwe stroming tekenaars en de veranderde lay-out zullen het blad geleidelijk een ander aanzien gaan geven.

KROOSTRIJK

Een hoofdstuk apart vormt de publiciteit. Hoewel de Kuifje-redactie zich kon beroepen op een grote aanhang in de vorm van abonné's werd toch sterk de concurrentie van andere bladen gevoeld en wel voornamelijk Robbedoes. Had Robbedoes immers niet een trouwe lezersaanhang door de succesvolle Robbedoesclub? Kuifje kende in die eerste jaren niet zo'n instelling, maar kende een andere oplossing. Met de regelmaat van de klok verschenen er prijsvragen in Kuifje, die mede door de interessante prijzen, konden bogen op een grote deelname. Dat de werving van abonné's ook op een wat twijfelachtiger manier kon geschieden, illustreert wellicht het volgende voorbeeld: Om ook de minder draagkrachtigen als abonné aan te trekken, verscheen van tijd tot tijd de volgende annonce in Kuifje: **Abonnementskorting voor kroostrijke gezinnen,** *'Weten jullie dat kroostrijke gezinnen 10% korting krijgen op de abonnementsprijs van Kuifje? Welke vader van een talrijk kroost zou zijn jongens en meisjes, zijn vrouw en . . . zichzelf géén abonnement gunnen op het mooiste jeugdblad van ons land? '.*

KUIFJE 1950-1965

door Peter Parlevink en Ruud Uitee

Toen op de avond van 31 december 1949 de klok twaalf sloef waren de veertiger jaren voorbij; definitief. Van de ene fraktie van een seconde op de andere waren de vijftiger jaren begonnen. Zoiets is een zeer herkenbare verandering. De bewijzen ervan kom je telkens weer opnieuw tegen: de krant de volgende dag is gedateerd op 1950, op de radio spreekt men van 1950 en ook op de eerstvolgende Kuifje staat 'n datum uit 1950 vermeld. Maar dat wil allemaal niet zeggen dat er *inhoudelijk* aan de tijd waarin je leeft, de kultuurperiode, of de inhoud van je striptijdschrift, ook meens een herkenbare verandering is opgetreden. Alleen aan de datum op de eerste Kuifje uit de vijftiger jaren kan je zien dat er een nieuw decennium was aangebroken, qua vorm en inhoud gaat Kuifje gewoon verder zoals het er eind veertiger jaren uitgezien heeft. Niet dat Europa een duidelijk herkenbare veertiger jaren kultuur -zoals die in de Verenigde Staten heeft bestaan- gekend heeft; tijdens de tweede wereldoorlog stond de kulturele ontwikkeling in de oude wereld stil, om na de oorlog verder te gaan waar hij was blijven steken: in de dertiger jaren.

Veranderingen in een kultuurpatroon zetten zich doorgaans slechts zeer geleidelijk door, deels in de vorm van een verder uitbouwen van al bestaande tradities, deels in een reaktie daarop. Als in de loop van de jaren vijftig zich bepaalde vormen zijn gaan manifesteren die later als typisch voor dat decennium aan te wijzen zijn, zijn tegelijkertijd nog steeds restanten van de jaren dertig aanwezig. Veranderingen van kultuurpatronen zijn eigenlijk enorme en komplexe overvloeiers in extreme slowmotion, nauwelijks synchroon en weinig gecoördineerd: derde en vierde generaties faden alweer in als de eerste nog niet eens helemaal uitgefaded is Deze grote lijn, zoals geschetst voor kultuurbeelden in hun totaliteit, geldt natuurlijk ook voor de onderdelen ervan, dus ook voor - om maar eens iets te noemen - 'n stripweekblad als Kuifje.

Vorm en aanzien van Kuifje uit de veertiger jaren werden voornamelijk bepaald door de art-deco lijnen van Hergé en Jacobs; de tekeningen van de jonge Cuvelier lijken terug te grijpen op nog oudere tradities: die van de laat negentiende eeuwse bidprenten en heiligenlevens illustraties
Als de vijftiger jaren aanbreken is de oude kern Jacobs, Hergé, Cuvelier, Laudy, Martin en Vandersteen nog intakt. Le Rallic verdwijnt in de vroege vijftiger jaren; een aantal andere tekenaars komt en gaat: Chiletto, Caprioli, Davier e.a. Belangrijk is wel de komst van Bob de Moor geweest, die behalve 'n aantal prachtige historische verhalen ook een extra portie humor - naast Suske en Wiske - inbracht. Verder debuteerde Albert Weinberg in 1950 en richtte Hergé het oog op de toekomst door Kuifje naar de maan te sturen. Hergé is iemand wiens verhalen vaak een spiegel zijn van de tijd waarin ze gemaakt zijn: recent de guerilla in Zuid Amerika in *Picaro's*, voor de oorlog de aktualiteit van de dertiger jaren in *Amerika* en *Lotus*, en in de jaren van de na-oorlogse wederopbouw de natuurwetenschap en techniek van Kuifje die naar de maan reist. Die aandacht voor de natuurwetenschap en techniek zien we ook bij Jacobs en Martin (met Lefranc, vanaf 1952), en in de rubrieken en de

feuilletons.
In 1951 komen Reding en Craenhals als nieuwe krachten erbij en in 1952 Funcken en Tibet, allen mensen die tot de vaste ploeg zullen gaan behoren, hoewel Tibet voorlopig niet verder komt dan een paar reklamestripjes. Ook in 1951 begint Vandersteen met Tijl Uilenspiegel. In 1953 wordt gestart met de serie komplete verhalen (meestal vier pagina's). Deze verhalen zijn meestal realistisch getekend en gericht op het vergroten van de

eruditie van de lezers; men voelde in de jaren vijftig -mede onder invloed van leraren en ouders- de plicht een jeugdblad leerzaam te maken, vooral als het een stripblad was. Deze verhalen worden getekend door Weinberg, Reding, De Moor, Craenhals en, vooral, Funcken, maar ook door een paar nieuwe mensen: Macherot (in realistische stijl) en Graton
Eveneens in 1953 gaan 't Prinske (Vandersteen), Pom en Teddy (Craenhals) en De Witte Ruiter (Funcken) van start.
In 1954 zien we Dan Cooper (Weinberg) verschijnen en Chlorofyl; de laatste door Macherot getekend in een stijl die beïnvloed lijkt door die van Disney en Franquin en als zodanig een uitbijter was binnen Kuifje.

GROEI

In de loop der jaren blijkt er dus genoeg te veranderen in Kuifje, maar de duidelijkste verandering komt eind 1955 als Kuifje vanaf nummer 42 maar liefst 32 pagina's krijgt. In dat nummer starten niet alleen een aantal oudgedienden een nieuw verhaal van hun held, maar werpt Tibet Chick Bill in de strijd en komt Franquin met Ton en Tinneke. Vooral deze laatste strip heeft heel veel herkenbaars uit de vijftiger jaren. De straten, auto's en kleding en huisinrichting zoals Franquin die tekende waren up to date in hun tijd. Alles was weliswaar wat luxer dan we toen in Nederland gewend waren, en de stripheiden hadden 'n andere levenswijze dan we in Nederland hadden, maar dat zou misschien kunnen komen omdat België in die jaren geen bestedingsbeperking kende en de huiskamerkultuur van ganzeborden en naar de radio luisteren daar dus ook minder noodzakelijk was.
Bovendien was het wéér een humorstrip die geïntroduceerd werd, in een tekenstijl die volledig anders was dan die de Kuifje uit de jaren veertig beheerste. Naast Ton en Tinneke werd zelfs nog een nieuwe humorstrip geïntroduceerd, namelijk de 'tekenfilm'. Dit was een wekelijks terugkerende, in filmkaders geplaatste, komplete gagstrip in vier pagina's. Naast vaste krachten als Tibet en Macherot werd er ook door jong volk als Anjo en Bissot, en later Attanasio (1956), Berok en Maréchal (1957) aan gewerkt. Op die manier ging de tekenfilm en z'n opvolger in de zestiger jaren - de 't.v. film' - fungeren als springplank voor aankomende tekenaars in het humoristische genre. Aangezien de realistische vierpagina verhalen inmiddels door vaste krachten werden getekend was er dus geen springplank meer voor tekenaars in het realistische genre. We zien dan ook dat er een aantal jaren nauwelijks realistische tekenaars meer bijkomen, maar dat wel steeds meer tekenaars van humorstrips vaste grond onder de voeten krijgen. De kwaliteit van deze tekenaars is echter zodanig dat hun inbreng in het algemeen geen stap vooruit voor het blad heeft betekend.
Bovendien verloor Kuifje er z'n strakke vorm mee; van een blad dat draaide om avonturenstrips - waar soms humor in zat - veranderde Kuifje in de loop van de jaren vijftig steeds meer in een blad dat vrijwel evenveel humor- als avonturenstrips bevatte De reden hiervan is tot op heden niet duidelijk. Misschien was het heel eenvoudig de persoonlijke smaak van hoofdredacteur André Fernez, misschien ook constateerde men een abonnéverlies ten gunste van concurrent Robbedoes, die altijd al veel meer humor in zijn pagina's deed.
Realistische nieuwelingen zijn in de vijftiger jaren nog Harald de Viking (Fred Funcken) in 1956), Jari (Reding, 1957), en de sportieve familie Vaillant, die in 1958 een eerste vervolgavontuur beleeft (de grote Match). In 1957 komen naast de al eerder genoemde 'tekenfilm'-tekenaars ook Uderzo en Greg de positie van de humorstrip versterken.
In 1958 begint Goscinny teksten te leveren: Pechvogel en Spaghetti (eerst voor de tekenfilms, later als vervolgverhalen) en Hoempa Pa, voor resp. Berck, Attanasio en Uderzo
In 1959 komen er, naast één nieuwe realistische serie - Jack Diamond van het echtpaar Funcken (Fred Funcken is inmiddels getrouwd) weer drie nieuwe humorstrips bij: De Zoetwaterpiraten (De Moor), Scheepsmaatje Rol (debuut van Mittei op tekst van Greg) en Clifton (Macherot).

DE JAREN ZESTIG

In 1960 wordt het aantal pagina's weer uitgebreid: nu tot 48. De toename van de kwantiteit blijkt echter niet hand in hand te gaan met een toename in kwaliteit. Hoewel een deel van de extra-pagina's werd gebruikt voor uitbreiding van het magazine-karakter, met reportages en artikelen, zijn er toch een flink aantal nieuwe strips nodig De uitbreiding naar 48 pagina's ontpopt zich gaandeweg als een overhaaste stap. De beste humoristen die Kuifje rijk was (Vandersteen, Franquin, Goscinny, Uderzo, Macherot) verdwijnen snel na elkaar in de vroege jaren zestig, of krijgen het te druk met ander werk (De Moor). Er worden snel een aantal nieuwe tekenaars in het humoristische genre aangetrokken om de leeggekomen pagina's te vullen, maar àls er bij hun aanwerving al een bepaalde kwaliteitsnorm wordt gehanteerd, is dat in het door hun geproduceerde werk doorgaans niet te merken.
De uitzonderingen hierop zijn schaars. De nieuwe tekenaars in het komische genre blijken vaak niet meer te zijn dan matige imitators van de stijl van Franquin en Peyo. Alleen Greg slaagt erin aan de malaise te ontsnappen. Door de pagina-uitbreiding krijgt hij nu de kans vervolgverhalen te gaan maken. Als tekenaar-scenarist start hij met de serie Rock Derby waarvan hij in totaal 7 verhalen van ieder 30 platen zal maken
Ondanks 80% meer ruimte krijgt slechts één nieuwe *realist* 'n kans: Aidans, die begint met Het Groen Dossier. Hoewel Aidans later met Toenga laat zien dat het realisme zijn sterkste kant is start hij - eveneens in 1960 - ook nog een humorstrip: Bob Binn. Ook Anjo mag 'n humoristische vervolgstrip proberen rond de Familie Pietersen. Lichtpuntjes dat jaar worden geleverd door de oudgedienden van wie Craenhals zijn eerling 'Avontuur te Serajewo' brengt, Cuvelier op tekst van Greg begint met 'De Zilveren Vlam', en Laudy na lange afwezigheid weer even terugkeert met 'Hassan en Kaddoer'
In 1961 begint Mittei aan 'De ridders van Witla' en beleeft Rik Ringers dank zij Tibet en Duchâteau zijn eerste avontuur in vervolgstrip. Nieuweling Mazel probeert het in het komische genre met Pleitman en Berck start met de avonturen van het tamelijk bloedeloze ventje Hansje. Een zekere Jem mag een komisch bedoelde held - Stany is zijn naam - uiterst oninteressante avonturen in de Schotse Hooglanden laten beleven en Aidans produceert het eerste avontuur van Toenga. Deze prehistorische krachtpatser is in het begin wat stijf en strak getekend, maar zal zich allengs leniger langs de lianen slingeren.

WEER DIKKER

In 1962 groeit het blad uit tot 52 pagina's en maakt William Vance (ps. voor Willem van Cutsem) enige komplete verhalen en illustraties. Mittei, die in zijn humoristische tekeningen een Franquin-Greg epigoon is, blijkt ook realistisch te kunnen tekenen. In de stijl van Tibet tovert hij de avonturen van de drie

KUIFJE

EEN NIEUWE GULLIVER

padvinders, 'n zekere L., L en J (kennelijk met moeite gereklasseerde ex-gedetineerden), uit zijn hoed, op teksten van Vasseur (= Duchâteau) en Tibet. Greg tekent 'n nieuwe serie: Flor en Toosje, die geen doorslaggevend succes wordt. Verder mag ene Fonske ons tracteren op Didi-Soda; als cocktail on the rocks misschien nog wel te pruimen, als komisch bedoelde strip een mislukking. Tenslotte wordt nog gepubliceerd: Tom Landen, een eenmalige oprisping van Weinberg, en het schitterende indianensprookje Wapi van Cuvelier.

In 1963 verschijnt voor het eerst de familie Kleester door E. Aidans. Het eerste verhaal met tekst van J. Acar (later door Y. Duval). In het begin is Marc Kleester, de journalist, de held maar al spoedig komen zijn vrouw en zijn zoon hem te hulp. In 1970 komt er in het Weekblad Kuifje een eind aan deze serie. Liefhebbers van deze serie zullen ongetwijfeld hebben opgemerkt dat er in 1973 en 1974 nog een viertal kleine verhalen werden gepubliceerd in de Kuifje Pocket. Verder begint Greg in 1963 een niet zo succesvolle poging om Kees, Klaas en Alfred van St. Ogan nieuw leven in te blazen. Eveneens in dat jaar verschijnt het eerste verhaal van De Musketier van de Koning door het echtpaar Funcken.
Na 7 vervolgverhalen (1963-1967) proberen Liliane en Fred Funcken het nog eens met de hulp van Yves Duval. In 1970 zal er aan deze reeks een eind komen.
Naast Jari en Jimmy Torrent ontwerpt Raymond Reding opnieuw een avonturenserie waarin sport een belangrijk aandeel heeft. Zijn held, Vincent Larcher, laat in 7 grote verhalen zien dat hij een geniale voetballer is, maar blijkt in 1970 al zijn kruit te hebben verschoten. We zien hem daarna ook niet meer terug.

In de jaren 1964 en 1965 beleven wij niet veel nieuws. In 1964 het eerste en tevens laatste verhaal van Jimmy Stone (door Dino Attanasio en André Fernez). In 1965 is hetzelfde het geval met Ken Krom (door Berck en Duval). Het Jimmy Stone verhaal 'Operatie Valstrik' telde overigens nog 62 platen. Ken Krom kwam niet verder dan 30 pagina's. Geen 'blijvers' dus in deze periode. tenzij we het uiterst onregelmatig verschijnende 'Ray Ringo' van Vance zo willen noemen.
Als we de jaren 1960-1965 overzien kunnen we dus konstateren dat de uitbreidingen van het aantal pagina's Kuifje voorlopig geen succes hebben gebracht. De mengeling van humor en realisme die de uitbreiding tot 32 pagina's tot gevolg had, ontaardt na de uitbreiding tot 48 pagina's in een ratjetoe van strips. Het verband is zoek en hoewel een aantal oudgedienden nog wel kwaliteitswerk produceren, lijkt het erop of er geen enkele eis meer wordt gesteld aan het werk van nieuwkomers, die vrijwel uitsluitend op het humoristische vlak werkzaam zijn terwijl juist het realisme in de eerste jaren Kuifje's grote kracht was
Kuifje, in 1946 begonnen als wonderkind onder de stripbladen, is in 1965, aan de vooravond van zijn twintigste verjaardag, op sterven na dood als de sterke mannen van het eerste uur - Hergé en Leblanc - ingrijpen. Zij vragen aan Greg, die nog niet zo veel succes had gehad met zijn voor Kuifje getekende strips, maar al wel regelmatig goede scenario's leverde aan ondermeer Franquin, Tibet en Cuvelier, of hij het hoofdredacteurschap van Kuifje op zich wil nemen. Greg stemt toe, en begint te werken aan de wonderbare wederopstanding.

In nummer 14 van 1966 komt Greg's naam voor het eerst als zodanig in het blad voor. Met mevrouw *H Liesse* (ook nu nog van de partij) en *F Dop* (voor de nederlandse bijdrage aan het weekblad) vormt hij de redactie. Precies 8,5 jaar lang zal Kuifje onder zijn supervisie worden samengesteld. Deze ruim 20.000 pagina's worden met kwalitatief goede series gevuld en het zal een van de beste periodes uit het ruim 30-jarige bestaan van het weekblad worden. Ook nu nog steunt het blad op series als Bernard Prince, Luc Orient en Comanche waarvoor Greg de teksten bleef schrijven.

KUIFJE 1965 TOT VANDAAG: 'ADULTS ONLY? '

door Geert Nijmolen en René Meulenbroek

Sinds 1965 heeft Kuifje drie hoofdredacteuren meegemaakt. Wij zullen hieronder bekijken of dit ook geleid heeft tot drie verschillende beleidslijnen en zo ja, welke dat dan zijn. De tekst valt uiteen in een geschiedkundig en een beschouwend deel. Onvermijdelijk zal zijn dat sommige onderwerpen dubbel aangesneden worden.

JUBILEUM

In 1966 wanneer Greg, zoals reeds beschreven, deel gaat uitmaken van de redactie viert het weekblad Kuifje zijn 20-jarig jubileum. Maar wat valt er voor de lezer te vieren? Allereerst is er het feit dat vele reeds bestaande series worden voortgezet: Chick Bill, Lefranc, Michel Vaillant, Clifton, Rik Ringers, Ton en Tinneke e.v.a. Daarnaast worden door Greg in 1966 vier nieuwe tekenaars aangetrokken: De Groot, Paape, Godard en Hermann, met vier-pagina verhalen van Bernard Prince Craenhals komt bovendien met een nieuwe schepping· De koene Ridder.
In 1967 zien we als nieuwelingen Rob Robuust (Greg en Vicq), Doc Silver* (Funcken), Luc Orient (Paape), Bruno Brazil (William Vance), Maarten Milaan (Godard) en het eerste vervolgverhaal van Bernard Prince; (Hermann). De piraten van Lokanga. (Overigens was Paape al in 1966 voor Kuifje gaan werken onder het pseudoniem Forget).

In 1968 komen een aantal humoristische strips erbij: Dommel van Dupa; Roze Bottel van Dany en Greg, en Chlorophyl, vroeger van Macherot, nu overgenomen door Guilmard en Hubuc. Als enige realistische serie zien we dat jaar Jugurtha van Hermann Meer humor zien we het jaar daarop: Robin Hood van Turk en De Groot, Roodoog van Gordon Bess. Ton en Tinneke wordt overgenomen door Mitteï. Realistisch en nieuw is Comanche, van Hermann en Greg
Kuifje blijft in 1970 dezelfde koers volgen. Nieuwkomers zijn Rififi van Mouminoux, en Tommy Banco* van Paape en Greg.
1971 is weer een druk jaar, er verschijnt een flink aantal

*worden waarschijnlijk niet voortgezet.

KUIFJE *maakt een proefrit*

De VOLKSWAGEN

series waarvan de meeste realistisch zijn. Het Spaanse duo Gimenez en Mora publiceert twee strips: Ray 25 en Dani Futuro. Eddy Paape en Duchâteau scheppen een nieuwe held, Yorik*, en Derib maakt zijn debuut met 'Go West'*; ook verschijnt er, na Dientje, weer eens een vrouwenstrip in Kuifje: De Panters van Aidans*; verder nog Kobalt* van Fährer en 'de Drenkelingen van Arroyoka'* van Auclair. De tekst van al deze series werd geschreven door Greg. Ook Reding komt met een nieuwe serie, Sectie R. Bovendien laat Torton de geschiedenis herleven met de veroveraars van Mexico*. De humor wordt dat jaar verjongd met Butch Bell Haby* van Joel Azara en Tillieux, Korrigan* van Franz en Vicq en Bob Moon en Titania* van Mark Wasterlain.

NIEUWE FORMULE

Het is Greg inmiddels gelukt om het blad uit een impasse te halen en er een evenwichtig en stabiel geheel van te maken. De strips in Kuifje staan door zijn hogere maatstaven garant voor een zekere *minimum kwaliteit*. Over het algemeen kunnen we ook nog stellen dat de verhouding tussen realistische en humoristische strips in het voordeel van de realisten is uitgevallen, niet alleen wat betreft het aantal *strips*, maar ook wat betreft het aantal *pagina's*. Uit oudgedienden en nieuw talent heeft Greg nu dus een stripstal van hoge kwaliteit geformeerd, waarvan de kern bestaat uit:
– Greg zelf, als scenarioschrijver voor o.m. Hermann, Paape, Vance en Dany;
– Tibet (Rik Ringers, Chick Bill)
– Hermann (Bernard Prince, Comanche, Jugurtha).
– Dany (Roze Bottel).
– Graton (Michel Vaillant)
Jacques Martin (Reporter Lefranc, Alex)
– William Vance (Bruno Brazil)
Eddy Paape (Luc Orient, Tommy Banco)
- Turk/De Groot (Robin Hoed)
– Dupa (Dommel)
– Godard (Maarten Milaan)
Mensen als Hergé, Jacobs en Cuvelier publiceren te incidenteel om ze tot een vaste kern te kunnen rekenen.

Met deze stripstal meende Greg een basis gelegd te hebben voor een beleidswijziging die meer strookte met zijn ideeën. Deze wijziging wordt in het laatste nummer van 1971 met veel tam tam aangekondigd: Kuifje krijgt een 'Nieuwe Formule'. Deze nieuwe formule blijkt zowel een inhoudelijke als een technische kant te hebben. Wat als eerste in het oog springt is de formule-technische kant. Het betreft hier een tendens die al tegen het eind van de zestiger jaren was gestart, namelijk het publiceren van langere stukken verhaal in één keer. (zes tot tien pagina's). Het vanaf 1969 geplaatste verhaal van Comanche, Red Dust, is hier een goed voorbeeld van. Het bestond uit een zestal afzonderlijke episodes. En daarvoor was er ook al de Jugurthacyclus, die in afzonderlijke delen van zo'n zeven pagina's verscheen (van 1967 tot en met 1970). Deze manier van publiceren is vanaf 1972 praktisch tot regel verheven. Onder meer zijn Dani Futuro, Korrigan, Yorik, Go West, Panters, Sectie R en de drenkelingen van Arroyoka, later ook Michael Logan, Wen, de Woestijnschorpioenen, Domino en Ivan Zoerin zo gepubliceerd. Er zijn drie verschillende verhaalsoorten bij te onderscheiden, en wel.
1. Lange, doorlopende verhalen, b.v.: de 'Woestijnschorpioenen', Corto Maltese.
2. Lange verhalen in episodes, b.v.: de Drenkelingen van Arroyoka, Domino.
3. Korte verhalen, in één maal gepubliceerd, b.v. De Spirit, Wen.
Naast deze lange, merendeels realistische, verhalen verschenen er gags en de min of meer vaste strips als: Alex, Rik Ringers, Blake en Mortimer, Michel Vaillant, in relatief korte afleveringen. Bij deze series startte men dikwijls met lange afleveringen, om dan af te zakken tot 2 à 3 pagina's per week.

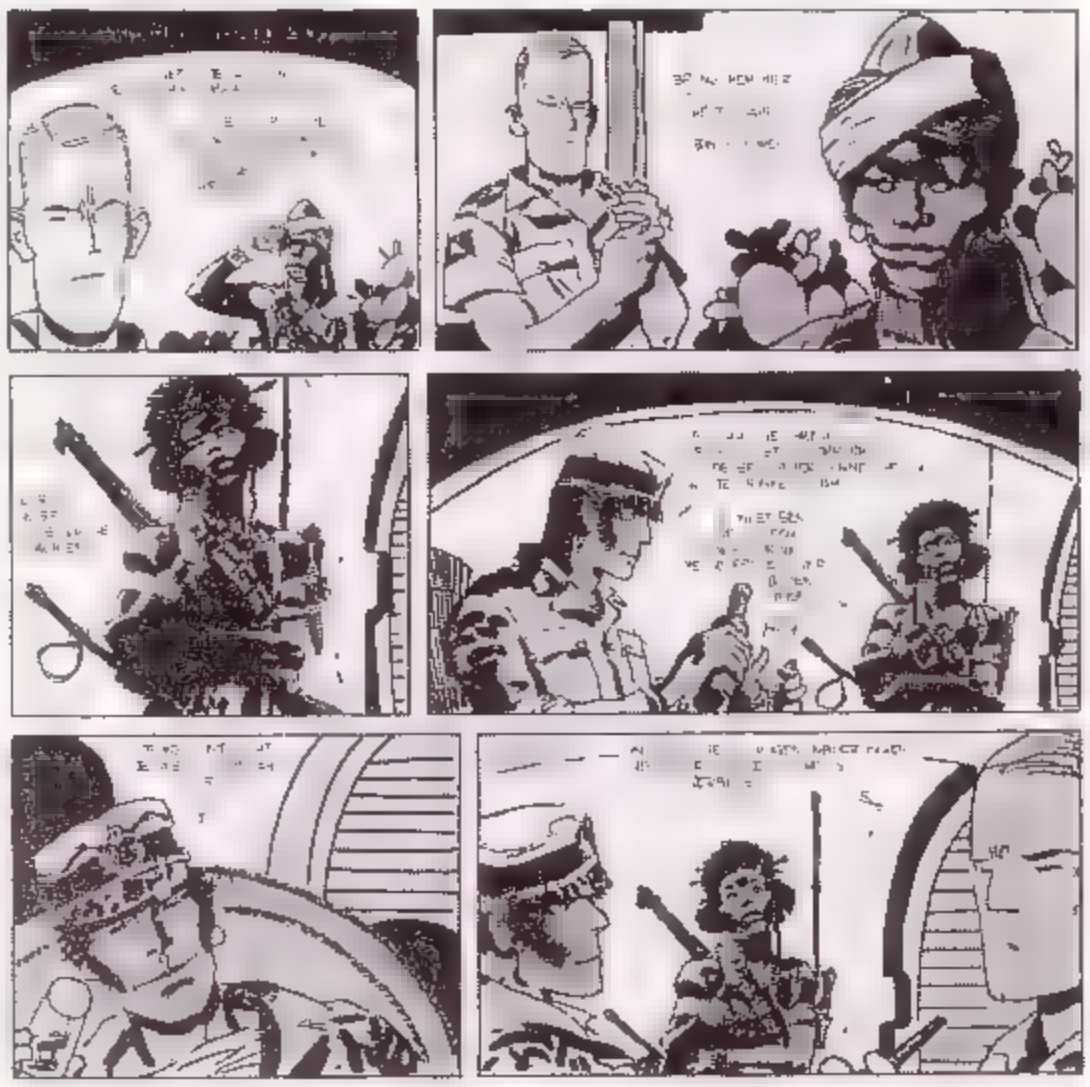

. nieuwe formule . . .

OUDER EN KRITISCHER

Het beeld van Kuifje, zoals Greg dat voor ogen had, wordt enigszins duidelijk door het volgende citaat van hem uit een aflevering van magazine 2000, ter gelegenheid van de 25e jaargang: '(Want) De ontwikkeling van Kuifje vindt zijn oorsprong in de banden met het ware publiek en de ontwikkeling daarvan. Daar waren (. . .) mensen voor nodig die de strip niet meer beschouwden als een soort minderwaardige literatuur voor primitieve geesten. Dat is gebeurd. Daar waren (. . .) tekenaars en schrijvers voor nodig die het aandurfden om moeilijke dingen ter hand te nemen. Daar waren moedige en ontwikkelde uitgevers voor nodig (. . .). Want in mijn ogen (. . .)is dat de beste garantie dat dit 25-jarig jubileum geen finish is maar een zorgvuldig gekozen en op zijn plaats gebrachte springplank voor een nieuwe sprong in de toekomst'. Konkreet gezegd mikte Greg op een *ouder* en veelal *kritischer* publiek. Dit is ook al af te lezen uit het feit dat de hoeveelheid bladzijden per aflevering groter wordt. *Dit brengt met zich mee dat de keuze van het blad beperkter wordt, en daardoor het gezicht duidelijker.* Kuifje gaat zich tot een gerichter publiek wenden. Wat de vorm betreft kan men dus de nieuwe formule als een breekpunt aanduiden. Wat de

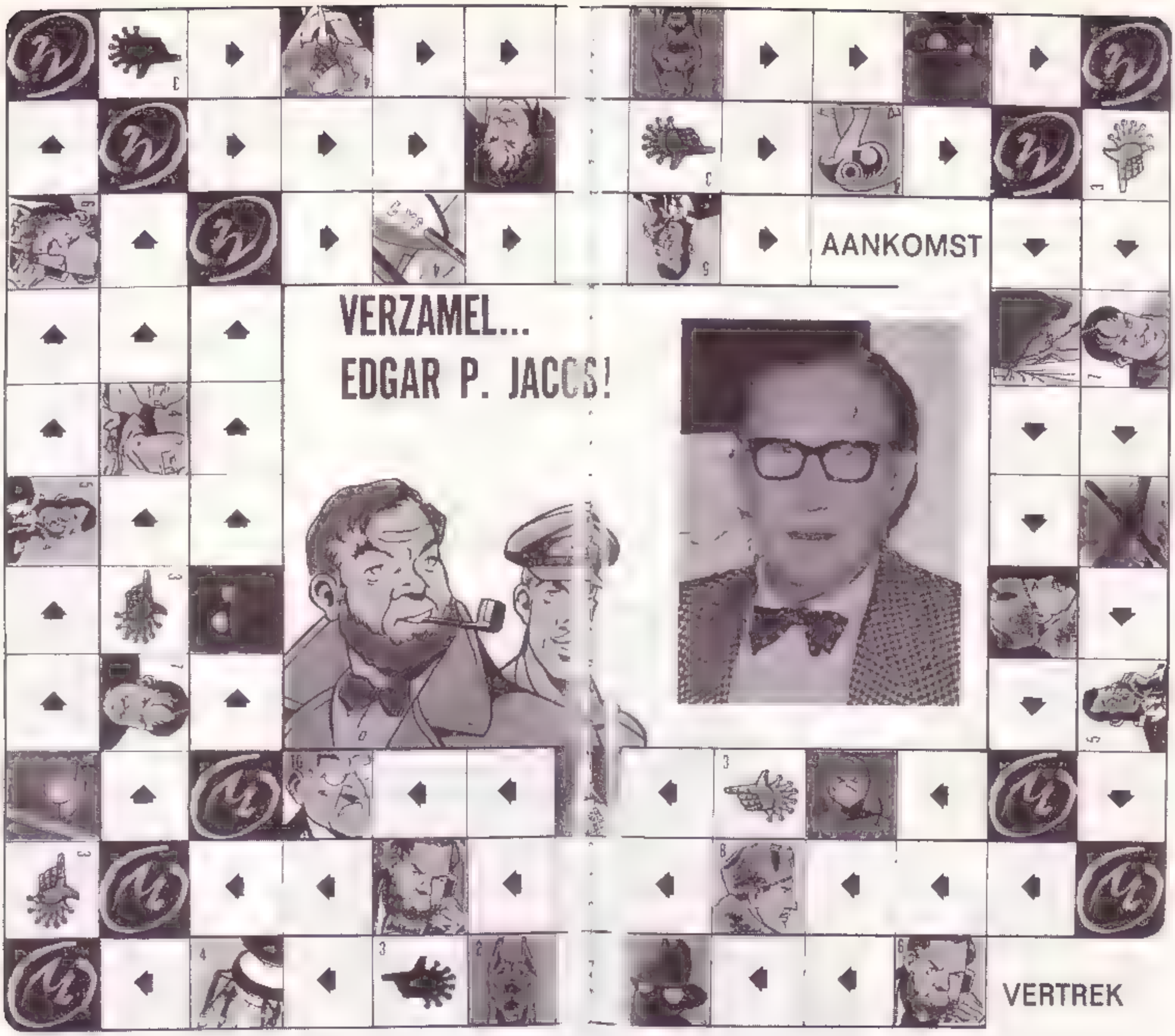

inhoud betreft is een echt breekpunt weer moeilijk te vinden. Pas geleidelijk aan gaat men merken dat een bepaald soort strips niet meer incidenteel verschijnt, maar de hoofdmoot is gaan vormen.

ACHTERGRONDEN

Een beleid dat zich richt op een volwassener benadering van de strip werkt in verschillende richtingen.
Men gaat belangstelling tonen voor de geschiedenis en achtergronden van strips. Zo wordt in Kuifje een encyclopedie van de strip* door Moliterni, Filipini en Couperie gestart, en men plaatst foto's van tekenaars en scenaristen. De problematiek in de strips wordt, om dat pretentieuze woord nog maar eens te gebruiken, volwassener, wat óók inhoudt dat satire een grotere ruimte krijgt. (Domino, De Spirit, vanaf 1973)
In 1972 worden er maar een paar nieuwe series gestart. Arabella* van Jean Ache, Floortje* van Mike en - als enige realistische - Michael Logan van André Beautemps.
In 1973 weer veel nieuwe strips, waaronder slechts twee humoristische: Kereltje* van Wasterlain en Het schone land van Onironie*, een persoonlijk voortborduursel van Meys op Herriman's Krazy Kat. De belangrijkste nieuwkomers zijn ook nu weer realistische strips: De Ballade van Roodhaar, het eerste deel van de verhalenreeks rond Simon van de Rivier (Auclair), De Woestijnschorpioenen (Hugo Pratt), Buddy Longway (Derib) en Domino van Chéret; de laatste twee met een scenario van Greg. Tenslotte start in 1973 ook nog een serie herdrukken van De Spirit* (Will Eisner), een favoriet van Greg.
In het jaar daarop maken alleen enkele realistische strips hun debuut. Corto Maltese van Hugo Pratt, Oscar* van Deynis, Ivan Zoerin* van Fellet en de serie Wen van Eric. De tekst van de twee laatste strips is van Stoquart.

BROKKENMAKERS

Eind 1974 neemt Greg afscheid als hoofdredacteur en hij wordt vervangen door H. Desclez.
Deze Desclez zet de nieuwe formule qua vorm gewoon voort, hij handhaaft het principe van lange stukken van een verhaal, afgewisseld met strips van een tot drie pagina's.
De eerste nieuwe serie die Desclez in het blad plaatst, is 'de Brokkenmakers' van Christiaan Denayer en Duchâteau, bedoeld als vervanger van Michel Vaillant.
Verdere realistische strips zijn: Jonathan van Cosey, Mycroft en Klaxon* en de kronieken van de Zwarte Griffioen*, beide getekend door Desclez zelf, Cedric door Ferry en De geschiedenis zonder helden van Dany en van Hamme. De humoristen worden aangevuld met Brik, Brak, Bernik* van Studio Aidans, Katterina van Hulet en Blareau, een Knipoogje van Ernst en Wakkie de Wasbeer van Bedu.
Wanneer Kuifje in 1976 dertig jaar bestaat, zien vier nieuwe series het licht: Karga* van Beautemps en Vernes, Rorika van Eric en Stoquart, en Graspard van Bazel* van Desclez zelf op tekst van J.Daniel. De enige humorserie is Tom Applepie* van Benn en Vicq. Verder breien Franz en Vernal een vervolg aan de Jugurtha-cyclus.

DUCHATEAU

Blijkbaar is het hoofdredacteurschap van Desclez geen groot succes geweest (er zijn onder zijn bewind nauwelijks populaire series ontstaan). Hij werd in ieder geval eind 1976 vervangen door A.P. Duchâteau, bekend als scenarist van o.a. Rik Ringers en de Brokkenmakers.
Duchâteau heeft nu zo'n half jaar de touwtjes in handen, wat een te korte tijd is om er wat zinnigs over te zeggen. Gezien de teksten die hij schrijft, geloven we echter dat er van hem weinig verrassends is te verwachten
Voorlopig ziet het er naar uit dat Duchâteau de nieuwe formule-lijn enigszins heeft verlaten; de porties van de verhalen zijn over het algemeen weer een stuk kleiner geworden.
De nieuwe series die onder zijn bewind begonnen zijn: Theo Gwenn van Hulet en Vicq, en Thorgal de Viking van de Pool Rosinski. Verder heeft hij de

serie Ware Verhalen, waar Desclez al een aarzelend begin mee had gemaakt, voortgezet. Deze verhalen worden door steeds wisselende tekenaars/ schrijvers geproduceerd.

KWALITEIT

De nieuwe formule, zoals die in 1971 werd ingevoerd, bereikte zijn hoogtepunt in de jaren 1973-1974. Na 1974 begon de kwaliteit van Kuifje weer in sterke mate af te nemen, alhoewel de lijn van de nieuwe formule voorlopig wel gehandhaafd bleef.
De oorzaak van de kwaliteitsafname moet waarschijnlijk gezocht worden in het simpele feit dat Greg een betere hoofdredakteur was dan Desclez. En ook Duchâteau heeft nog geen kwaliteitstoename weten te brengen. Door de lange produktietijd van strips is dat op zo korte termijn ook nog nauwelijks mogelijk geweest (red.). We zullen proberen de oorzaken van deze kwaliteitswisseling te omschrijven, daarbij rekening houdend met een complex van niet geheel te overziene factoren. Een van de oorzaken kan natuurlijk ook zijn, dat de nieuwe formule zoals Greg die zag niet aansloeg bij het publiek. En verder moeten we niet vergeten dat de kwaliteit van een blad natuurlijk in eerste instantie afhangt van het aanbod van tekenaars en schrijvers.

Het is voor een commercieel blad, als Kuifje is, een noodzaak om aan 2 dwingende eisen te voldoen, wil het zijn grote lezerskring (in het geval van Kuifje ± 600.000) behouden, dan wel uitbreiden. In de eerste plaats moet het een eigen gezicht hebben, het moet zich duidelijk onderscheiden van de andere stripbladen, zoniet, dan wordt het in feite overbodig.
In de tweede plaats moet zo'n blad meegaan met de veranderingen die er in de tijd plaatsvinden. Dit zijn vooral modieuze tendenzen, maar er dient toch ook rekening te worden gehouden met de veranderde opvattingen van het lezerspubliek. Wat dat betreft kan een zo groot blad met een zo logge lezersmassa eigenlijk weinig anders doen dan meegaan met de grote stroom, en kan toch weinig baanbrekend werk verrichten. Daar komt nog bij, dat Kuifje, met zijn jeugdige publiek, ook nog met een grote groep *niet-lezers* te maken heeft, namelijk de ouders. Wat betreft het eigen gezicht had Kuifje in 1946 natuurlijk al een goede start. Het was een blad waarin vooral realistisch werk werd gepresenteerd, e.e.a. vaak met een goed gedokumenteerde achtergrond. In de loop van de jaren is dit beeld echter behoorlijk verwaterd totdat het in 1965 zo'n rommel was, dat Hergé besloot in te grijpen. Greg werd hoofdredacteur en hij wist na zo'n vier, vijf jaar het blad van een matig doorsneestripblad tot een blad te maken dat min of meer een eigen gezicht had. Hij haalde het realisme weer naar voren, en ook de oude troef, de dokumentatie, was weer volop aanwezig. Allereerst is daar Greg's grote ontdekking, Hermann. Zijn drie series Comanche, Bernard Prince en Jugurtha munten uit door een uitstekende dokumentatie. Verder hebben we b.v. nog Derib met zijn zorgvuldig getekende westerns, en natuurlijk Auclair met zijn goed doordachte theorie over een toekomstige maatschappij.

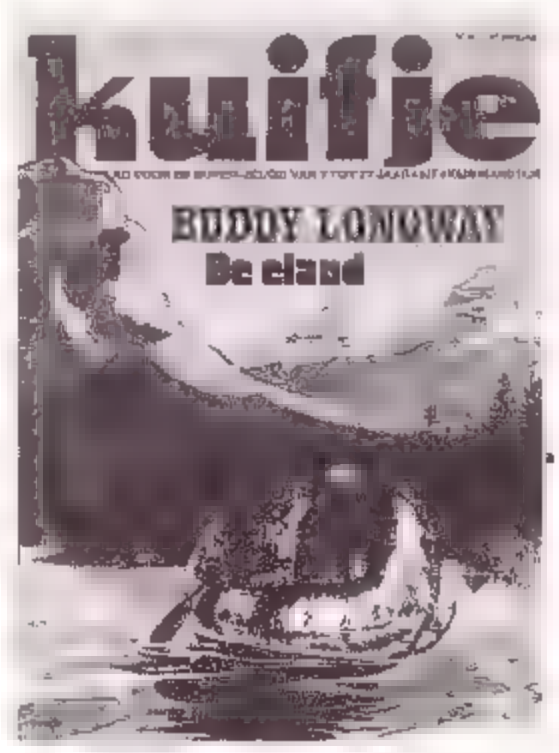

Hoewel het realisme qua aantal pagina's niet altijd zo sterk overheerst over de humor, is het wel zo dat Kuifje een groot aantal uitstekende realisten heeft voortgebracht en daarentegen weinig humoristen van formaat (Dit in tegenstelling tot Robbedoes). Vooral in de beginjaren van de nieuwe formule hebben er weer een aantal uitstekende realisten hun debuut gemaakt in Kuifje, en erg weinig humoristen (opvallend is ook dat veel realisten het nog steeds volhouden, de meeste humorstrips zijn na een of enkele jaren weer verdwenen). Tenslotte hebben de tekeningen van de realistische strips in Kuifje altijd tenminste een aanvaardbare kwaliteit, wat van de humoristische strips niet altijd gezegd kan worden.
Veel van de strips die in de vier jaar na de start van de nieuwe formule verschenen, maakten de indruk af te wijken van het aloude en uitgezogen thema van de held-schurk relatie. Je kreeg de indruk dat er een grote verandering op til was, het blad werd in die periode uit de matte en bloedeloze sfeer van een braaf en verrassingsarm stripblad getrokken, waar het momenteel weer in schijnt te verkeren.
Het was de periode waarin de belangstelling en de serieuze benadering van het stripgebeuren op zijn hoogtepunt was. De grote tijd van de underground strips was net achter de rug, en er was hoop dat er iets aan het rommelen was in de hoofden van de striptekenaars. Kuifje kwam met strips die afweken van het al honderden malen vertoonde cliché avonturenmateriaal. Derib met zijn burgerman in de woeste wouden, Auclair met zijn gedeformeerde wereld, afijn, er is al genoeg over gezegd in ons artikel 'Het nieuwe gezicht van Kuifje' in Stripschrift 94/95.
Daarnaast werden weliswaar wel de klassieke avonturenverhalen voortgezet, maar in ieder geval heeft Greg ook deze strips uit de sfeer van het gemakkelijke cliché proberen te halen. Waarschijnlijk is zijn overmatige produktie debet aan het feit dat dit niet altijd even goed gelukt is. Al met al was een en ander zeker geen revolutie in de stripwereld, maar er was tenminste iemand met (kleine) idealen en verfrissende ideeën aan het werk, en dat is al heel wat.

MODE-INVLOEDEN

Veel van de opgetreden veranderingen zijn toe te schrijven aan mode tendenzen, waarbij in de eerste plaats, natuurlijk, gedacht wordt aan het toenemende geweld in de film, in de kranten, op de tv, en dus ook in strips. Verder zien we dat ook in Kuifje de sex binnensluipt. Het is natuurlijk de vraag hoe dit komt, wat precies de invloeden zijn. Sterk gefilterde underground misschien of het effect van tv-series? (b.v. op Bruno Brazil, Kobalt). Al dit soort invloeden hebben ertoe geleid - en dat is óók een tijdsbeeld - dat de instelling van de strips negatiever is geworden, sterk kontrasterend met het altijd optimistische toontje van de vijftiger jaren.

DALING

Met het vertrek van Greg daalt de kwaliteit van het blad weer. Greg's opvolger Desclez, had waarschijnlijk, in tegenstelling tot Greg, geen goede neus voor commercieel succesvolle strips, en misschien miste hij de enigszins idealistische instelling die Greg bezat.
Zo is dan ook de enige succesvolle serie die tijdens zijn bewind het licht heeft gezien 'De Brokkenmakers'. Commercieel succesvol dan, want deze verzameling blikschade en crashes kunnen we met de beste wil van de wereld niet volwassen noemen.
Desclez heeft echter wel pogingen gedaan de volwassen kwaliteiten van de nieuwe formule te handhaven, wat dat betreft zijn o.a. verschenen: Jonathan, Cedric, Karga, De schaduw van de raaf, De kronieken van de zwarte Griffioen. Deze strips hebben alle de bovennatuurlijke en magische sfeer gemeen die zich momenteel algemeen in een grote populariteit mag verheugen. Maar ondanks dat zag Kuifje er bij Desclez wat mat en verrassingsloos uit en het miste de kracht en kwaliteit die het onder Greg wel bezat.
Ook bij Duchâteau, de huidige hoofdredacteur, hoeven we geen grote verrassingen te verwachten. De zes jaar geleden met veel tromgeroffel en gerechtvaardigd optimisme geïntroduceerde nieuwe formule is, zo ziet het er naar uit, leeggebloed. Waarom? Bij gebrek aan belangstelling misschien, of bij gebrek aan commercieel succes? Bij gebrek aan goede tekenaars of bij gebrek aan goede redakteuren? U mag het zelf zeggen. . . .

PUZZEL MEE

met

MARCEL VAN DER HOFF

De Lombard uitgaven puzzel
door Marcel van der Hoff, met dank aan Hans Matla voor voorbereidend werk.

Niet alleen de meer gespecialiseerde verzamelaar, zal het menigmaal zijn opgevallen dat één bepaalde serie (bijv. Bob Morane) verschillende uitgevers heeft gehad. Verschillen in de uitvoering, formaat en druk kunnen bovendien nog eens voor extra verwarring zorgen. In dit speciale Lombard/Helmond nummer van Stripschrift, zal ik trachten de kluwen van licentieuitgevers en verschijningsvormen wat te ontrafelen. Ik dek me van te voren in voor de mogelijkheid van fouten. Aanvullingen of reacties zijn dus welkom. Zie het maar als een eerste aanzet.

GESCHIEDENIS

Allereerst wat geschiedenis
Het eerste door *Editions Lombard* uitgegeven Nederlandstalige album is het gekartonneerde deel van de serie Blake & Mortimer: *Zwaardvis I*. Het verscheen in een oplage van 2 x 500 genummerde exemplaren (genummerd van 1 tot 500) op alphapapier (en eveneens in het Frans).
Hiernaast bestaan er nog *twee* exemplaren gemerkt A en B, bedoeld voor Jacobs zelf. Hierna verscheen de Zwaardvis I in de gewone gekartonneerde *ongenummerde* oplage, samen met Corentin I.
Lombard verscheen met *gekartonneerde* nederlandstalige uitgaven van 1950-61 (Hoempa Pa als laatste gekartonneerde) en vanaf 1954 ook *ongekartonneerd* (o.a. Chick Bill). Lombard zet zijn ongekartonneerde uitgaven tot op heden voort.
Vanaf 1965 werkt uitgeverij Lombard met *licentieuitgevers*. *Van der Hout* is dit van 1965-1968 voor de Jong Europa- en de Favorietenreeks. In 1969 neemt *Helmond* dit over. Helmond neemt trouwens vrijwel alle Lombard uitgaven in zijn pakket op, een enkele uitzondering daargelaten (o.a. in de Dan Cooperserie verschenen enkele titels alleen bij Lombard). Ook de *Geillustreerde Pers* dringt zich, zij het bescheiden, tussen voornoemde licentieuitgevers en wel van 1965-1971. Dan volgen ook nog *Amsterdam Boek* en *Semic Press*. *Oberon* sluit voorlopig de rij van licentieuitgevers (vanaf 1973).
Chronologisch ziet het er dus als volgt uit:

1. Licentieuitgever Van der Hout
   1965-1968
2. Geillustreerde Pers
   1967-1971
3. Helmond
   1969-heden
4. Amsterdam Boek
   vanaf 1971
5. Semic Press
   1971/72-heden
6. Oberon
   1973-heden

Al begint het u misschien nu te duizelen, toch nog even het volgende.
Het merendeel van voornoemde licentieuitgevers heeft zelf ook licentieuitgevers en/of uitgaven van zichzelf:
Helmond: heeft als eigen uitgever géén licenties, echter wèl eigen uitgaven: Havank (1 & 2), Spaghetti (15 en 16), Max Falk 1 (Zack).
Geillustreerde Pers: eigen uitgaven Michel Vaillant
Amsterdam Boek: een eigen uitgaven Lucky Luke (vanaf 1971).
Semic Press: wordt gelicenseerd in België wat betreft eigen uitgaven door Lombard (even voor verzamelaars: de Semicuitgaven zijn dus de *eerste* drukken). Een aardigheidje wat betreft de door Lombard gelicenceerde Semic uitgaven: de Olivier Blunder met de volledig witte kaft werd in eerste instantie in België door Lombard geweigerd; het zou niet verkopen omdat de omslag geen kleur had!

VERWARRING

Een voorbeeld, in de eerste plaats om aan te geven hoe groot de verwarring bij één bepaalde serie kan zijn en in de tweede plaats om een leidraad te geven om uit te knoop te komen, het geval *Asterix*.
Vanaf 1966-1971 verschenen bij de *Geillustreerde Pers* (no. 1 t/m 11), prijs eerste drie delen f 1,95 (!). In 1967 verschijnen bij *Lombard* deel 1 en 2 en zet dit in 1968 voort met *Standaard* als verspreider. Vanaf 1971 ook *Amsterdam Boek* en om het nog ingewikkelder te maken vanaf 1976 de combinatie *Dargaud/Lombard*
Asterix verovert Rome is een aparte éénmalige uitgave (30.000) van Free Time Publications. Dit boek bestaat bij dezelfde uitgever als plaatjesalbum met maar liefst 270 plakplaatjes (à raison van een kwartje per plaatje, maar even rekenen wat dit boek u gaat kosten a.u.b.). We zijn er nog niet. Asterix 12, 14, 15 en 17 heeft een 'bladenman'-versie gehad (de bekende gulden korting), zónder titellijst achterop. Waarom 13 en 16 niet? zult u zich afvragen. Wel 13 verscheen vóór 12 (in verband met de Olympische Spelen, weet u nog?) en 16 verscheen ná 17. Ook dat is dus opgelost.
Tot slot nog enige verschillen in uitvoering:
De *Lombard*uitgaven (behalve enkele Favorietenreeksalbums) hebben altijd een *gepersverniste*, zo u wilt *geplastificeerde* omslag. De Nederlandse licentieuitgaven (*Van der Hout* en *Helmond*) kennen die dus niet. Bovendien zijn er verschillen te constateren in druk en zelfs formaat.
Tot slot: de *nummering* is een hoofdstuk apart.
Jong Europa: Lombarduitgaven op een enkele na genummerd (no. 1 t/m 115); *Helmonduitgaven*, van no. 57 t/m 115); *Van der Hout* van no. 29 t/m 56.

Favorieten; ongenummerde reeks: Lombard deel 1 t/m32; *Van der Hout* 5 t/m 20; *Helmond* 21 t/m 32.

Favorieten: genummerde reeks:
Lombard 1 t/m 50; *Helmond* 1 t/m 50 (toch enkele ongenummerd); *Van der Hout:*

RIK RINGERS EN HET ETHISCH REVEIL

VERTROSSING IN HET STRIPVERHAAL

HENK. J. MEIER

In een radio-interview vertelde Simon Carmiggelt onlangs heel openhartig ('Ik hoef m'n kowet niet op te houden!) dat hij zich geen zaliger televisie-avond kan voorstellen dat een programmering waarbij je op één avond door twee keer te schakelen drie amerikaanse detective-series kan zien.
Vanzelfsprekend: drie verschillende series, want zelfs hij zou op één avond twee Peppers niet binnen kunnen houden. Uit plichtsbesef, omdat ik het beloofd had (the dutch way of life) heb ik meer dan twintig albums van *Rik Ringers* doorgelezen en -gekeken. Nieuwsgierig geworden naar de reacties van anderen nam ik 'Stripschrift' ter hand. In het Tibet-nummer (mei '74) schrijft Peter de Raaf over 'het sublieme samenspel van tekenaar Tibet en scenarist Dûchateau':
De eenvoud in de verhalen van Rik Ringers is misschien wel de oorzaak van het sukses. Eenvoud in de tekeningen, wat tot gevolg heeft dat alles prettig te lezen en te volgen valt, en eenvoud in het scenario. Geen ingewikkelde en bovenmenselijke toestanden, maar normale voor iedereen begrijpelijke en aanvaardbare avonturen
Een paar nummers later (december '74) recenseert Kees de Bree een RR-album. Hij constateert dat Tibet 'niet bepaald doorgaat voor de meest begaafde tekenaar die er rondloopt' en vervolgt: *Maar tussen hetgeen de zogenaamde vakmensen van iets vinden en dat wat het publiek mooi vindt zit meestal een aanzienlijk verschil. Dat kon niet beter tot uitdrukking komen dan in de onlangs door het tijdschrift Pep uitgegeven verkiezingspoll. Met meerderheid van stemmen werd Rik Ringers tot de spannendste strip gekozen. Daar valt niet veel tegen in te brengen.*

Zelden zijn de criteria van de Tros en Veronica duidelijker onder woorden gebracht dan door de heren De Raaf en De Bree: eenvoud, geen ingewikkelde toestanden, tegen hoge kijkcijfers valt niets in te brengen.
Simpele en ongefundeerde beweringen als 'voor iedereen *Een verhaal dat in afleveringen wordt verteld, heeft daardoor zijn beperkingen. De lezer/kijker moet bij iedere nieuwe episode iets uit de vorige aflevering herkennen om de draad van het verhaal te kunnen opnemen. De eenvoudigste manier om die rode draad in een vervolgverhaal te verweven is het accentueren van de herkenbaarheid van de hoofdpersonen.*
Een redacteur die bij een dagblad of tijdschrift verantwoordelijk is voor het feuilleton,zal bij zijn boekenkeuze speciaal daarop letten. Immers, lang niet iedere roman leent zich voor serialisering. De opzet van de romancier is zelfs tegengesteld aan de verlangens van de feuilleton-redacteur: een romancier wil zijn verhaal zó vertellen dat het in één adem wordt uitgelezen.
Daarom zou de stelling te verdedigen zijn, dat romans die zich goed lenen om als feuilleton te worden gepubliceerd, slechte romans zijn. Bij de nieuwe media, radio en vooral televisie, ligt dat anders. Een dagblad of tijdschrift kan zijn omvang aanpassen aan het aanbod van nieuws en verhalen. Radio en televisie moeten iedere dag een te voren vastgesteld aantal uren vol-zenden. Waarom dat zo is, verdient op zichzelf een studie.
Naast bladvulling heeft een feuilleton ook een functie als klantenbinder. Dat was in de jaren dertig en veertig ook goed merkbaar in de film-industrie: Laurel & Hardy, Tarzan en Zorro. De grootste zorg van de amerikaanse tv-producent van de jaren zeventig is het vinden van die Rode Draad. De verstrooidheid en de oude regenjas van Columbo, *de kakatoe en de T-shirts van* Baretta, *de lolly's en tiroler hoedjes van* Kojak, *het zuidelijk accent en de stetson van* McCloud.
De makers van europese tv-series pakken het iets subtieler aan: de rode draad in de britse Wrekers, *franse* Tijgerbrigade *en duitse* Commissaris *is fijner geweven. Toch zijn Kojak en Columbo europees van opzet. Echt amerikaans wordt het pas, als de rode draad 'the american way of life' symboliseert: stoer, ondeugend, oprecht, plichtsgetrouw, gezond, rechtvaardig en a-sexueel. Kortom:* Jim Rockford, Starsky & Hutch, MacMillan and wife *of* Pepper.

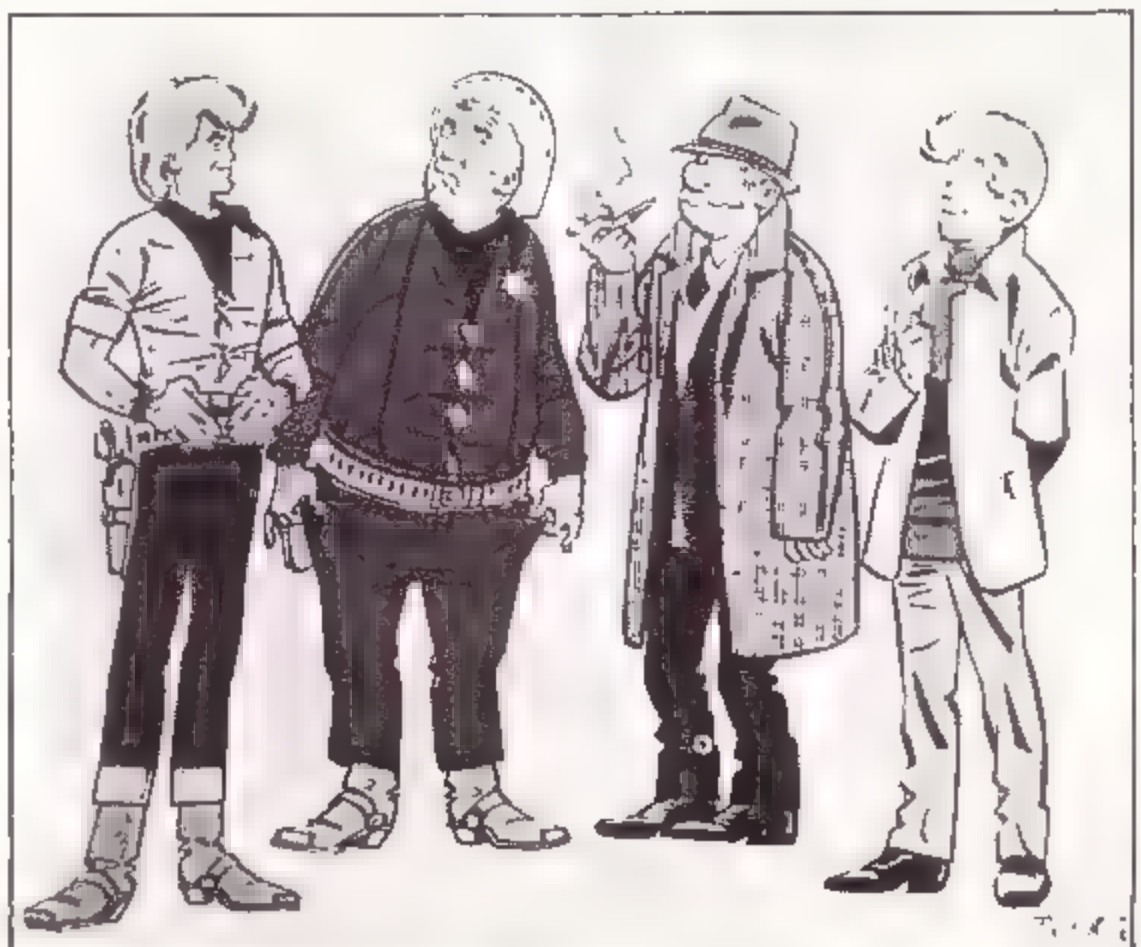

. . . het verschil is nauwelijks te zien . .

aanvaardbare avonturen' en pleonasmen als 'verkiezingspoll' en 'met meerderheid van stemmen gekozen' horen ook thuis in Tros-Veronica-jargon. Pepper, Starsky & Hutch en Rik Ringers - er zijn meer overeenkomsten.
Citeren om te bewijzen is vervelend. Daarom alleen een klein voorbeeld waarin de stoere, plichtsgetrouwe en rechtvaardige held ten voeten uit wordt getekend; de openingspagina van Rik Ringers in de Val uit de Kuifje-pocket 16.

Net als zijn televisie-collega's is de heer Ringers lid van de Morele Herbewapening en doet iedere ochtend aan het 'ethisch réveil'

Rik Ringers is meer dan iets anders een *stereotiep*. Van Dale omschrijft dat als 'vast, onveranderlijk, bij elke gelegenheid terugkerend, een afgietsel'. Natuurlijk een afgietsel van het *prototype*, 'het eerste, oorspronkelijke model, voorafbeelding, prefiguratie', aldus Van Dale

Sherlock Holmes, die ongeveer een eeuw geleden werd geboren, had een aantal incidentele voorgangers. Maar de held van Conan Doyle werd het prototype van een hele lichting 'denk-detectives'. Voor hen was de misdaad een *puzzel*, die met denkwerk moest worden opgelost. In de jaren 'twintig begon een aantal amerikaanse schrijvers die puzzel realistischer te bekijken. Dashiell Hammett zette met Sam Spade de anti-held op papier: misdaad was een *probleem*. In de jaren dertig schreef Hammet het scenario van de strip *Secret Agent X9*. In 1934 ging de strip in het 'Nieuwsblad van het Noorden' lopen onder de titel *Stille no 9* - een naam die nu nòg in het Gronings wordt gebruikt (zij het in de oneigenlijke zin van 'stille waters').
Tekenaar Alex Raymond (zie Stripschrift nr.16) zette de geheim agent op papier. Een paar jaar later zou Raymond met *Rip Kirby* terugkeren naar de Sherlock Holmes school: Kirby was een bildragende intellectueel met een butler en een voorliefde voor klassieke

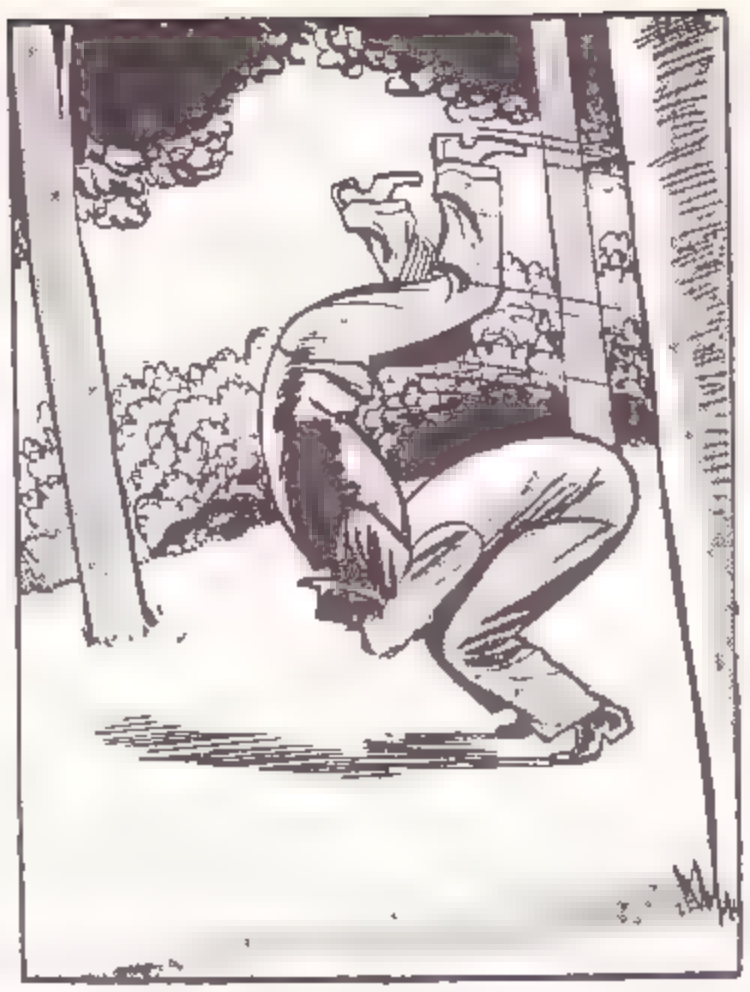

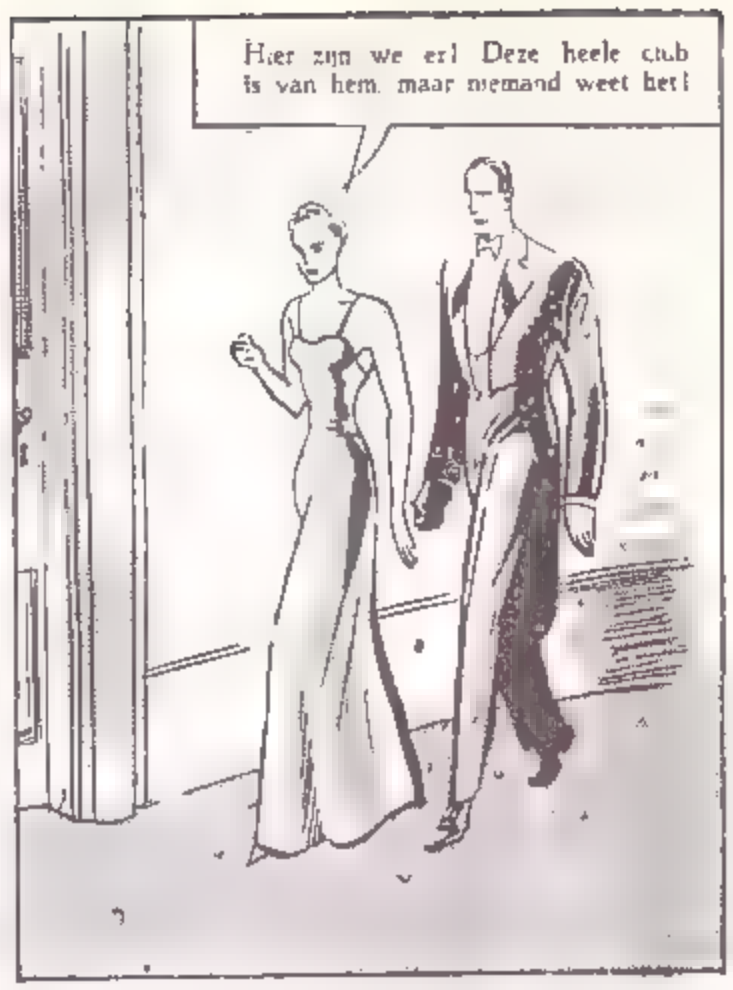

. . . het meest prominente voorbeeld . . .

muziek, golf en schaken.
Geen wonder dus, dat de eerste full-time detectives in het nederlandse taalgebied, *Dick Bos* en *Jan Kordaat* (beiden van de lichting 1941), kruisingen waren tussen Sherlock Holmes en Sam Spade, tussen Rip Kirby en de Stille nummer 9
Dick Bos - het meest prominente voorbeeld - was financieel kennelijk onafhankelijk, droeg regelmatig rok-costuums, spreidde waar nodig beschaving ten toon, maar kon ook zijn handen gebruiken - zij het dan ook op een beschaafde manier. Geen stoten onder de gordel, maar de souplesse van jiu-jitsugrepen.
De speurder was een succesvolle formule gebleken en in de jaren veertig en vijftig waren er meer papieren privé-detectives dan levende private-eyes. Vooral in Europa was het beroep vrij onbekend. Stripschrijvers en -tekenaars hadden al een beroep gevonden, dat dramaturgisch dezelfde mogelijkheden bood en geloofwaardiger was: de *journalistiek*.
Een zuiver voorbeeld uit de journalisten-avonturen school is *Flip Flink* van Eddy Paape en J.M Charlier. Als reizende roel drukte hij de voetsporen van *Kuifje*. Ook *Robbedoes* had het vak van verslaggever gekozen - zijn piccolopakje werd na jaren afgedankt. Bij *Guus Slim* zien we die ontwikkeling in omgekeerde richting. Als *Felix* was hij nog journalist (een andere protagonist van Tilheux, *Paul Panter* was persfotograaf), Mr. Slim heeft echter bewust gekozen voor het beroep van privédetective.

Met al die en tientallen andere stralende voorbeelden voor handen is het natuurlijk onnodig zelf iets nieuws te verzinnen. Dat heeft Tibet dan ook zorgvuldig nagelaten.
Robbedoes had de 'domme' Kwabbernoot naast zich, Guus Slim had Inspecteur Spek en - bovenal - Kuifje had Haddock. Dus Rik Ringers kreeg *commissaris Baardemakers* als duopassagier. En Kuifjes Professor Zonnebloem werd zonder moeite 'vertaald' in *professor Hermelijn*.

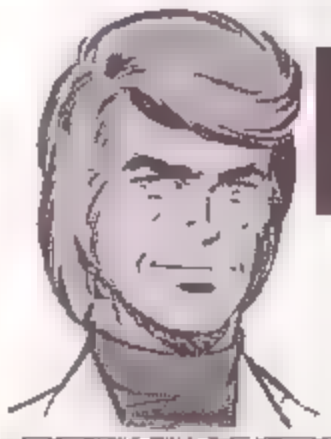

RIK RINGERS in de val

EEN ONDERZOEK VAN RIK RINGERS der TIBETen A.P DUCHÂTEAU

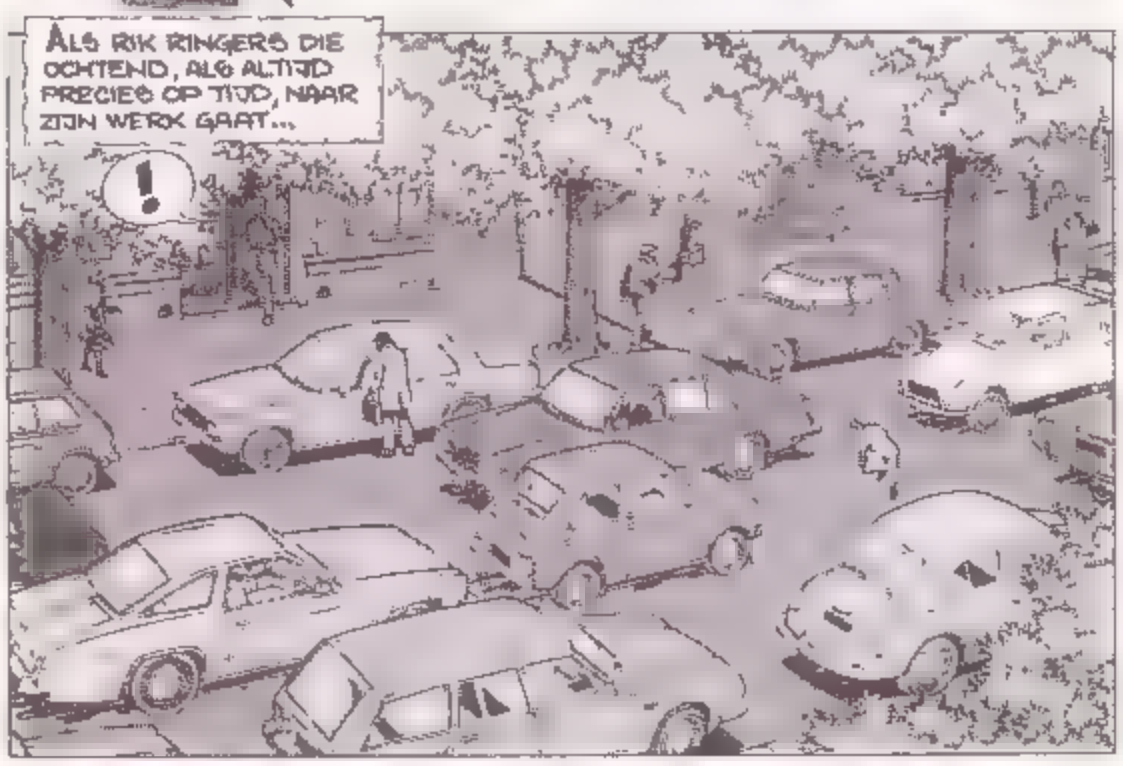

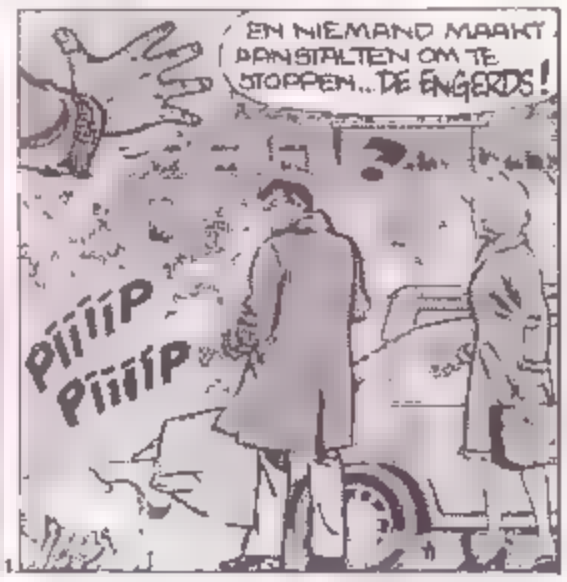

De scenarioschrijver A.P Duchateau en de tekenaar Tibet; twee goede vrienden die hun talenten verenigden en met de sympathieke held Rik Ringers de jonge lezers van het JEUGDBLAD KUIFJE spannende avonturen laten beleven!

Hergé vindt alles lelijk wat niet op zijn eigen stijl lijkt,' vertelde Tibet aan Rob van Eijck (Stripschrift mei '74), 'Ik heb toen geoefend in naturalistisch tekenen om bij Hergé in de smaak te vallen.' Daarom werd Tibets andere strip, *Chick Bill*, ook omgevormd van een dieren- tot een mensenverhaal.
Tibet heeft niet alleen bij andere tekenaars figuren 'geleend', hij plagieert zelfs zijn eigen werk. Als Rik Ringers en Chick Bill of Comissaris Baardemakers en Dog Bull van kleding ruilen, is het verschil nauwelijks te zien. Tibet heeft daarvan zelf maar even het bewijs geleverd, op pagina 12 van datzelfde mei-nummer.
Tibet is een nijver tekenaar. Maar het sprankje originaliteit dat aanvankelijk in *Chick Bill* te ontdekken was, is voorgoed verdwenen. Hij mag dan voor publiciteitsfoto's een 'duel' met tekenaar Morris aangaan, *Lucky Luke* is een reus vergeleken bij Tibets cowboykabouter. Datzelfde geldt voor zijn padvindersstrip *De 3 L'len*, die het niet haalt bij de *Beverpatrouille* van Mitacq en Charlier en natuurlijk voor *Rik Ringers* die evenveel op *Guus Slim* lijkt als een ezel op een renpaard. Vreemd eigenlijk, dat de klassieke verhalen uit de stal van Hergé het nooit kunnen opnemen tegen de doortimmerde stories van Dupuis.

Ik heb nogal wat geciteerd uit het Tibet-nummer van 'Stripschrift'. Het ligt nu voor me: dicht. Geen woord meer. Op de omslag reiken Rik Ringers en Chick Bill elkaar de ferme hand.
Starsky & Hutch.

De eerloze krijg (vervolg)

Met flikkerende ogen en zonder zich een ogenblik te storen aan de Pictenkrijgers die om hem heen staan, wendt Erwin zich tot Camlech. 'Nu vraag ik u rekenschap,' snauwt hij, wijzend op de gedode Noren. 'Wat speelt ge voor dubbel spel, heer vorst. Het ziet er naar uit of u het er op aangelegd hebt onze vloot te vernietigen. Moesten mijn krijgers daarom allen van boord? Natuurlijk, uw brandstichters konden geen pottekijkers gebruiken en toen mijn mannen tussen beide wilden komen, werden zij lafhartig vermoord. Zo is het volgens mij.' Camlech vertrekt geen spier en haalt de schouders op. 'Waarom zal ik u tegenspreken Noorman, als u het allemaal zo zeker weet. Wat er precies gebeurd is zullen wij wel nooit aan de weet komen, maar volgens mij is het zo dat deze Noren heimelijk naar de schepen waren teruggekeerd, daarbij door mij trouwe wachters die slechts hun plicht deden, betrapt werden en op de vlucht neergeschoten. Mogelijk hadden ze niet geschoten, als ze geweten hadden dat het uw krijgers waren.' 'Wie anders zou het geweest kunnen zijn? ' valt Erwin driftig in de rede. 'Veel vreemd volk zal hier waarachtig niet rondlopen in het land der gevreesde Picten.'

'Nou, als het aan mij lag, smeerde ik hem,' mompelt achter hem een van zijn aanvoerders. Hoe zacht hij ook gesproken heeft, het ontgaat Camlech niet. Meteen richt hij zich op. 'Weggaan,' prevelt hij met een onaangenaam lachje, 'ach ik vrees, dat dat nu niet meer kan. Beseft dus allen uw afhankelijkheid van de vorst der Picten.' En als toevallig zwerven zijn glinsterende oogjes in Ingrids richting

In een niet al te beste stemming aanvaardt het troepje Noren en Picten de terugweg. Nors en in zichzelf gekeerd rijdt Erwin aan het hoofd van zijn troep naast Camlech en hij luistert niet naar de uitleggingen en verklaringen die de Pictenvorst voor de brand op de vloot ten beste geeft. Hij heeft er zo zijn eigen ideeen over, maar hij wacht zich wel die te uiten, want inderdaad is het maar al te waar dat ze nu niet terug kunnen. 'Wees zo goed nog enkele dagen mijn gast te zijn met uw vrouw', prevelt Camlech naast hem. en zwijgend knikt Erwin. Wat anders kan hij doen. 'In hemelsnaam laat mij liever in het kamp slapen, daar ben ik tenminste omringd door Noren,' fluistert het meisje haar echtgenoot toe, 'ik ben zo bang.' 'Ik verstond u niet,' mengt de Pict zich brutaal in het gesprek. 'Herhaal goedgunstig wat mij ontgaan is.' 'Mijn vrouw voelt er meer voor in ons eigen kamp te overnachten. Zij. . .'

Erwin aarzelt even, 'zij slaapt in Noorwegen ook meestal in de open lucht,' liegt hij dan zonder blikken of blozen. Verbaasd neemt Camlech haar nog even op, dan glimlacht hij. 'Is het hier dan zoveel kouder, dat zij de beremantel zo dicht om zich heen trekt? ' Inmiddels hebben zij het smalle uitgehouwen pad dat naar de Pictenburcht voert, bereikt, en met een lichte druk van de knieen drijft Camlech zijn paardje wat vooruit. 'Hoe het zij, zij het,' zegt hij luid met een uitnodigend gebaar naar boven. 'Neem toch voor deze keer de muren van mijn burcht voor lief.' Zijn stem heeft een onmiskenbare dreiging als hij vervolgt: 'Bedenkt, vreemdelingen, dat gij een zeldzame gastvrijheid van de Pictenvorst niet straffeloos weigeren kunt.'

Er zit voor Erwin en Ingrid niets anders op dan Camlech te volgen naar zijn sombere burcht. De vorst der Picten voert zijn 'gasten' weer naar de grote, ronde zaal, waar hij hen wijst op de brede stenen banken langs de wand te gaan zitten, waarna hij bevelend in de handen klapt.

'Voedsel! ' bijt hij de Pict, die onderdanig binnentreedt, toe en even later wordt een grote schaal rood vlees binnengebracht, bij de aanblik waarvan Ingrid nauwelijks een rilling onderdrukken kan. 'Tast toe! ' grijnst de Pict, en zonder veel omhaal grijpt hij een bonk rauw vlees.

'Hoe is dit? ' gromt hij, als hij ziet dat niet alleen Ingrid, maar ook Erwin als versteend naar de inhoud van de schaal kijkt. 'Krijgervoedsel, Noorman, sterk, rood vlees. Komaan, tast toe! ' 'Wij, eh, mijn vrouw is geen krijger,' antwoordt Erwin, terwijl hij met mannenmoed een stuk neemt. 'Wees zo goed, ander voedsel voor háár te doen brengen.' 'Een goed woord,' knikt Camlech smekkend, 'het zal geschieden! Het bevalt u toch wel, Noorse krijger? ' 'Zeker! ' zegt Erwin onbewogen en gedurende enige tijd wordt de stilte slechts verbroken door het onsmakelijke gekauw van hun gastheer. 'Ge hebt een paar behoorlijke gespierde armen aan je lijf, Noorse gast,' gromt de Pictenvorst, nadat hij Erwin geruime tijd loerend gadegeslagen heeft. 'Je bent zeker wel sterk? ' 'Ach,' haalt de Noorse prins de schouders op, terwijl hij zich afvraagt, waar dit gesprek heen gaat. 'Laten we eens tot zaken komen, heer Camlech,' gooit hij het over een andere boeg. 'Wij Noren weten graag waar we aan toe zijn. We zijn hier gekomen om . . .' 'Jazeker, om te vechten,' grijnst Camlech met schitterende oogjes. 'Ik zei al, je bent een sterke kerel, en sterke kerels houden veel van een vechtpartij. Zullen wij eens vechten? ' Van verbazing gibbert het stuk vlees haast uit Erwins hand en Ingrid slaakt een gilletje. 'Wij vechten? ' herhaalt Erwin onnozel. 'Nee, waar dient dat toe? ' 'Dat is een oud gebruik onder ons Picten,' grinnikt Camlech. 'Maar als je er te laf voor bent, Noorman.' 'Zei ik dat? ' snauwt Erwin, die Camlech ineens een onuitstaanbare tronie vindt hebben. 'Dat zei ik niet, waarde Camlech.' 'Goed, dan vechten wij samen een keertje.' 'Morgen! ' verbetert Camlech handenwrijvend. 'Dat is dus afgesproken, Noorman. En volgens het oude Pictengebruik duurt zo een tweekamp altoos tot één van de twee gedood is.'

Camlech heeft de woorden nauwelijks over de lippen, of Ingrid rijst met een gil overeind en gaat beschermend voor Erwin staan. 'Ik wil het niet hebben!' ' roept zij schel Er komen ongelukken van, ik voel het Hij heeft niet slecht met je voor, Erwin' Bedaard legt Erwin zijn hand op haar schouder en met vals flikkerende oogjes kijkt Camlech toe. 'Verbazend wat een vrouw', prevelt hij. Vergeven zal ik haar de argwaan die uit haar woorden klinkt Spreek op Noorman, is het aangenomen of blijft gij u achter de rokken van uw vrouw verschuilen?'

'Aangenomen', bitst Erwin, die moeilijk anders kan, terug. Hij wil zich op zijn hielen omdraaien, maar de grommikende stem van de Piet houdt hem terug. 'Uw maaltijd, Noorse krijger, bedien u ervan Vees sterkt de spieren. En dat zult gij nodig hebben, morgen.' 'Mijn spieren zijn best,' antwoordt Erwin. 'Liever leg ik mij te ruste, om morgen fit te zijn.' Camlech haalt de schouders op en roept een knecht, die de twee gasten naar hun vertrek brengt. Nauwelijks is de Piet verdwenen, of bijkans huilend valt Ingrid haar echtgenoot om de hals. 'Ach, Erwin,' stoot zij uit, 'laten wij hier niet langer blijven, geen uur meer, geen minuut. Een koninkrijk zouden wij krijgen, als vorst zou jij regeren over Britse landen. Smoesjes zijn het geweest, laffe voorwendsels om je in de val te lokken. Die man wil jou doden, alleen om dan mij, mij.' 'Praat geen onzin,' glimlacht Erwin, 'en heb geduld, meisje. Het wachten is op de verspieders. Wanneer die er zijn, gaat het er op los en dan ben je eerder koningin dan je denkt.' Hij klopt haar bemoedigend op de schouder. 'En wees maar niet bang, morgen, bij de tweekamp, ik heb voor heter vuren gestaan.'

Deze woorden zijn nauwelijks in staat Ingrids ergste vrezen weg te praten. Maar overmand van vermoeienis valt zij toch ten leste in slaap. Erwin blijft alleen met zijn gedachten in het benauwde vertrek. Als hij opeens wakker schrikt uit een lichte sluimering, gloort de nieuwe dag. Meteen staat hij naast zijn ongemakkelijke legerstede. Van buiten klinkt een ijselijk gekrijs en gejammer. Er moet iets aan de hand zijn. En als hij uit de smalle vensternis kijkt klopt hem het hart in de keel, want daar, omringd door duwende en scheldende Picten wordt één van zijn Noren - worstelend als een bezetene - het burchtplein opgesleept.

Met een rood hoofd van opwinding wijkt Erwin terug van de vensterspleet. Even staat hij aarzelend bij Ingrids legerstede maar dan besluit hij de vredige slaap van het meisje niet te storen. Zijn zwaard omhangend begeeft hij zich snel naar buiten, op de smalle ronde gang. 'Vlug, naar Camlech,' prevelt hij. 'Camlech moet tussenbeide komen, of ze vermoorden hem, daar beneden.' Hij stormt de nauwe wenteltrap af. Maar aan de ingang van de smalle gang, die naar Camlechs vertrekken voert, staat onwrikbaar een donkere Pictenkrijger. 'Geen doorgang!' ' snauwt hij en de punt van zijn zwaard priemt venijnig in Erwins borst. Even staat de jonge Noor op het punt het op een gevecht aan te laten komen, maar de tijd dringt en met een ruk wendt hij zich om. En intussen staat de gevangen Noor zwetend en doodsbenauwd temidden van een troep Picten, die in stijgende opwinding luisteren naar wat de bewaker vertelt. 'Hij wilde eerst niet mee komen,' grijnsde de Pict, 'maar ik zei hem dat het bevel van zijn aanvoerder, die op de burcht verblijft, was. Dat het voor onderzoek was over de dood van onze brave Ongg.' 'Ongg dood,' klinkt een luide, woedende stem. 'Mijn brave broeder Ongg? en zijn moordenaar is hier?' De Picten wijken vol ontzag uiteen als een Pict met de hoofdmansband om zijn hals zich woest naar voren dringt. 'Hond van een hond,' sist hij de bange Noor toe. 'Gij doodde mijn broeder?' 'Hij begon!' jammert de Noor, 'hij was dronken.' 'Ge beledigt hem ook nog!' schreeuwt de Pictenaanvoerder. 'Ai, groot is mijn verdriet groot mijn schande.' De Pict rukt zich de pijlkoker van het lijf, grijpt zijn boog en maakt een woedend gebaar. 'Zet hem tegen de muur, daar Eigenhandig zal ik mij wreken. Onder mijn pijlen zal de moordenaar sterven.'

Als de Pict de boog opheft duikt een gestalte met flapperende haren naast hem op en rukt de boog opzij. 'Je zult wachten tot het oordeel van de vorst', snauwt Erwin, nog hijgend van het harde lopen. 'Als het waar is wat beweerd wordt zal ik zeker instemmen dat mijn krijger gestraft wordt.' De Pict rukt vergeefs aan zijn boog en schijnt Erwins woorden nauwelijks te horen. En als hij merkt dat de ander de boog onwrikbaar vast heeft, gaat zijn hand naar het mes aan zijn gordel. 'Neem het heft niet in eigen hand!' roep Erwin luider zodat ook de andere Picten hem kunnen horen. 'Wacht tot Camlech de Koning verschijnt!' Op dat moment gaat het mes van de Pict razendsnel omhoog, maar de Noor is erop bedacht en zo vlug dat het oog het niet volgen kan schiet ook zijn linkerhand uit. Het volgende ogenblik tuimelt de Pict half over Erwins schouder heen en smakt voorover. Even staan de Picten, die dreigend naderbij gekomen zijn, verbouwereerd stil. Niemand van hen heeft precies gezien hoe dit gebeurde, maar dan springen er twee of drie naar voren en bedolven onder zijn tegenstanders rolt Erwin tegen de grond.

De Picten juichen als zij de Noor zien vallen, maar zij juichen te vroeg, want in zijn val sleept hij zijn tegenstanders mee, en zijn stevige knuisten zorgen ervoor dat zij niet te zachtzinnig op de grond belanden. Terwijl de Picten doezelig bijeen zitten, springt Erwin snel op, juist op tijd om ook de vierde aanvaller in het stof te doen bijten. Het rumoer van het gevecht is ook tot Camlech doorgedrongen en wat hij beneden ziet gebeuren maakt hem al gauw klaarwakker. 'En moest ik met die duivel vechten', prevelt hij verschrikt, 'dat nooit. En haasten moet ik mij want hij zolt maar met mijn krijgers rond. . . Ze durven hem natuurlijk niet te doden omdat hij mijn gast is. Bah! ' Camlech spuugt nijdig op de grond, gooit haastig een mantel om en stormt naar beneden 'Wacht maar mooie vechtersbaas,' gromt hij, 'ik weet nu een manier om van jou af te komen. . . Voorgoed. . . .'

Met een nijdige kreet maakt Camlech een einde aan het gevecht op de binnenplaats, hetgeen Erwin, ondanks het feit dat hij al verscheidene malen Picten in het zand heeft laten bijten, een zucht van opluchting doet slaken Met langzame passen komt de forse Pict op hem toe 'Wat heeft dit te beduiden,' snauwt hij, 'Gij schendt het gastrecht, vreemdeling. Daarmee beledigt ge ons ' 'Uw eigen krijgers hadden dat gastrecht al geschonden,' bijt Erwin de Pict toe. 'Ziedaar een van mijn krijgers die op het punt stond vermoord te worden ' En in het kort zette hij de situatie uiteen. 'Deze krijger van je heeft een van mijn dapperen vermoord? ' roept Camlech uit. 'Gedood in een gevecht,' verbetert Erwin hem. 'Het gaat niet aan, dat uw mannen dan maar het recht in eigen handen nemen. Over dood en leven beslist de vorst.'

'Dat is zo,' prevelt Camlech. En hij kijkt een beetje idel. Dan komt er een loerende uitdrukking in zijn ogen. 'Dat is zo, Noorman. En daarom zal uw krijger sterven. Tenzij gij voor hem vechten wilt Gij begrijpt zeker wel, dat ik er niet meer over denk, een gezellig partijtje met je te vechten. Daarvoor is de toestand nu te ernstig. Maar vechten zult ge, tegen drie van mijn beste krijgers. . om het leven van uw krijger ' Hij keek Erwin even met een spottende grijns aan. 'En om het uwe. . .'

Er zit voor Erwin niets anders op dan Camlechs voorwaarden aan te nemen en zo, weinige ogenblikken later, staat hij tegenover drie pezige Picten, terwijl Camlech met een tevreden grijns het teken voor het gevecht geeft Een grote schare Pictenkrijgers heeft zich op de wallen verzameld om getuige te zijn van Erwins ondergang en vanuit de nauwe vensternis van haar vertrek kijkt ook Ingrid, bleek als een dode, toe. Als een man vallen de Picten van drie zijden aan, maar Camlechs triomfantelijke grijns verdwijnt als sneeuw voor de zon, wanneer hij de jonge Noor in actie ziet komen. Zo razend snel zijn z'n bewegingen, zo plotseling gebeurt alles, dat het amper te volgen is maar opeens liggen twee der drie Picten uitgeschakeld op de grond en schreeuwt de derde om genade. Een luid gejoel van minachting klinkt op uit de rijen der Picten en hierdoor aangespoord doet de derde Pict wanhopig een uitval Zonder pardon rekent Erwin met de kerel af en draait zich dan bliksemsnel om. De tweede Pict is moeizaam overeind gekropen en met zijn mes gereed springt Erwin op hem toe. 'Mededogen', fluistert de Pict in doodsangst. . . Erwin aarzelt even en laat de man los. 'Het leven schenk ik je,' roept hij, 'opdat ieder kan zien dat ik geen wrok heb jegens het volk der Picten.' Langzaam krabbelt de Pict overeind en op zijn hoede wacht Erwin af.

(wordt vervolgd)

POSTRIP TUM

Beste Evert,

't Is niet zo dat de kanttekeningen bij het Gopo Gossum verhaal niet goed zijn (integendeel), maar ik heb nog wat aanvullingen.
Het eerste dat mij opviel in jouw tekst bij strook 5 is dat je de laatste balloon van Gopo fiks ingewikkeld vindt. Dat blijft-ie, ook na de gegeven verklaring, hoewel in mindere mate. Wanneer je echter kennis neemt van het feit dat het woord 'malarkey' (al sinds ± '35 in gebruik en geen uitvinding van Kelly) een nagenoeg zelfde betekenis heeft als het woord 'baloney' (ook wel Boloney of bologny) zal dit dermate verhelderend werken dat de balloon begrijpelijk wordt voor iedereen.
Na deze volzin: strook 9, plaatje 2, 'Say it furty, man' Purty – Perty – Pretty. Zelfde plaatje, Grimdoom: 'Veep' staat voor 'V.P.', Vice President.
Strook 10: Na wat je bij 7 over 'Potrzebie' zegt stel ik voor dat 'Sonchakannonda' in dezelfde categorie valt.
Zelfde strook volgend plaatje: Doa betekent 'Dead on arrival'; een afkorting die vooral in politie- en hospitaalrapporten nogal eens gebezigd wordt.
Strook 11. Een ex-president van Frankrijk deze Mendes-France. De melk in zijn hand slaat op zijn niet bepaald succesvolle campagne de nationale Franse volksdrank, wijn, te vervangen door minder spirituele melk. Het toegevoegde '4' vat ik ook niet.
Dan nog een ding. Laatste strook eerste balloon. 'Okeekeefoonie' waar, dat zal duidelijk zijn, het woord Fon(e)y / Phon(e)y in verwerkt is. Een uitstekende persiflage overigens. An' it's such good drawing too!

Eric Hoek

Naschrift: A tip of the Geradts hat! Alleen DOA stond er al

Geachte nieuwsredaktie,

Als vrij regelmatige Stripschrift-lezer, wil ik voor een keer reageren op een artikeltje in uw rubriek NIEUWS over het nieuw verschenen blad GUMMI.
In de eerste plaats moet mij van het hart dat ik het behoorlijk onsportief en oncollegiaal vind, om een blad waarvan net één nummer is verschenen, op deze manier af te kraken.
Voorts werden er in dat artikeltje een aantal opmerkingen gemaakt die helemaal niet kloppen.

De opmerking: . . . overbekende kwaliteitsstrips' vind ik gelul, want op Conan na, heb ik er geen één in een nederlands blad aangetroffen!
'. . . matig vertaald en slecht gecorrigeerd. . .' vind ik helemaal onzin!
De desbetreffende vertaler(s) bedienen zich van uitstekend Nederlands, en ik heb, wat ik heel opmerkelijk vind, in het eerste nummer geen enkele taalfout kunnen ontdekken!

Als de lay-out van die Ger van Wulften een 'te zwakke imitatie van het rubriekgedeelte van Metal Hurlant' is, waar lijkt die lay-out van jullie dan wel niet op!

De tekening van Gal is inderdaad voor de poster van de Wereldkartoenale gebruikt, maar volgens mij was dat pas een maand later! (Gummi verscheen in mei, en de Kartoenale begon pas 16 juni).
De opgewekte schrijver van dat artikeltje weet zo goed te vertellen wat er allemaal aan Gummi mankeert, en hoe de redaktie het allemaal wél zou moeten doen; zou deze bijdehante jongeman dan ook wat nederlandse tekenaars kunnen noemen, die in aanmerking komen voor die kwaliteit die Gummi nastreeft?
Was het maar waar dat onder ons een man of vrouw à la Gotlib, Brétécher of Pichard woonde! Dan konden we nog eens lachen!
Of wilde u soms de zouteloze, blote-billen-lol van een Jan van Haasteren onder de bijzonder getalenteerde rekenen? Ik durf er nauwelijks naar te kijken!
Nee heren, ik ben blij dat er een blad als Gummi op de markt is verschenen! Nu kan ik, en velen met mij, eindelijk eens al die uitstekende buitenlandse strips lezen en begrijpen, want een goede kennis van de Franse en Engelse taal is nl. niet voor iedereen weggelegd.
'De frustraten' van Claire Brétécher komt trouwens uit de Nouvel Observateur, en dat Conan-verhaal heb ik eens trachten te lezen in een special van Marvel! Dus niet uit één van die 4 bladen waar u het alsmaar over heeft!
(Overigens, geen één van deze bladen is in Hilversum te koop Ik moet er altijd voor naar Bussum of nog verder! *Overbekend* zei u toch?).
Volgens mij hebt u er helemaal geen verstand van en ik krijg sterk de indruk dat een van uw redaktionele medewerkers wat rancune kwijt moest!
Als u zich nou gewoon blijft beperken tot professor Pie, Tom Poes, heer Bommel en aanverwante onbenulligheid, dan neem ik wel een abonnement op Gummi voor het betere werk!
Hopelijk behandelt u mij niet net zo lullig als u met de makers van Gummi heeft gedaan, en bent u zo sportief deze brief te plaatsen.

Herman Schouten
Hilversum

SAME PLAYER SHOOTS AGAIN

Dank voor uw pedante brief uit Hilversum, die naar inhoud, teneur en poststempel te oordelen zelfs de indruk wekt in de Langestraat te Amsterdam te zijn gepost! We zullen niettemin hierbij de mijnen die u zo kwistig voor ons heeft gelegd stuk voor stuk demonteren:
Uw mening dat een kritische benadering van een nieuw tijdschrift 'oncollegiaal en onsportief' zou zijn delen wij niet, en wat méér is: het is o.i. een taak van Stripschrift.
Wanneer u door emoties gedreven de totale bespreking als 'afkrakend' beschouwd heeft u relativerende opmerkingen als 'wie zijn wij? ', 'een eerste nummer van een blad is nu eenmaal altijd paniek' en 'De professionaliteit staat garant. . .' gemist. Goed lezen is en blijft een boeiende kunst.
Wellicht steekt er een grond van waarheid in uw reactie op onze aanmerking over 'overbekende kwaliteitsstrips', want vanuit onze informatie en een overvloed aan materiaal overschatten we wat dat betreft misschien uw mogelijkheden in 'de provincie'. Teleurstellend is het dan evenwel nog te ervaren dat we u met de rubriek La France Oh, la la handelend over juist de onderhavige bladen niet hebben kunnen bereiken. (Stripantikwariaat Wammes, Laarderweg Bussum) zal u wat dat betreft graag ter wille zijn.)
Wat de vertaling betreft geeft u zelf al met de opmerking dat u in Conan bent blijven steken aan daarover niet te kunnen oordelen.
Layout blijft een kwestie van smaak of wansmaak, daarover zullen we het met u - naar we vrezen - wel nooit eens worden, maar hoe dan ook wij verwachten juist van Studio van Wulften wat dat aangaat, meer! Goed ingelicht als u kennelijk bent had u kunnen - nee moeten *weten dat de tekening van Gal zelfs* tweemaal *voor de tentoonstelling van Knokke-Heist werd ingezet, t.w. voor een poster ten tijde van de jurering (me!) en later nogmaals in een wel zeer fraaie uitvoering en in zeer beperkte oplaag tbv bevriende relaties van de Kartoenale.*
Wat betreft Nederlands talent waarover u zo somber bent, valt buiten de gevestigde namen als Khing, Julsing, Pollman, Swarte, Geradts, Buckinx en Clerkx om er maar enkelen te noemen ook nog wel het nodige te beleven. Wanneer u nu eens alle moed bijeenraapt en op onze verantwoording De Vrije Balloenuitgaven ter hand neemt, kunt U daarin naast werk van de door u zo verfoeide van Haasteren, welks nivo hier niet ter discussie staat, regelmatig strips aantreffen van sluimerend Nederlands talent dat daar nu tenminste een kans krijgt. Of er nu met Brétécher en Pichard valt te rollen van de lach, heeft u zelf inmiddels wel via 4 afleveringen Gummi kunnen ervaren.
Het idee dat er een rancune zou bestaan tussen Gummi en Stripschriftredacteuren moet wel uit het brein van een zeer kwade genius voortkomen.
De opmerking dat Professor Pie (die foute spelling alleen al!) en heer Bommel onbenullige strips zijn, laten we graag voor uw rekening. Het lijkt zeker dat men ook daarvoor moet kunnen lezen! .
Overigens zijn we mét U blij met de verschijning van Gummi, dat we echter een lans breken voor het plaatsen van onbekende buitenlands kwaliteitswerk en Nederlandse produkties lijkt ons alleszins redelijk. Neemt u vooral dat abonnement op Gummi en wat uw laatste opmerking betreft, ach u ziet maar. . .

Veel sterkte. Nieuwsred

ELVIS!

'GOT A LOT O' LIVIN' TO DO-met rauwe kreten werden we wakker geschud, de wereld verbijsterd.

Met Elvis begon alles: een sexy jeugdrebel, die wervelend door de jaren vijftig ramde, de personificatie van het eerste grote verzet tegen het establishment een eerste zangidool dat met zijn rauwe, hese bariton tegelijk de geboortekreten van de popmuziek en die van een generatie gitaristen uitte. De verpersoonlijking van Amerika en de verwerkelijking van de Amerikaanse succesdroom; van chauffeur tot miljonair. Gekoesterd door *Sam Phillips* van Sun Records en later gecoached door de 'magische' hand van kermisbaas 'kolonel' *Tom Parker*. De beer was los en de wereld stond op zijn kop.

De reacties waren even fel-agressief en intens-emotioneel als Elvis' performances waarvan je soms korte flitsen zag op de Duitse t.v. *Pro* of *contra* Elvis, een middenweg bestond niet. Spijkerpakken, bakkebaarden, vetkuiven, fietskettingen, brommers, dijkers, pleiners, *Pim Maas en Ria Valk*.

Als je je belazerd, razend, opstandig, agressief of down voelde draaide je Elvis en blerde de longen uit je lijf dat lucht te op.

Later werd alles anders: Elvis verouderde met zijn publiek, zijn songwriters kwamen nog nauwelijks tot prestaties van niveau. En toen na een comeback met zijn oude repertoire de kritieken unaniem lovend waren, was het gebeurd: de vlam eruit, de beer getemd. Het lege opvreters rond Elvis nam toe evenals zijn moeilijkheden in de privésfeer. De Boulevardpers waarover Elvis zei: *They make you and they brake you*, dook daar evenals in de beginjaren gretig op in: Elvis een knorrige, vette, ziekelijke, aan drugs-verslaafde vedette met excentrieke, macabere uitspattingen. De cirkel was rond.

Tegen deze nieuwe hetzige vuilspuiterij bleek Elvis dit keer zonder een leger van jeugdige uitzinnige fans niet opgewassen. Hij was geestelijk en lichamelijk opgebrand — de prijs voor Fame and Fortune. De omslag van zijn laatste LP waarop hij in exact dezelfde houding staat als op zijn eerste EP — en met Unchained Melody en Littl' Darlin' uit de jaren vijftig, was een vinger-wijzing. The King is dead, the legend lives on.

Het is te hopen dat een massahysterie en de walgelijke commerciële uitspattingen die rond *James Dean* en *Buddy Holly* plaatsvonden ons dit maal bespaard blijven en de platenmaatschappij de verleiding kan weerstaan nog jarenlang onder Elvis' naam (Jack Jersey and the Jordanaires?) nieuwe platen uit te brengen!

Van mijn parachute naar de oneindigheid werd het ripcord weer iets korter.

LA FRANCE? OH LALA!

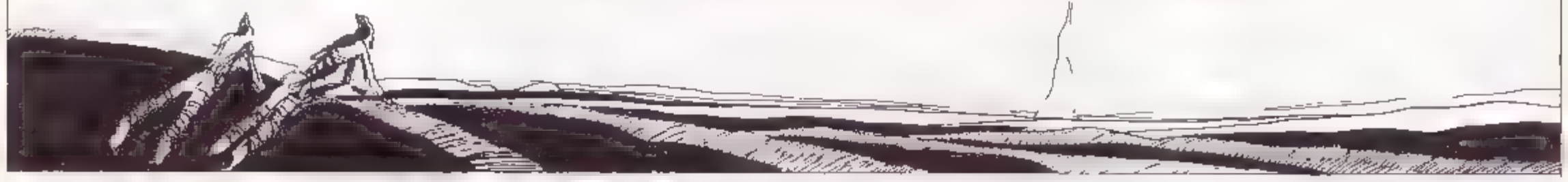

MOEBIUS

Uitgeverij Les Humanoides associes heeft enige fraaie albums op de markt gebracht *L'homme est il bon?* door tekenaar extra-ordinaire Moebius, *Voyages* door een leerling van Moebius (Giraud) Dominique Hé en *Lone Sloane '66* van Druillet. Over Moebius hoef ik eigenlijk niet meer lovend te zijn. Je kunt een album van Moebius eigenlijk blindelings aanschaffen (We kunnen de vraag L'homme est il bon? met 'Ja, die man *is* goed beantwoorden) In dit tweede harde kaft album voor de Humanoides staan al eerder gepubliceerde verhalen zoals het titelverhaal (al eerder zowel in Pilote als in Metal) en *Le creveau du Major,* het sciencefiction detective verhaal, met Blueberry invloeden en een held in het Raymond Chandler genre. Er staan een paar niet eerder gepubliceerde verhalen in, waaronder het laatste. Dit is een van de mooiste dingen die Giraud de laatste tijd gemaakt heeft. Hij wordt toch nog steeds beter. In dit verhaal is hij wat minder met zijn 'stippeltechniek' in de weer en meer met kleur. Waar hij vroeger

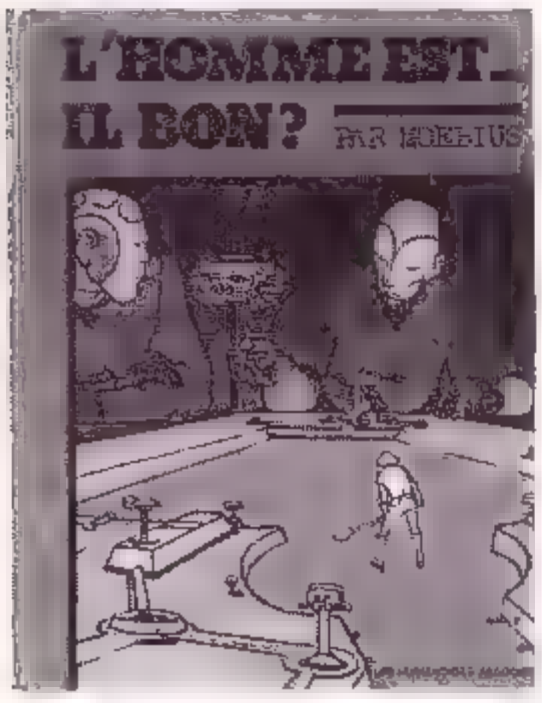

... *helder en toch gedetailleerd* ...

wolken met de kwast inktte schildert hij ze nu met kleur in, hetgeen nog meer diepte aan zijn tekeningen geeft. Jammer genoeg zit er een akelig omslag om dit album heen. De ontwerper van de Humanoides moet maar eens vervangen worden. Je kan niet willekeurig een plaatje uitvergroten en op de omslag zetten. Het gemene groene kleurtje dat hij de zwarte letters als rand heeft meegegeven, geeft de argeloze koper de indruk een misdruk in handen te hebben.

DE PEN

Voyages van Dominique Hé is ook zeer de moeite waard. Hé is een leerling van Giraud geweest. Giraud gaf in '71 les over het maken van stripverhalen aan L'Université VII de Vincennes. Hé volgde aan deze universiteit lessen om wat beter te kunnen schilderen en hij zag daar dat een zekere Giraud les gaf over stripverhalen. 'Kom laat ik eens gaan kijken', dacht hij en zo raakte hij volledig in de ban van de lessen van Giraud. Zijn schilderwerk raakte op de achtergrond en hij wierp zich volledig op het maken van strips.
Hij publiceerde, vaak op scenario's van anderen (o.a. Giraud), in Pilote en Rock et Folk. De meeste verhalen in dit zwartwit album komen dan ook uit deze bladen.
De reizen die Hé de lezer laat maken spreken me bijzonder aan. Ze spelen in het verleden, de toekomst, het heden, in de Oriënt, in Zuid-Amerika en zijn steeds verrassend. Misschien is Hé wel een van de weinige tekenaars, die ontkomen is aan Giraud's stijl van tekenen. Zijn tekeningen blijven helder (misschien doordat hij met de pen tekent in plaats van met de penseel?) hij werkt gedetailleerd zonder rommelig te worden.
In dit album staan ook enkele van zijn schilderijen afgedrukt. Ik ben daar niet zo kapot van, wat mij betreft houdt hij zich bij strips

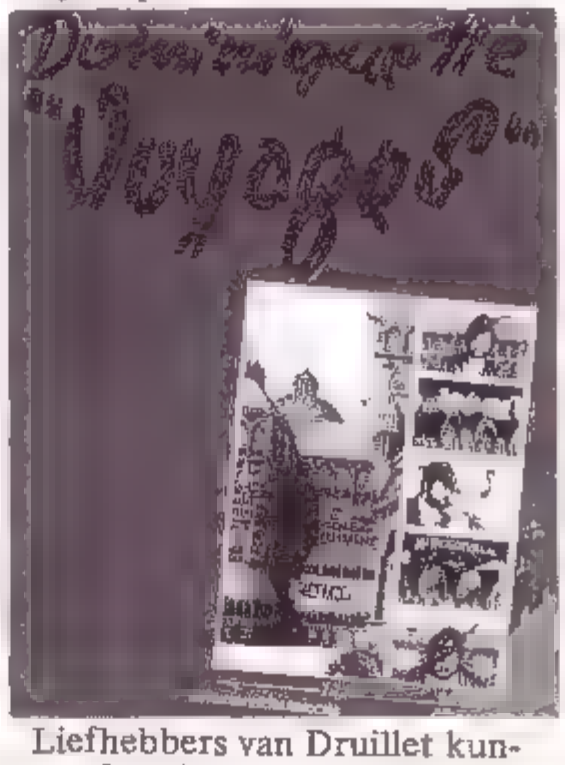

Liefhebbers van Druillet kunnen hun hart ophalen bij de heruitgave van het allereerste Lone Sloane verhaal uit 1966. Ik ben er niet kapot van maar ja ik ben dan ook geen liefhebber. De voorkant van dit album is in zijn makabere *La Nuit*-stijl. Ook al niet om vrolijk van te worden. Het grootste gedeelte van dit album is in zwartwit. Er is een toegift in kleur aan dit album verbonden.

PUNK-SHIRT

Is Metal Hurlant op z'n retour? De laatste twee nummers van dit tijdschrift blonken niet bepaald uit door de kwaliteit. Nummer 19 wel in kwantiteit· het is een extra dik zomernummer.
Druillet keert in deze nummers terug met *Lone Sloane* en Gillon mag voor de Humanoides *Les naufragés du temps* vervolgen. (Het tragische verhaal van het album 'Schipbreukelingen in de ruimte, dat een jaar of wat geleden bij Semic Press Nederland uitkwam. In de antikwariaten liep het natuurlijk wel, maar in de inloopzaken e.d. niet. Zodat er geen vervolg op kwam in Nederland. In Frankrijk zijn er inmiddels drie albums van uit, die waarschijnlijk nooit in Nederland zullen uitkomen)
Chantal Montellier met haar futuristische 1966 is een van de weinige *hoopvolle nieuwelingen*. Over haar spoedig meer. Ondanks dat in het themaverhaal bijna iedereen meedoet (in nummer 19) (Macedo, Nicole Claveaux - altijd subliem -, Clercx, Gal en Moebius) overtuigt het geheel niet en lijkt men niet bijzonder door het thema (een bezoek aan de planeet Paradis 9) geïnspireerd.

Het enige, wat me echt is bijgebleven is een advertentie, waarin drie louche dertigers in een Lone Sloane t-shirt me vragen of ik m'n punk-t-shirt al heb. Nee heren, dat had ik nog niet, maar een Lone Sloane t-shirt hoef ik ook niet, dan liever een t-shirt van *The Stranglers.*

Bij uitgeverij Jacques Glenat is ook weer het nodige verschenen. Twee nummers van het geheel vernieuwde tweemaandelijkse blad *Circus*, Circus nieuwe formule zogezegd. Een veel groter formaat (à la de begintijd van Pilote), beter en luxer papier en een gigantische prijsverhoging, van acht naar 20 francs, zo rond de zeventien of achttien gulden dus. Wat krijgen we nou voor dit aanzienlijke bedrag? Op het eerste gezicht veel, de verzorging is prima, het is *net een soort album* en de omslagen zijn mooi.

Maar als we wat verder gaan kijken blijkt het met het tekenwerk en de verhalen, tamelijk belazerd gesteld te zijn. We treffen een paar slappe imitatoren aan: *Winniger*, die een slappe imitatie van Pratt produceert en *Poivet* die een slechte imitator van Gigi en Cuvelier (wat een combinatie) blijkt te zijn. Het enige aardige is de gastrubriek. In deze rubriek in nummer 9 als gast Georges Pichard met een voorpublikatie van het in oktober te verschijnen *Marie-Gabrielle de St.Eutrope* Pichard op de gesel-, in mooi vrouwenvlees prikken - en nonnentoer. Mooi getekend hoor, maar het is niet helemaal mijn stijl, geselen e.d. Ik word er ook niet bijzonder opgewonden van
In de gastrubriek van nummer 10 Franquin met schetsen van z'n monsters en Guust en tekeningetjes voor de voorkanten van Robbedoes.
Eigenlijk krijg je wel erg weinig kwaliteit voor je achttien gulden, maar het is een blad met mogelijkheden. Met een paar goede tekenaars erbij zou het al heel wat beter zijn.

De omslag van Ah Nana 4 is van de onovertroffen Nicole Claveloux met haar sublieme kleurgebruik. Ja, nummer vier alweer van dit geheel door vrouwen volgetekende blad. Uitzonderlijk: zestien tekenaressen, staat er op de omslag. En het is best een uitzonderlijk nummer.
Binnenin nogmaals Claveloux met twee gag-strips, die behalve mooi ook nog leuk zijn. Natuurlijk is er ook Chantal Montellier, die de avonturen van *Andy Gang* voortzet. Ah! Nana blijkt toch nog wat te worden. En waarom ook niet? Waarom zouden vrouwen niet kunnen tekenen?

CHOLERE

Uitgeverij Edition du fromage heeft ook niet stil gezeten: niet alleen verschenen deze maand L'Echo des Savannes 30, 31 en 32, nummer drie en vier van L'Echo USA en kwamen er diverse albums uit.
Van Mandryka verscheen Le retour du Refoulé, een keuze uit zijn werk vanaf '67. Het album bevat veel tekenwerk uit L'Echo en heeft de sublieme omslag van nummer 3 (zie afb.). Van Lob verscheen *L'Homme au Landau*, niet zo brilJant getekend en eigenlijk ook niet zo leuk om te lezen.

Van Pichard gaven ze het eerste album van *Caroline Choléra* uit. Tja weer helemaal Pichard, blote borsten zat, Caroline gaat voldoende luchtig gekleed maar, het begint nu wel allemaal hetzelfde te lijken. Het verhaal helpt ook al niet veel, de scenario's van Wolinsky voor Paulette zijn eigenlijk veel leuker. Misschien *gaat* het allemaal wat *verder* als Paulette, maar het voegt niets interessants toe en is dus overbodig Wat een somberheid allemaal

Echo 31 is een speciaal 'Het leven is mooi'-nummer, maar binnenin is er weinig van terug te vinden. Nummer 32 heeft als thema 'La Folie' (gekte). Hierin vooral heel mooi Mandryka met *La très schizophrénique histoire d'Albert le Different*
In al deze nummers de vervolgafleveringen van Wallace Wood's Sally Forth en Pichard's Cholera.
Ik mis wel deerlijk de avonturen van *detective Palmer* door Petillon. De speciale USA-uitgaven hoor ik hier eigenlijk niet te bespreken, omdat er alleen door Amerikaanse tekenaars in wordt getekend. Het zijn goede nummers met vaak moeilijk te krijgen strips van Neal Adams, Jeff Jones Wood en Wrightson e.d. Het enige bezwaar is de taal· Frans.

Onlangs verschenen er een aantal albums bij uitgeverij Dargaud. Twee in de western serie: *Wanted MacCoy* door tekenaar Palacios en scenarist Gourmelin en deel drie van de *Jonathan Gartland* serie: *Le Phantome de Wah-Kee*, door tekenaar Blanc-Dumont en tekstschrijver Harle en in de serie Valerian (in Nederland Ravian) *Sur les terres truquées.* Allereerst MacCoy. Bij het lezen van dit album bekroop me het gevoel dat ik kreeg als ik op een vervelende zomerse nacht een nachtfilm ging pakken in het Amsterdamse *Cinetol* (dat overigens vooral moet blijven). Meestal was zo'n film een derderangs western, waarvan de kleuren niet deugden, de helden onsympathiek waren en de indianen bij nader inzien verklede blanken bleken. Na zo'n film ging je meestal met een kater de bioscoop uit en die kater kreeg ik ook na het lezen van Wanted MacCoy Gourmelin zou de scenario's voor dat soort films kunnen schrijven en Palacios zou de kartonnen panoramische decors voor dit soort films kunnen schilderen. De Indianen hebben het in dit boek weer eens gedaan, ze stelen geweren, en ook onder de blanken zijn natuurlijk weer verraders; kortom: 'The same old story'. Van het tekenwerk van Palacios krijg ik shimmy aan mijn ogen en voortdurend de indruk dat boek misgedrukt is.
Nee, dan het album van Jona-

than Cartland. Dat was een waar genot om te lezen. Tekenaar Blanc-Dumont blijkt ook al niet onder de invloed van Giraud uit te kunnen. We kunnen bijna al van een school gaan spreken. Net als bij Robbedoes op een gegeven ogenblik iedereen als Franquin ging tekenen, of bij Kuifje een aantal net als Hergé, is er nu in Frankrijk in de invloedssfeer van het blad Pilote, Metal-Hurlant een aantal mensen die zeer door Giraud beïnvloed zijn: Blanc-Dumont, Bilal, Serge Clerc.

De manier van het indelen van de pagina's is bij Blanc Dumont wel het duidelijkst overgenomen, maar ook het kleurgebruik vertoont veel overeenkomsten. *Het verhaal* van dit album is tamelijk spannend en veel *realistischer* (werkelijker) dan het verhaal van MacCoy. Er komen ook Indianen in voor net als bij MacCoy maar ze komen veel Indiaanser, veel *geloofwaardiger* over. Misschien is het nog het duidelijkst als ik de manier van verhalen vertellen van Gourmelin *ouderwets* en die van Harle *modern* noem.
Ik kan beter maar niet teveel over het verhaal vertelien, het beste is om het maar te kopen en te lezen. Spijt zal niemand er van hebben.
Tja en dan moet ik nu nog even in *superlatieven* uitbarsten over het nieuwe album van Valerian: Sur les Terres Truquées. Het verhaal speelt op

diverse nep-aardes, gemaakt door een buitenaards wezen, dat zich met aardse geschiedenis bezig houdt. Laureline, de schat, en een feministische dame van het geschiedkundige instituut gaan op zoek naar de bron van deze 'aardes'. Valerian wordt de hele tijd als een soort pion in stelling gebracht om bepaalde coördinaten op te sporen, hij komt daar steevast bij om het leven. De eerste keer schrik je er nog van, maar het blijken allemaal duplicaten van hem te zijn, en de echte Valerian ligt veilig in het ruimteschip opgeborgen.
De tekenstijl van Mezieres is nog steeds een beetje aan verandering onderhevig. In dit album lijkt hij de ene keer door Giraud beïnvloed, te zijn en de andere keer door Tardi. Hij laat zien dat hij niet alleen ruimteschepen en rare planeten kan tekenen, maar ook aardse landschappen en diverse tijdperken subliem beheerst
Tot slot nog even iets over het blad Pilote. In het vorige nummer van Stripschrift deed ik nog al somber over de huidige kwaliteit. Uiteindelijk valt dit wel mee. Tenslotte staat Hugo Pratt erin en tekent ook Bilal erin.
In nummer 39 begint op een scenario van Christin *La ville qui n'existait pas* door Bilal. Hij tekent hier eigenlijk veel mooier dan in Metal Hurlant. Zijn kleurgebruik is schitterend en heel speciaal: met waterverf krijgt hij heel mooie overlopende kleuren. Toch nog maar in de gaten houden Pilote!

F. Hansen.

L'Homme est il bon? f 22,50
Voyages f 19,50
Metal hurlant f 6,95
Circus f 17,-
Ah! Nana f 7,95
Echo des Savanes f 6,95
Wanted MacCoy f 11,90
Le Phantome de Wah-Kee f 11,90
Sur les Terres Truquées f 11,90

STRIP·ANTIQUARIAAT
RICHARD

zeer
uitgebreide
collectie
franse
strips

elke eerste
zondag
van de
maand:
ruilbeurs

ROMBOUT HOGERBEETSSTRAAT 78
AMSTERDAM 020-842923

NIEUWS

Nieuwsredactie: M.v.d.Hoff,
M.Wassington, Postbus 9494

UITGEVERIJEN

OBERON

Zwart-wit reeks
Medio september verschijnen: Matho Tonga deel 2, waarin opgenomen 'Het Arendsjong' van Hans G. Kresse. Dit album is 64 pagina's dik. Prijs f 5,25.
Deel 16: Wellington Wish 'Jacht op de Veteranen'/Het spook van de Music-hall' van Fred A. Julsing. Prijs f 4,95.

EPPO/DUCK GROEP

Verder zullen verschijnen:
Lucky Luke deel 15 'Zeven korte verhalen'
Beste verhalen uit het weekblad Donald Duck: Hiawatha Olivier Blunder deel 3 'De ongehoorde Olivier Blunder'
Ik, Mickey Mouse, deel 1
Beste verhalen uit het weekblad Donald Duck, deel 6
Stef Ardoba deel 2 'Opdracht in het verleden'
Trigië deel 5: 'Mysterieuze krachten op Elekton'
Donald Duck, de 10 eerste nummers uit 25 jaar Donald Duck Historie
Roodbaard deel 14: 'Strijd met de Berbers'
Tom Poes deel 8: Tom Poes en de Woelwater
De avonturen van Vidocq
De familie Achterop deel 1
Donald Duck deel 2 (Oom Dagobert en de halve maanmunten)
Roel Dijkstra deel 2 'Hattrick'
Billi Turf deel 15
Groot Leesverhalenboek Donald Duck
Douwe Dabbert deel 2 en het verborgen dierenrijk.
Oom Dagobert en de steen der wijzen deel 1
Nieuwe avonturen van Sjors en Sjimmie en de Rebellenclub deel 1
Ik Mickey Mouse deel 2
Donald Duck als kampeerder deel 7
Lucky Luke: deel 16 'De zingende draad'
Michel Vaillant deel 2: 'Opstand der Koningen'
Opa, deel 1 'Herrie in Huize Roest Rust'.

VIDOCQ

Op 13 oktober verschijnt van Hans G. Kresse *Vidocq* met gedeeltelijk hertekende verhalen uit Pep.
Omvang 148 pag. w.o. een nieuwe Kresse bibliografie. In kleurenomslag voor f 14,95

DUPUIS

September 1977: Robbedoesalbum 142; *Mini-mensjes* 6. Het Spookschip; *Robbedoes en Kwabbernoot* 27: De Doodsman; *Sophie* 12: Die Dekselse Sophie; *Archie Cash* 5. Levens voor Long-Thi; *Sammy* 9: Heibel in de Woestijn; *Jaap 1*: Jaap vliegt eruit; *Yoko Tsuno* 7: De Grens van het Leven; *Jerry Spring 16* (gebrocheerd): Canyon-Girl; Geschiedenis in Beeldverhalen 6: Onbekende Heldinnen.

November
Robbedoes 143; Poesie 3: Poesie mauw; Bollie en Billie 14: titel onbekend; Khena 5: Het spook uit de ruimte; Ouwe Niek 21: Prinses en Piraat; Baard en Kale 25: Monster recht vooruit; Geniale Olivier 5: Het genie gedijt goed; Blauwbloezen 12: Blauwbloezen pakken kozakken, Archie Cash 6: Het rijk der ratten.

CASTERMAN

Verschenen: De Guitenstreken van Kwik en Flupke deel 5, Alex - Het Spook van Carthago, De Koene Ridder - De Reus van Worm, Yakari I van Derib en Job en Yakari II - en de witte Bison, binnenkort: Yakari en de Bevers, verder twee nieuwe Polbundels alles à f 4,95 per deel.

LOMBARD

Op verzoek van velen een overzicht van de uitgaven van dit jaar.

Februari: LOMBARD Collectie.
De kristal poort Luc Orient; *Ver over de bergen* Toenga; *De kale mannen tikker* Chick Bill; *Alleen* Buddy Longway; *Aan de macht* Olivier Blunder; *De jonge jaren van Blueberry* Fort Navajo, *De kapersbrief* Roodbaard

Favorietenreeks:
Zeg het met een gein Robin Hoed; *Chlorophyl en de Koninklijke Kobra; Hoempa Pa zwaait de krijgsbijl. Spoken in de grot* De 3 L.
Verzameling Kuifje nr. 127.

Maart: LOMBARD Collectie.
De nevelburcht Bernard Prince; *Het rode spoor* Rik Ringers; *Een avontuur zonder helden De Slaven* Simon van de Rivier; *Quitte of dubbel voor Alak 6* Bruno Brazil; *De waterkoorts* Chick Bill; *De miljoenen van Kid Ordinn* Chick Bill.

Collectie JONG EUROPA
Daar komt de pedalosaurus Dommel; *Een geerfde planeet* Dani Futuro; *Verboden gebied* Sectie, *De kameleoscaaf* Takataka Ta
Verzameling Kuifje 128.

Mei: LOMBARD Collectie
De tempel van de dinosaurussen Bob Morane; *Ballade voor een Doodkist* Fort Navajo; *Bevrijding van Fort de France* Roodbaard; *Lucky Luke Zijne Keizerlijke Hoogheid Smith* Kleine verzameling Kuifje nr 120, 121, 122, 123

Augustus: LOMBARD Collectie
Het dossier van Bruno Brazil; De spelonk van de dood Toenga; *Het spook van Wah Kee* Jonathan Cartland; *Het geheim van de 7 tempels* Bob Morane; *Lucky Luke* Zeven korte verhalen; *Het teken van de graaf* Chick Bill; *Cowboys tegen musketiers* Chick Bill; *Mirage te koop* Michel Tanguy; Verzameling Kuifje nr. 129.

September: LOMBARD Collectie.
De 3 formules van professor Sato Blake & Mortimer, *Montana Kid* Chick Bill; *Het kasteel van de 4 manen* Rozebottel; *De klauwen van de onbekende* Rik Ringers; *Roodbaard De onzichtbare Piraat*

Oktober: LOMBARD Collectie
Het geheim Buddy Longway; *Duivelsvinger* Comanche; *Het rijk van de gele schaduw* Bob Morane; *Raviaan* titel te bepalen; *Olivier Blunder* titel te bepalen.
Verzameling Kuifje nr. 130.
Kleine verzameling Kuifje nr 124, 125, 126, 127

November: LOMBARD Collectie
Lucky Luke De zingende draad. Verzameling Kuifje nr. 131

STANDAARD

Verschenen: Jerom 70 De legende'; Bessy 124 'De uittocht'; Robert en Bertrand 20 'Jacht op de sperwer'; Karl May 49 'Jacht op de fotograaf'; De Rode Ridder 77 'De Galeislaaf'; Nero 53 'De Clo Clo Clan'; Suske en Wiske Vakantieboek '77.

PANDA

Het gonst van bedrijvigheid rond de aankomende Stripdag (15 oktober). Ook bij uitgeverij Panda staat voor die gebeurtenis een reeks nieuwe uitgaven op stapel:
Een nieuwe *stripcatalogus* (1978), met een omvang van 400 blz. 80 meer dan de vorige, waarin opgenomen de oblong uitgaven in de populaire series als Kapitein Rob, Eric de Noorman met de omslagen van de nieuw uit te komen reeks bij Skarabee, Kick Wilstra e.d.
Prijs gelijk aan de vorige en voorlopig ziet het er niet naar uit dat Stripschapleden/Stripschriftabonné's een extra korting krijgen, maar wat niet is kan (nog) komen. De Jeugd van Eric deel II zal ondanks sombere voorspellingen toch uitkomen. De uitgave is een must voor Kresse-liefhebbers en zal in verband met de beperkte oplage (2000 ex.) f 39,50 moeten gaan kosten.
Een nieuwe, geheel herziene *Bommelbibliografie* of beter Toonderbibliografie omdat voortaan ook bibliografiën van Kappie, Panda en Hollewijn worden opgenomen. Het systeem is aangepast aan de stripcatalogus. Als revolutionair gegeven kan worden vermeld dat de illegale wanprestaties worden ondergebracht onder de kop *huisvlijt*. Er is geen eind aan Toonder, want er staan ons twee nieuw uit te brengen studies te wachten in pocketvorm (à la Godthelps Functie van de ironie) t.w. 1. Toonder's Kukel, een wetenschappelijke onderzoek van Marjolein Mendel en 2. Een al in 1963 aangevangen studie over de Grauwe Razer onder de titel Heer Bommel en zijn komische krachten. Prijs van beide deeltjes f 12,50.
Als belangrijkste uitgave valt te melden de Barksbibliografie, een 100 pagina's tellend boekwerk geschreven door 7 internationale Barksspecialisten, w.o. voor Nederland o.a. Rob Stechwey, Thom Roep,en Kees de Groot, met een inleiding van Evert Geradts.
Opgenomen o.m. registers van Amerikaans en Nederlands Barks-werk, en een unieke Barksstrip die nu eens niets met Disney te maken heeft onder de titel Porky Pig. Prijs ± f 20, .

SKARABEE

Voor diezelfde Stripdag ook bij Skarabee aktiviteiten: de herdrukken op oblongformaat om de stripliefhebbers ter wille te zijn van Eric de Noorman onder redaktie van Rob van Eyck en Martin Wassington gaan van start met de volgende zes delen: De witte Raaf (2 delen), De Scheepsbouwer (1 deel), De zwarte Piraat (1 deel), (de aansluiting waar de Tangouitgaven stokten), en de Ontembare (2 delen). De prijs zal f 6,50 per deel zijn terwijl alles in het werk gesteld wordt de uitgaven op 15 oktober klaar te hebben.

Of dat lukt is zeer de vraag.

In ieder geval zullen ze tijdig klaar zijn om op de wenslijstjes voor Sinterklaas te kunnen worden vermeld! . . .
Om verkooptechnische redenen is het noodzakelijk de delen van 1 t/m 6 te nummeren op de titelpagina, terwijl de oorspronkelijke nummering op de copyrightpagina wordt aangehouden.

BRABANTIA NOSTRA

Ook bij Brabantia Nostra worden voor presentatie op de Stripdag uitgaven voorbereid: eindelijk zullen we de voortreffelijke Arman en Ilva sf-strips van The Tjong Khing gebundeld kunnen aanschaffen. Op het programma staan uiterst fraai uitgevoerde A4 albums waarbij het totale oeuvre 4 delen zal omvatten. Hopelijk is alles op tijd klaar.

Inmiddels verschenen de CISO stripgids 13 en 14. Nummer 13 met uitsluitend strips - Tjoem van Ray Goosens, Frank Moore van Hans Borrebach, Dotty Wervelwind van Ek en Karlström, De vrolijke Bengels van Vandersteen, Skippy van Crosby en de Stommeling van Mars van Milt Cross.
Nummer 14 in de bekende vorm met een artikel/interview met Karel Biddeloo (De Rode Ridder en Karl May) met herdrukken, Anton Hermus, Har Brok en Freek Neirynck over Kuifje's facetten. Getekende reisindrukken van Vandersteen en hoofdredakteur Jan Smet met 'Bedenkingen over de ontwikkeling van het Vlaamse beeldverhaal' en een Ciso Index. Vooral ook in verband met dat laatste gewoon maar kopen voor die zeven gulden! Bestellingen: Brabantia Nostra, Vogelenzanglaan 3 Breda t.a.v. C. Coenders. Of anders even aanwippen bij een antikwariaat of stripspeciaalzaak.

STELLING

Het is de vraag of de benadering van commissaris Bulle Bas, 'Je bent erbij Bommel, hoe is de naam? ' representatief is voor de accuratesse van het hedendaagse politiekorps. Groningen. Stelling bij het proefschrift van dr. R.F. Heldeweg, (scheikunde).

STRIPWINKEL

De tuinsteden van Amsterdam bezitten nu ook hun stripzaak. Boekenbar Barry bevindt zich voor de liefhebbers in het winkelcentrum Abraham Staalmanplein aan de Johan Huizingalaan 233 (t/o Sloter-vaart Ziekenhuis). Beheerder Ron Bührs geeft aan de leden van Het Stripschap de gebruikelijke korting.

OMELET

Uit de Omelet-stal vernemen wij het gerucht dat binnen afzienbare tijd een boekje in beperkte oplaag zal verschijnen. De titel zal zijn: NEERLANDS BLOED of: strips die in de omelet niet mogen. Een en ander wordt volgekliedert door de heren Kolk, Nijmolen en Meulenbroek.
Wie is er nog niet bekend met dat aardige blad 'In de Gekleurde Omelet'. Een tijdschrift dat anderhalf jaar geleden werd opgericht door zes Arnhemse tekenaars, en waarvan reeds de kleuren Blauw, Oranje, Groen, Paars, Rood en Bruin zijn verschenen. Binnenkort komt oker uit. De uitgave is in de goede handen van uitgeverij Drukwerk. Prijs f 3,95.

CONVENTIE

Op 22 en 23 oktober a.s. - een week na de stripdag - wordt in Parijs de 9e Convention de la Bande Dessinee gehouden in het Espace Cardon 3 Avenue Gabriël, Paris 8-ième. Op het programma staan o.m. lezingen, dia-vertoningen, films, spreekbeurten, tentoonstellingen, een tac-au-tac séance en prijsuitreikingen.
Thema is *Science Fiction en Beeldverhaal*. Als eregasten zijn uitgenodigd Crepax, Jacobs, Blasco en Schulz.
Voor verdere inlichtingen: S.F.B.D., 36 Rue des Boulangers 75005 Paris.

DONALD DUCK BORRELT

Het weekblad Donald Duck heeft de magische oplage van 400.000 overschreden. Reden om met bevriende relaties op 30 juni jl eens flink vaak het glas te heffen. Een en ander geschiedde in aanwezigheid van alle Nederlandse Duck-medewerkers.

DRUKWERK werkt druk

Bij de meest actieve stripwinkel verschenen: Popverzamelwerk '75 en '76 met resp. de volledige katalogi van alle pop-LP's van die jaren, met vermelding van alle belangrijke gegevens als: label, releasenummers, songtitels, medespe-

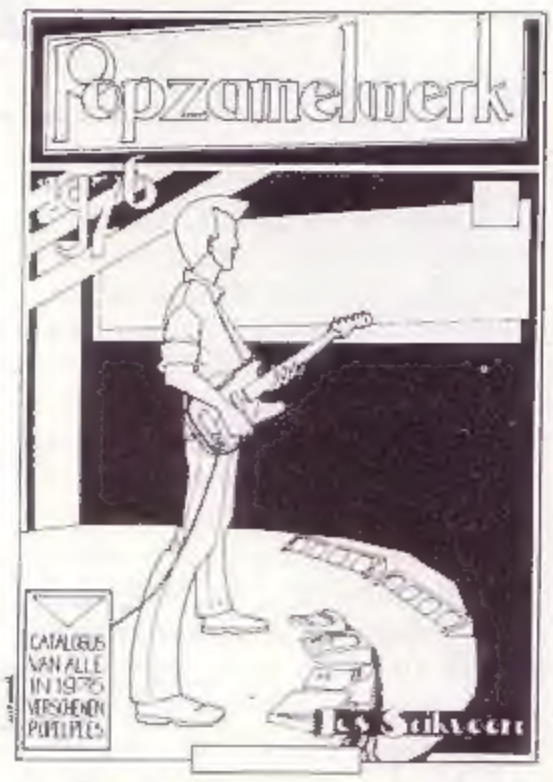

lenden, instrumenten etc. In de bekende fraaie omslagen f 7,50 per deel.

GIDEON EXPOSEERT
Zo rond het verschijnen van dit nummer van Stripschrift, loopt in Dordrecht een tentoonstelling met werk van Gideon Brugman, die nu hij niet zoveel strips meer tekent meer tijd heeft voor het maken van schilderijen.
Het werk van Gideon is over het algemeen surrealistisch getint, vaak met Science Fiction thema's erin verwerkt. De voorstellingen zijn naturalistisch (niet abstract).
Voor de tekenaar-schilder is het niet de eerste tentoonstelling. Vooral in de jaren '64, '65 en '66 exposeerde hij regelmatig, maar in de tijd van 'Ambrosius' en 'Patty' verdween zijn schilderwerk tijdelijk naar de achtergrond. Het ligt in Gideon's bedoeling nu weer regelmatig te gaan exposeren; er zijn na deze tentoonstelling al weer volgende georganiseerd in Den Haag (vanaf begin september) en Amsterdam (oktober).
De Dordtse tentoonstelling zal de eerste zijn waar zowel schilderijen als tekeningen komen te hangen. Wat betreft strips zullen er o.a. originelen te zien zijn van Zonk en Stronk (nooit gepubliceerde fraai ingekleurde platen), Ambrosius, en van Gideon's nieuwe strip in het blad 'Essef'. De meeste strippagina's zullen ook te koop zijn,

voor bedragen vanaf 100 à 150 gulden. De geëxposeerde schilderijen worden ook verkocht, echter voor bedragen die aanzienlijk hoger liggen. En om in de strip-sfeer te blijven: de tentoonstelling zal worden geopend door Lo Hartog van Banda.
De expositie is geopend op donderdag en vrijdag van 19.00 uur tot 21.00 uur en op zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur.
Groenmarkt 50 Dordrecht.

Dezer dagen aktueler dan ooit: nog verkrijgbaar Ger Rijff's Elvis Echoes of the Past (zie ook SS no.99) met uniek fotomateriaal. Zolang de voorraad strekt f 12,50.

DE RAAF

Nummer twee van de uitgave voor stripverzamelaars - van de Schapleden Ten Kate, Tol en Knispel - garant voor een serieuze aanpak, is verschenen. Ditmaal met een artikeltje over de naast de vaste stafleden opererende freelance medewerkers van EC-Comics en een bibliografie van de strips in het overleden weekblad Prinses, verder Dick Matena met stropdas en conducteursbril, en ruiladvertenties. Losse nummers f 1,50. Abonnement 4 nummers f 6,– te bemachtigen door overmaking op Gemeente Giro-rekening (Amsterdam) K 25748 tnv Dokter G. Knispel.

COMIXENE

Stripvakblad van ACOS (Arbeitsgemeinschaft Comic Strip) verschijnt tweemaandelijks. Prijs losse nummers DM 5. Abonnement voor 6 nummers DM 27. Storten op postrekening 32 72 80 301 Hannover tnv Andreas Knigge.

Comixene nummer 14 bevat naast nieuws en boekbesprekingen een artikel over de strips in Engeland van Aldridge, Gifford, Cl.Giraud en Perry, een artikel over de keizerstrip Trigië, u raadt het al - met name over de nazistische tendenzen hierin en het in samenwerking met Stripschrift tot stand gekomen interview met Don Lawrence SS 97. Het nummer bevat verder een stuk over sociaal-kritische strips en herdrukken, een interview met de jonge Duitse striptekenaar Michael Rij van Illu Press en een rubriek In de zoeker (Comics unter der Lupe). Stripschrift maakt school!

OOK BOMMEL JUBILEERT

Op 14 september a.s. jubileert Heer Bommel (Tom Poes). Dan verschijnt nl. de 10.000ste krantenstripaflevering (volgens insiders nr. 8916). Om 14.00 uur 's middags rolt bij de NRC deze aflevering van de persen en wordt dan nat en wel opgepakt en naar een bijeenkomst in de Erasmusuniversiteit te Rotterdam gebracht, alwaar een onbekende grootheid een gastcollege zal geven, waarop Heer Bommel van repliek zal dienen. Burgemeester Van der Louw biedt Heer Bommel daarop het ereburgerschap van zijn stad aan (waar vindt Het Stripschap zo'n burgervader?) en Marten Toonder ontvangt de sleutel van de stad. Aansluitend vindt de opening van een tentoonstelling in het Boymans van Beuningen Museum plaats.

R. Richard

GALERIE CLEMAR

Striptekenaar cartoonist Gerard Wiegel (o.a. professor Cumulus) heeft samen met zijn vrouw Elly alweer een jaar geleden een Galerie geopend die zich specialiseert in het exposeren van tekeningen die bestemd zijn voor reproduktie. Die omvatten het brede terrein van *cartoons, boeken-, kranten- en tijdschriftillustraties, strips* en natuurlijk *politieke prenten.* Het idee dat aan de expositie ten grondslag ligt is dat de originelen van deze tekeningen veelal na hun eenmalige publikatie voorgoed verdwijnen als eendagsvliegen en dat is op zijn minst betreurenswaardig. Naast een hernieuwde kennismaking om nogmaals te lachen of u te ergeren bestaat de mogelijkheid originele tekeningen te kopen.

Waarom nu dat alles? Wel op 5 november a.s. gaat een tentoonstelling van start waarop het werk te zien en te koop is van Dick Matena, Henk Kuypers, Hans G. Kresse, Fred Julsing, Martin Lodewijk, Toon van Driel, Dick Bruynestein, Gideon Brugman, Jean Dulieu, Willy Lohmann, Peter Demet, Jan Steeman, Peter van Straaten en Evert Geradts. De expositie werd op 5 september geopend, loopt tot 8 oktober 1977 en is di t/m za geopend van 12 - 17.30 uur. Galerie Clemar, Laan van Meerdervoort 79, Den Haag. Tel. 070-630639. Te bereiken met tramlijn 3 en 10, buslijn 4 en 13.

STRIPKOERIER

Al eerder heeft u in Stripschrift iets kunnen lezen over de Stripkoerier, het tweewekelijks striptijdschrift dat uitgeverij Oberon sinds half mei op de markt brengt.
Het blijkt dat de verkoopresultaten van de eerste paar nummers niet tegenvallen. Van nummer een en twee zijn ruim 26.000 stuks verkocht (ongeveer 40% van de oplage). Nummer drie zal daar volgens schatting nog bovenuit komen. Daarnaast is de advertentiebezetting van vijf à zeven pagina's per nummer zeer goed. Mede door deze gunstige resultaten is de redaktie alweer bezig met de inhoud van het blad voor de rest van het jaar. Als mogelijke aanwinsten noemde men Blondie (van Chic Young, sinds 1930), Beetle Bailey (oftewel Flippie Flink, door Mort Walker, vanaf 1950), Felix the Cat (door Otto Messmer onder de vlag van Pat Sullivan, vanaf 1923) en Sam and Silo, een nieuwe dagstrip van Mort Walker. Op de nominatie om te verdwijnen staan Mickey Mouse en Rakker (op verzoek van Walt Disney Productions) en Moeder de Vrouw. Verder zal misschien besloten worden de Vlaamse versie van de Stripkoerier te laten opgaan in de Nederlandse. De verschillen waren, beide op bladzijde een, een gewijzigde ondertitel en een prijs in franken.

Steve Canyon

In een artikel van Martin Lodewijk over Milton Caniff (Stripschrift 99) werd al vermeld dat Steve Canyon uit de Nederlandse kranten gemeden werd omdat hierin de grote zondagsstrips niet geplaatst konden worden. In de Stripkoerier wordt Canyon nu eindelijk compleet opgenomen, inclusief de gekleurde zondagafleveringen, maar zonder de zgn. aankondigingsstrip die aan het verhaal vooraf hoort te gaan. Voor de vele Canyonverzamelaars drukken we hierbij die strook af. Vermoedelijk is het stripje in 1948 door Caniff getekend, ten behoeve van kranten die pas naderhand het verhaal gingen plaatsen (in '48 werd de strip al door 125 kranten afgenomen).
(zie ill. onderaan deze pagina)

STRIPFLITSEN

Confitures. Bij de Betuwe nu opnieuw een reeks Flipje-infantielalbumpjes. . . . . .
Modesty Blaise III. Komt Modesty Blaise nu in de zwart-wit reeks bij Oberon omdat de Stripschriftredaktie dat zo graag wil? . . . . . .
Comixer. Waar blijft pagina 3 Gerard Bestevaer? . . . . . .
Donaldismen. Carl Barks, Carl Balms, Harry Barks of Harry Balm? . . . . . .
Aktualiteit. King Elvis wipt Noorse Koning uit Stripschrift.

This is STEVE CANYON
Copyright 1948 SUN and TIMES Company
DURING THE WAR STEVE FLEW TO MOST ALL PARTS OF THE WORLD AS AN AIR TRANSPORT COMMAND PILOT...
ALL THEIR TOUGH SAILING HASN'T BEEN DUE TO BAD WEATHER—SO STEVE CAN USE HIS FISTS FOR MORE THAN JUST HOLDING A THROTTLE
NOW HE AND AN EX-G.I. CREW OPERATE A GLOBAL AIR TAXI SERVICE...
DHAHRAN TOWER, THIS IS HORIZONS UNLIMITED 3259
EVERY TAKE-OFF HOLDS A PROMISE OF DANGER—AND EVERY LANDING IS AN INVITATION TO ADVENTURE...
OF COURSE SOME PLACES ARE STRICTLY WHISTLE STOPS!
AS YOU GATHER FROM THE ABOVE, ANYTHING MAY HAPPEN TO STEVE CANYON—AND DOES! THE BIG EXCITEMENT STARTS HERE TOMORROW
MILTON CANIFF

professor pi

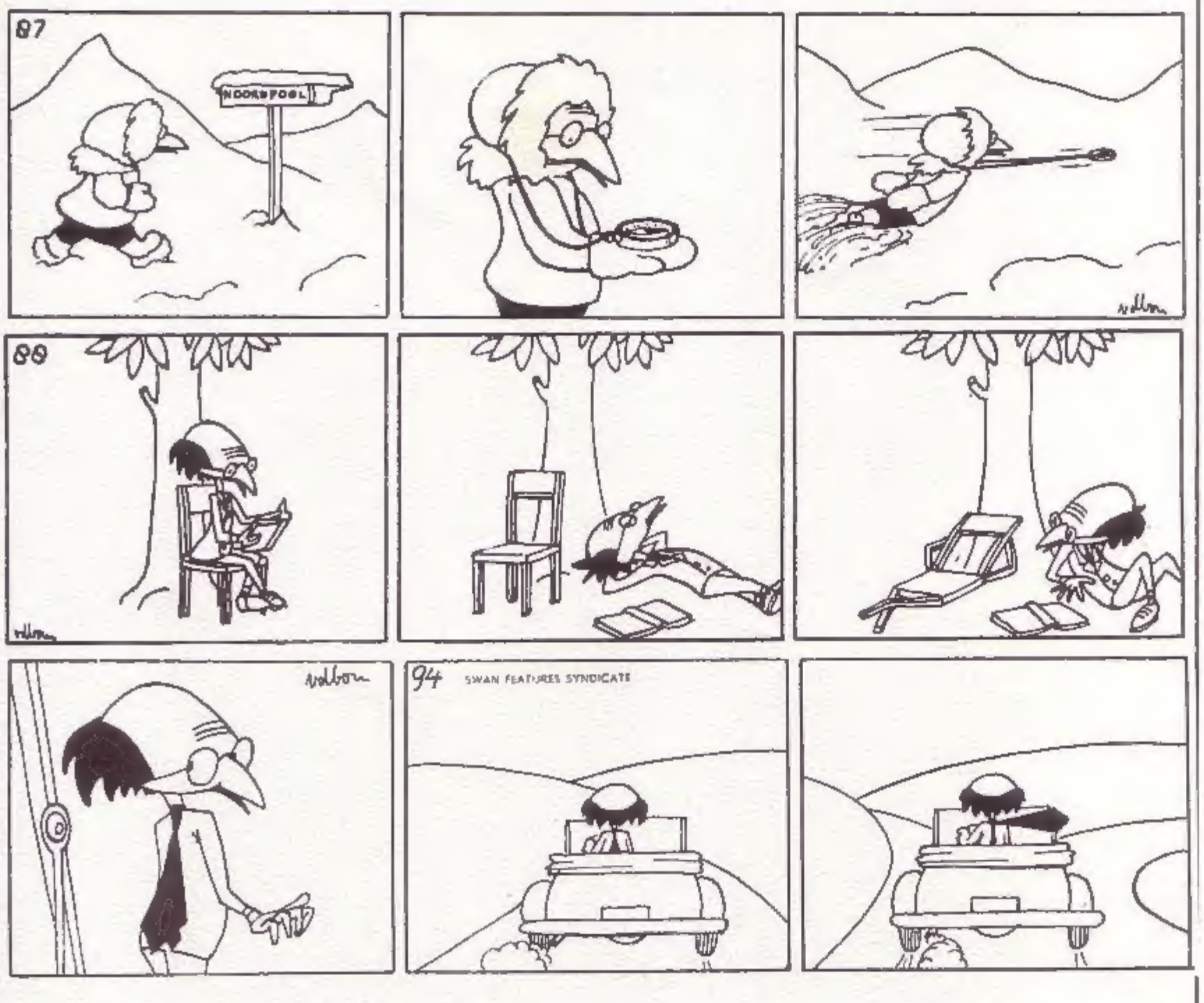

simpelman

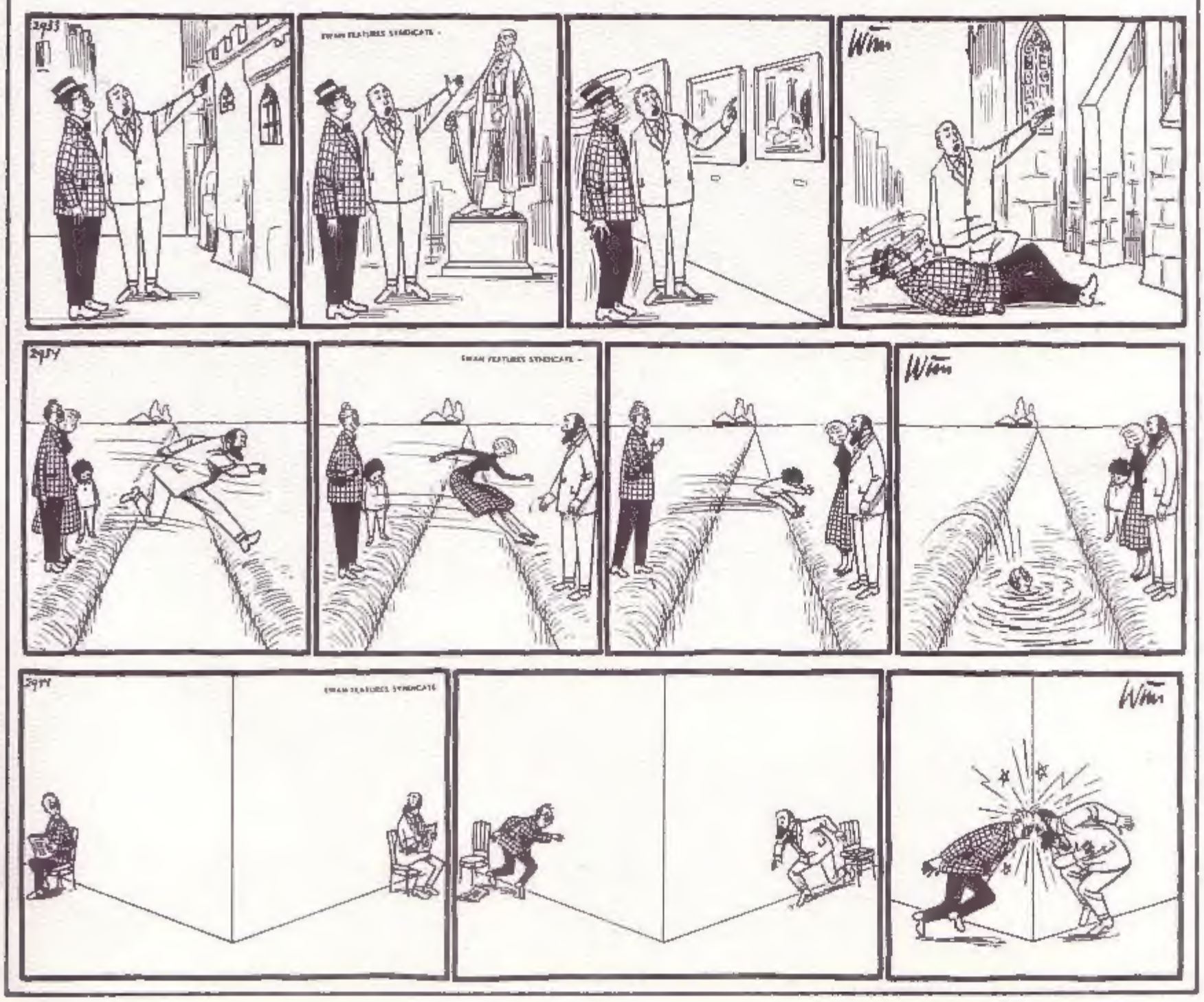

Muziek I. Stripdagcoördinator met de muziek mee .....
Muziek II. Nieuwsredacteur doorgedraaid op 33 toeren. . .
Stripschrift. Witte reus nu grootste afnemer van Stripschriften, met hartelijke en heel veel dank .....
Geluk. Portugal - Noorwegen - Haarlem V.V.? .....
Kaping. Het is toch te gek dat de soldaat die je bewaakt en gijzelt in de ene hand een machinegeweer draagt en in de andere een Donald Duckje ....
Kaping II. Mariniersdevies: Non Blaterare Sed Polire .....
Catalogus. Universiteitsbeambte verslonden door Panda-beertje. Zit hier ook Bernhard achter met zijn wereldrampenfonds? . . . en waar blijft de harde aktie van Het Stripschap ? .....
Il Gnomo della Foresta. Layoutman ruilt Paulus verzameling voor Punk. Punkelmannetjes of professor Punk? .
Asterix. Dat nieuwe verhaal Asterix en de Belgen, overigens uitstekend vertaald van Waalse naar Vlaamse woordgrappen, is kwa kleur alleen met een inframayonaiserode bril te lezen . . .
Het zwarte schaap. Fanzine stuit opmars Stripflitsen door gewoon onregelmatig niet te verschijnen.
Discriminatie. Flipperkastlampie zwart? Geeft niet een neger brandt ook. .....
Kalender. Het is afschuwelijk maar best geestig voor die paar centen. .....
Ambtenarij slaat toe. Ambtenaar wipt tot tweemaal toe belangrijkste personen uit verslag. Namen cartoonisten zelfs niet genoemd in Oratio Pro Domo en Pas Des Deux met Panda!
We zetten gewoon in ons dagboek: Jammer! .....
Cola. Layout-man maakt weer drupfouten. .....
Versteld. Op een borrel ter ere van 400 nummers Donald Duck verscheen Lambiek in net-pak omdat vesttruipak nog in verstelmand was vanwege vrolijke opwinding bij vorig feestje. .....
Oranje Boven. Rapport van drie en Geschiedenis Oranjehuis lagen naast elkaar in uitverkoop bij V & D .....
Ciso. Zorgelijk genieten van de beste prijsverhogingen. .....
Kennis der natuurles. Alleen apen hebben geen problemen. .
Gummi. Voor iedereen die nog durft dromen van geluk .....
Stripflitsen. Om te lachen, te huilen óf gewoon maar niet te begrijpen. .....

STRIPSCHRIFT No. 104:
met aandacht voor:
- JOOST SWARTE
- DE KARTOENALE
- DE VNU STORY II
- VOOR HET LAATST TRIGIE?
- DE TERUGKEER VAN POGO
- HERDRUKKEN SWARTE EN KRESSE
- NIEUWS ETC. ETC.

NIEUWE OBERON STRIPS!

Donald Duck fascimile uitgave: de eerste 10 nummers van 25 jaar Donald Duck Historie Jubileumprijs f 14,75 (tot 31 dec.) daarna f 22,50

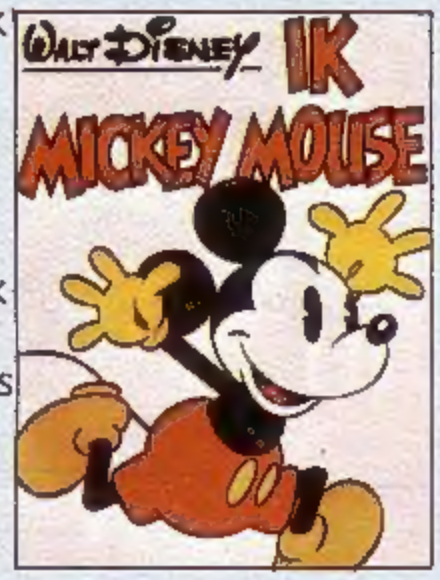

Ik Mickey Mouse deel 2 f 29,75

Strijd met de Berbers Roodbaard deel 14 f 5,25

Trigie deel 5 Mysterieuze krachten op Elekton f 5,25

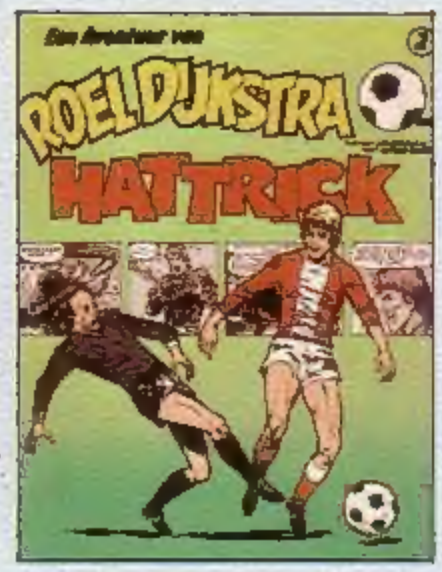

Roel Dijkstra Hattrick deel 2 f 5,25

Douwe Dabbert Het verborgen Dierenrijk f 5,25

Johnny Goodbye deel 3, De terugkeer van Al Capone f 5,25

Nieuwe avonturen van Sjors en Sjimmie f 5,25

Donald Duck deel 7 Donald Duck met vakantie f 5,25

OPA deel 1 Herrie in Huize Roest Rust f 5,25

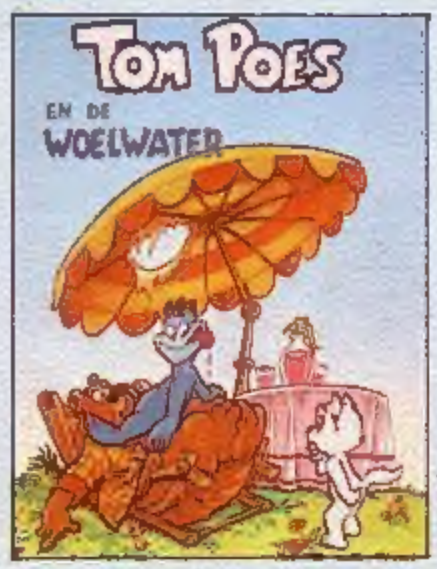

Tom Poes en de Woelwater f 5,25

De avonturen van Vidocq f 14,95